

Torda-Aranyos vármegye.

73 telep.

Maros-Ludas község.

74 házszám.

Detrehehem

DETREHEMTELEP

Teleptörlesztési könyvecske

Albert Rávely

számára.

2004

MAROS-VÁSÁRHELYT
EV. REF. COLLEGIUMI NYOMDA (BENKŐ L.) NYOMÁSA
1904

DETRHEMTELEP

DETRHEMTELEP

Adatok Detrehemtelep történetéhez

**Szerkesztette
Keszeg Vilmos**

**HIPERBOREA KIADÓ
2004**

A könyv a Communitas Alapítvány támogatásával jelent meg.

© 2004 Juhász András, Keszeg Vilmos,
Mihály Lajos, Murádin Jenő

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VILMOS, KESZEG

DETREHEMTELEP : Adatok Detrehemtelep
történetéhez / Keszeg Vilmos - Turda
Hiperborea, 2004

ISBN 973-7935-12-8

HIPERBOREA Kft., 401174 Torda, Gh. Barițiu 3

Tel./fax: 0264-317052

E-mail: hiperb@zortec.ro

A telepítés

1894. március 17-én „szentesítést nyert” az az V. számú törvénycikk, amely a magyar állami telepítések hullámát szabályozta.¹ Kezdeményezője a földművelésügyi miniszter, dr. Darányi Ignác, aki a magyarországi gazdálkodás reformját léptette érvénybe. Néhány év alatt, a minisztersége idején törvénybe iktatott rendelkezések által országszerte kiépült a gazdasági oktatás, gazdasági könyvtárak jöttek létre, tejszövetkezetek, mintagazdaságok létesültek, felvirágozott a szőlőművelés, a gyümölcstermesztés, agrárszakemberek irányításával történt meg a vetőmagvak kicserélése, a fajtálatok elterjesztése, sor került a vizek szabályozására, a folyók hajózhatóvá tételére. Az említett törvény első paragrafusa szerint „az állam, magánbirtokosok és földbirtokot tulajdonjoggal bíró községek a jelen törvény rendeletei szerint telepeket alapíthatnak, akár új községek alakítása, akár már létező községeknek hozzátelepítés által leendő megnagyobbítása céljából.”

Az új telepeknek egyenként 150 telepes befogadására, a hozzátelepítéseknek pedig – a meglévő lakosság mellett – legalább 10 telepes család befogadására kellett alkalmasnak lenniük. Egy telepes család rendelkezésére bocsátott terület 10 holdnál kisebb, 80 holdnál nagyobb nem lehetett. Kivételt képeztek azok az iparos családok, amelyek „iparuk vagy foglalkozásuk folytán a község anyagi megerősödésére vagy közegészségügyi viszonyaik javulására (mint orvosok, állatorvosok, iparosok, munkások stb.) közreműködni vannak hivatva”. Ezek a családok 4-5 holdnál kisebb területet is igényelhetek, minthogy megélhetésüket nem a föld biztosította. A gazdaságok vételára a területtől, az épületektől függően eltérő volt.

E szabályozás mögött kettős megfontolás húzódott. A megművelhető földek biztosításával egyrészt a telepesek elszegényedését kívánta biztosítani. Másrészt pedig népes lakosság beköltöztetésével annak beolvadását, szétszóródását akadályozta meg.

¹ A telepítésre vonatkozó adatok Lovas Sándor könyvéből származnak: Lovas Sándor: *A legújabb állami telepítések Magyarországon*. Darányi Ignác M. Kir. Földművelésügyi miniszter megbízásából írta. Budapest, 1908.

A törvény szerint a telepítő a betelepülők számára ingyen volt köteles átengedni a közintézeteket (templom, iskola), valamint a hatósági személyek (jegyző, pap, tanító, kisdédóvó) lakásához szükséges beltelkeket. Az új települések esetében a betelepülés előtt kötelező volt az iskola, a templom vagy imaház előkészítése. Továbbá pedig a telepítési terület legalább 5%-át szintén ingyen, közcélra kellett átengedni a lakosság számára: középületek, hatósági személyek lakása építésére, temető, faiskola, vályogvető gödör, piactér, vásártér, dögter számára. Amennyiben a házat a telepes építette meg, a telepítő köteles volt az építőanyag beszerzésére kölcsönt biztosítani.

A törvényt követően M. Kir. Telepítési Felügyelőség jött létre (többek között kolozsvári székhellyel) a telepítés ügyeinek intézése végett. A földek felvásárlása, a területek feljavítása és a gazdaságok felépítése országos telepítési alapból történt. Az említett törvényt 1897-ben újabb rendelet követte, amely a pénzintézetek által a telepítők és a telepesek rendelkezésére bocsátott hiteleket szabályozta.

Mért született meg e nagyméretű terv? Miért fogott össze a magyar minisztérium, az állami intézetek sokasága, a nagybirtokos réteg? Száz év távlatából a rendelkezésünkre álló dokumentumokat olvasva a következő országos szándékokat tudjuk azonosítani, felfedezni.

1. A megművelhető, lakhatóvá tehető földterületek racionális, a vásárlóerő alapján történő újraelosztása. A 19. század közepétől kezdődően egymást követték a földreformok, a gazdálkodási reformok. A zárt, a túlnépesedett települések korlátozták a vásárlóerővel rendelkező fiatal családok kirajzását. Emiatt következett be a család megélhetési alapját képező földek öröklés általi felaprózódása, a falusi munkaerő városra való áramlása, a szezonmunkára való eltávozás, valamint a 19. század végétől az Amerikába való tömeges kivándorlás.

Elsősorban tehát azok a családok vállalták a telepekre való költözést, akik pénzzel rendelkeztek ahhoz, hogy a gazdaság ellenértékét törlesszék, vagy pedig akik bíztak munkaerejükben, hogy az

évek során kitermelik az állami kölcson törlesztéséhez szükséges összeget.

2. A túlnépesedett települések lakosságának átirányítása lakatlan vagy gyéren benépesült területekre. Ez a szándék tehát egyszerre szolgálta a sűrű lakosságú települések „megcsapolását”, valamint a szórványosodó települések felerősítését, a lakatlan területek benépesítését. Amint azt az alábbiakban is látni fogjuk, Detrehemtelepre is elsősorban olyan, környékbeli vagy távoli helységekből érkeztek a telepések, ahol a népsűrűség nagy volt (pl. Aranyosegerbegy, Aranyosgyéres, Marcelháza). Egy korabeli tordai újság e szavakkal adott hírt a telepítési törvényről: „Az alföld síkján lévő fajmagyar nép fölöslegektől duzzadó falvának és városainak viszonyait volt hivatva javítani, s egyúttal a végek nemzeti megizmosítása problémájára gondol.”²

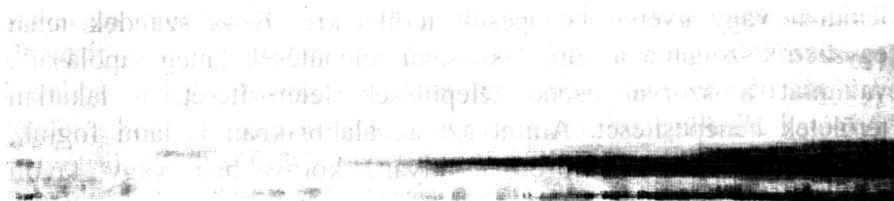
3. A mezőgazdaság számára előnytelen földek feljavítása, megművelhetővé tétele.

A 19. századi gazdálkodás is tudatában volt annak, hogy a természettől kapott körülményeket változtatni lehet. Az extenzív gazdálkodás, a megművelhető földterületek növelése az erdők, bozótok kiirtása, a folyóvizek medrének szabályozása, a vizenyős területek kiszárítása, a meredek lejtők, a földcsuszamlások teraszosítása által lehetséges.

Bácskában, Temes és Krassó-Szörény megyében több ezer hold erdőt számoltak fel a telepítés érdekében. Kolozskara határát a Mezőségre általában jellemző agyagpalán nyugvó vékony termőréteg alkotta. A nyári záporok mindegyre lemosták ezt a humusréteget. A terület lakhatóvá tétele érdekében a vízmosásos, palás részeket fásítani kellett, a kaszálókat kiszárítani, a vizenyős foltokat alagsövezni, a kopár legelőket árnyékosítani. A dombok járhatóvá tétele érdekében kerengőutakat kellett megépíteni, s ezeket kaviccral leszórni. Hasonló talajjavítási munkálatok előzték meg Detrehemtelep létesítését is. Az országos telepítési alapból vett pénzen a nedves földterületeket kiszárították, 115 hold szántóföldet alagsöveztek, a patakok medrét szabályozták, a földcsuszamlással fenyegető dombokra 64 hold erdőt telepítettek a talaj megkötése

² *Aranyosvidék XIII. (1903) 45. sz. 3.*

céljából, a dűlőutakat szabályozták, megépítették az Alsódetrehembe vezető, a meredek dombot járhatóvá tevő kerengőutat, a legelők szélét körülárkolták és akácfákkal ültették be.

Mezőségi táj

4. A nemzetiségi, etnikai arányok szabályozása, kiigazítása. A mezőségi magyar őslakosság megfogyatkozására évszázadokkal korábban került sor. A kopár dombok közé, a sűrűn lakott helységekbe települt lakosság teljes mértékben védtelen volt mind az ellenséggel (törökök, tatárok, labancok), mind a járványokkal szemben. A megcsappant lakosságú, többszáz holdas birtokaikra a magyar arisztokrata családok Moldvából hoztak román anyanyelvű olcsó, igényekben szerény munkaerőt. A román lakosság számbeli gyarapodása, a magyar nyelvű lakosság visszaszorulása szörványállapotot eredményezett. Ezen állapot jellemzői a vegyesházasság, a nyelvcseré, az intézmények (iskola, templom) fenntartására való képtelenség, tanító, lelkész eltartásának, foglalkoztatásának nehézsége vagy lehetetlensége, a tömbmagyarsággal tartott kapcsolatok megszakadása.³

A telepítés évtizedeiben a vezető politikusok, üzletemberek kétségbeesve tapasztalták az erdélyi magyarság gazdasági erejének, vásárlóerejének csökkenését, gazdasági befolyásának visszaszorulását. E következtetésnek a tordai *Aranyosvidék* 1905. április 8-án ilyenképpen adott hangot: „Évek óta újból és újból hangzik föl a panasz, hogy az erdélyi szász és román pénzintézetek összevásárolják

³ Az erdélyi Mezőség magyar anyanyelvű lakosságának veszélyeztetettsége az utóbbi száz évben folytonosan gondot jelentett. Az irodalomból: Tagányi Károly–Dr. Réthy László–Pokoly József: *Szolnok-Doboka vármegye monographiája*. I–VII. Deés, 1901; Györfly István: *Torda vármegye néprajzi viszonyai a XIV–XV. században*. Budapest, 1925; Mikó Imre: *Az erdélyi falu és a nemzetiségi kérdés*. Kolozsvár, 1932; Balázs Éva: *Kolozs megye kialakulása*. Budapest, 1939. Legutóbb: /Kövesdi/ Kiss Ferenc: *Még szólnak a harangok!* Budapest, 1995.

a szabad kézből és árverésen eladásra kerülő birtokokat...Ezáltal a magyarság birtokállománya Erdélyben folyton apad és a magyar népelem is anyagilag és számban is csökken.” Ezt látva a magyar pénzügyintézetek összefogásával 1904-ben megalakult a Magyar Telepítő és Parcellázó Bank, amely (egyéb bankok mellett) kedvezményes feltételek mellett kölcsönt biztosított földvásárlás céljából.

Az említett telepítési törvény kizárólagosan magyar anyanyelv lakosságot mozdított meg. A célpontját főleg három régió képezte: Bácska, Temesvár környéke és Erdély, ezen belül pedig elsősorban a Mezőség. Temesvár környékén a telepések kizárólagosan német ajkú lakosokkal osztoztak a településeken. Amint említettük, a betelepítettek száma minden esetben olyan nagy volt, hogy iskolát és templomot tudjanak a maguk számára fenntartani.

Mínt hogy a telepök környékének őslakosai protestáns vallásúak voltak, az állam csupán református vallású lakosság betelepítését támogatta. Egyedüli kivételt Marosludas képezett, ahova 36, a történelem vihara által Bukovinából elsodort római katolikus család telepedett le.

Az állam a betelepítés befejeződése után is gondot viselt a településekre. A visszatelepülő, továbkköltöző vagy anyagi csődbe jutott családok esetében az államkincstár vásárolta meg a gazdaságot, s maga döntött az újraeladásáról.

1899–1903 között a következő települések megépítésére vagy kiegészítésére került sor⁴:

	Megye	Járás	A telep neve	A telep elkészültének éve	A gazdaságok terv szerinti száma	A benépesített gazdaságok száma	Üresen álló gazdaságok	Ki nem jelölt gazdaságok
0	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Bács-Bodrog	Apatini	Szilágyi telep	1899	260	188	–	72

⁴ Az adatok Lovas Sándor könyvéből származnak. A szerző 1906-ban fejezte be adatainak összegyűjtését.

0	1	2	3	4	5	6	7	8
2.	Bács-Bodrog	Apatini	Gombosi hozzátelepítés	1899	96	96	–	–
3.	Krassó-Szőrény	Facseti	Igazfalva	1893/ 1899	251	251	–	–
4.	Krassó-Szőrény	Facseti	Facseti hozzátelepítés	1900	90	90	–	–
5.	Krassó-Szőrény	Bégai	Bálintzi hozzátelepítés	1903	30	30	–	–
6.	Krassó-Szőrény	Bégai	Monostori hozzátelepítés	1903	23	23	–	–
7.	Temes	Temes-rékási	Temesrékási hozzátelepítés	1899	100	100	–	–
8.	Temes	Temes-rékási	Stancsófalvai hozzátelepítés	1903	107	103	4	–
9.	Temes	Központi	Mosniczai hozzátelepítés	1903	110	58	–	52
10.	Beszterce-Naszód	Naszódi	Magyar-nemeyei hozzátelepítés	1896	25	5	20	–
11.	Szolnok-Doboka	Kékesi	Vicei hozzátelepítés	1899	20	10	10	–
12.	Nagy-Küküllő	Segesvári	Fehéregyházi hozzátelepítés	1903	33	33	–	–
13.	Kolozs	Nagy-sármási	Nagysármási hozzátelepítés	1894	190	190	–	–
14.	Kolozs	Kolozsvári	Karai hozzátelepítés	1903	31	19	12	–
15.	Torda-Aranyos	Marosludasi	Marosludasi hozzátelepítés	1903	141	141	–	–
16.	Torda-Aranyos	Tordai	Felsődetreheми hozzátelepítés	1903	83	53	–	30
Összesen					1590	1390	46	154

Néhány év leforgása alatt tehát 1390 család mozdult el eredeti lakóhelyéről s települt át újdonsült gazdaságba.

Detrehemtelep telepítésének előzményei, a szomszéd települések

A névadó települések, Alsó- és Felsődetrehem nevét Orbán Balázs a pápai dézsmák 1332-1335-ből származó jegyzékében találta meg, *Tetruch* formában. A tordai ferencrendi szerzetesek *Mindszent* néven emlékeztek meg a településekről, s feljegyezték, hogy kizárólagosan magyar ajkú lakossággal rendelkeztek. Felsődetrehemben virágzó unitárius egyház m ködött az 1500-as évek második felében, az 1700-as években pedig római katolikus templom állt a faluban.⁵ Lovas Sándor tudomása szerint Felsődetrehem korábbi neve *Mindszent*, Aldódetrehemé pedig *Detre* volt. 1368-ban Detre Gerendi Miklós tulajdonába került. 1468-ban Mátyás király Pykre Andrásnak adományozta. A 16. század során a vidéken magyar családok (Véres János és Benedek, Ketsefi Mihály, Nádasdi Tamás, Bornemissza János, Szemere Sebestyén, Kornis Gáspár) birtokai terültek el. 1610-ben Báthory Gábor fejedelem a harcok következtében elnéptelenedett vidéket (Gyéres, Oláhtóhát, Detre, Oláhszentjakab, Mindszent, Kók, Beölk) 55 nemesi rangra emelt testőrének adományozta. Detre és Mindszent lakói e nemesi családok és a 17. században betelepült román pásztorcsaládok leszármazottai. A 18. században az ortodox vallás terjedésével Mezőség-szerte elszaporodtak a vallás templomai. A kisebbségbe került magyar lakosság is e vallást kezdte követni. Ekkor került sor a két Detrehem magyar lakosságának elrománosodására. Nevük még emlékeztet hajdani magyar voltokra (Sárosi, Németi, Szegedi, Nagy, Tót, Sütő, Sz cs, Szentpáli).

Alsó- és Felsődetrehem, valamint az utólag létesült Detrehemtelep lakossága összetételének változását a következő táblázat szemlélteti⁶:

⁵ Az adatok forrása: Orbán Balázs: *A Székelyföld leírása történelmi, régészeti, természetrajzi s népismei szempontból*. V. kötet. Pest, 1871. 151. lap.

⁶ Az adatok lelőhelye: Varga E. Árpád: *Erdély etnikai és felekezeti statisztikája. IV. Fehér, Beszterce-Naszód és Kolozs megye. Népszámlálási adatok 1850–1992 között*. Budapest–Csíkszereda, 2001.

Település	Év	Összesen	Román	Magyar	Német	Egyéb, összesen	Ebből zsidó	Cigány
Alsódetrehem	1850	852	747	62	-	43	-	41
	1900	1316	1091	175	-	50	-	50
	1920	1450	1339	111	-	-	-	-
	1941	1977	1880	97	-	-	-	-
	1966	1521	1497	24	-	-	-	-
	1992	1645	1610	23	-	12	-	12
Felsődetrehem	1850	629	489	61	-	79	-	79
	1900	829	639	100	-	90	-	90
	1920	1182	750	432	-	-	-	-
	1941	1439	1032	396	-	11	-	-
	1966	1353	1239	95	-	19	-	19
	1992	1272	1213	59	-	-	-	-
Detrehemtelep	1910	318	9	309	-	-	-	-
	1966	477	81	396	-	-	-	-
	1992	519	134	385	-	-	-	-

Miklós Miklós egyházmegyei jegyző kézírásában rendelkezésünkre áll az az Alapkönyv, amely az egyházközség megalakulásának szívet megdobogtató eseményeit követi végig.

Br. Kemény Lajos alsódetreheimi földbirtokos kezdeményezte az alsó-, felsődetreheimi és mezőkóki reformált hívek tömörülését. A gyülekezetet úrasztali kellékekkel látta el, s kis harangot öntetett. Az ő közbenjárására 1808–1848 között minden sátoros ünnepen legátus hirdette az ígét. Az 1848-tól szünetelő egyházi élet újjászervezésére 1854-ben Alsódetrehebben került sor, Gyárfás István földbirtokos lakásán. Az egybegy ltek eldöntötték az egyesült leányegyháznak a polyáni lelkészséghez való csatlakozását. A istentiszteletek számára Gyárfás István a maga hajlékát ajánlotta fel. A lelkész elfoglaltsága, távolsága, a papi bér hiányos folyósítása, valamint a leányegyház anyagi alapjainak hiánya miatt a lelkes szervezkedés csakhamar lehanyaglott. 1858-ban azonban újrászerveződött a nagycsáni református egyház, s 1859 húsvét másodnapján Alsódetrehebben született meg újra a döntés: „Csatlakozzunk vissza ősi anyaegyházunkhoz, a

közelség biztosít minket kifejlődésünkben, és a mi egyesített segítségünk biztosítja az anyaegyház megalapulását és fennállhatását a jövőben; azonban hogy az erőket szerte ne forgácsoljuk – mint eddig –, a három egyház, Felsődetrehem, Alsódetrehem és Mezőkók képezzen egyetlen leányeklézsiát Felsődetrehem gyülekezethellyel.”

A leányegyház Nagycsánhoz való kapcsolására 1861-ben került sor. A hívek összeírásában Felsődetrehemből 78, Alsódetrehemből 95, Mezőkókból 48 személy szerepel. A megállapodás szerint Sebestyén Áron lelkész minden hónap első vasárnapján, a három sátoros ünnep második napján, valamint újkenyér ünnepén úrvacsorát szolgáltatót. 1877-ben Szentkirályi Gábor Alsódetrehemben belsőséget ajánlott fel templom építésére. Az imaház megépítésének kérdése 1884-ben került újra napirendre. Ugyanakkor halaszthatatlannak minősült a tanítói állás létesítése. Az imaház megépítésére 1884–1886 között kerül sor. 1891–1896 között a körlelkész (és tanító) Baló Bálint, 1896–1898 között Fehér István. Fehér István 1899-ben az egészségtelen mezőségi körülményekre (lévegő, víz) hivatkozva más parókiát pályázott meg. Ennek következtében a detreheimi körlelkésznek 1900-ban nincs lelkésze. 1901-től Decsy István pályázta meg az állást, aki 1896–1899 között a kecskeméti egyházmegyében, Szabadkán és Szankán volt lelkész. Kinevezésére 1900.VII.21-én került sor.⁷ 1900-1904 között az iskolai oktatás mostoha körülményeit Komáromy Elek, utána pedig Gábor Ödön vállalta.

Ilyen körülmények között érkezett meg a vidékre az 53 telepes család. A frissen létesült telepes gyülekezet első képviselőit 1905. január 8-án választották be a presbiteriumba, Szabó Sándor és Nyitrai István személyében.

A református templomnak Felsődetrehemben történő megépítése 1907-ban került terítékre. A telepések nevében Szabó Sándor folyamodott Darányi Ignác földm. velésügyi miniszterhez, emlékeztetve őt a templomépítéssel kapcsolatos ígéretre. A telepések egyhangúlag a templom Felsődetreheembe építése mellett döntöttek. A miniszter 21627/1907. számú rendeletében szólította fel a telepítési felügyelőséget az építkezés előkészítésére. Esperesi felterjesztés

⁷ A Detreheimtelepen szolgált lelkészek névsorát Juhász András lelképásztor közli.

A felsődetreheimi templom

a telepések, valamint a régi egyház tagjai részére egy új templom felépítését Felsődetreheimben mint a telepések központjában engedélyezte, s ez idő szerint készen is van, valamint a régi papilak helyett ugyancsak Felsődetreheimben egy papilak céljaira szolgáló régi báró Kemény Ignác féle kastélyt kijavíttatott.”¹⁰

A körlelkészség népszerűtlenségének egyik magyarázata a hatáskörébe tartozó leányegyházak (Felsődetreheim, Mezőkók, Mezőbő, Mezőörke, később Detrehemtelep) szétszórt volta. A körlelkészi jelentések fáradságos, áldozatos lelkészi munkát örökítettek meg. E heroikus munkát látva br. Kemény Domokos 1910-ben 10 hold földet adományoz az alsódetreheimi egyháznak, amelynek jöve-

szert „a hívek nagy örömmel és hálával fogadják a nagyméltóságú Miniszter Úr kegyes elhatározását.”⁸

1908-ban elkészült a templom terve, amit a nagyenyedi református egyházmegye műszaki előadója elfogadásra javasolt. A telepítési felügyelőség 1911 márciusában 19.500 koronát utalt ki az építkezés befejezésére, Szász József vállalkozó járandóságainak kifizetésére.⁹ Az egyházközség 1913. október 5-i, az alsódetreheimi parókián megtartott presbiteri ülés jegyzőkönyve további fejleményekről, a felsődetreheimi parókia elkészültéről is

beszámol: „Miután a földművelésügyi miniszter úr

⁸ Forrás: az Erdélyi Református Egyházkerület központi Gyűjtőlevéltára. Detreheimi körlelkészség. I.127/905.

⁹ Forrás: az Erdélyi Református Egyházkerület központi Gyűjtőlevéltára. Detreheimi körlelkészség. I.127/905.

¹⁰ A jegyzőkönyv a detrehemtelepi Református Egyházközség levéltárában található.

delme a lelkészt illeti meg. Az ezzel egyidőben az egyháznak átengedett 2-hold belsőségre templom, papilak és iskola épült.

Időközben papilak készül Felsődetrehebben is, báró Kemény Ignác kastélyában, ahova a lelkészcsalád 1913-ban át is költözött. Története a mostoha körülmények között nagyon viszontagságosan alakult.

A papilak 1920 novemberében a többségi román lakosság szélsőséges indulatainak áldoztául esett. A lelkész távollétében ismeretlen tettesek a parókia ablakait bezúzták, a gabonás ajtaját feltörték, s a magtárat kifosztották. A lelkész tudni vélte, hogy a település ortodox hívei mind a református templomot, mind a parókiát a maguk számára szeretnék volna birtokba venni.

1927-ben az egyházköztségnek újabb megerősítő áldozatot kellett hoznia. Szükségessé vált mind a lelkési lakás, mind az alig 16 éves templom feljavítása. A templom tetőzetének és vakolatának javítása 1930-ban kezdődött el, az Aranyosegerbegyőről átjött Tökés András lelkész idejében, s az építőanyagok és munkadíjak hiányában két évet vett igénybe. Az 1930. március 30-i presbiteriumi ülés jegyzőkönyve szerint „a presbiterium egyhangúlag elhatározza, hogy mindazok az egyháztagok, akik azért nem hoznak vagy hozatnak porondot, mert szekerek és marhájok nincs, 100 lejt, akiknek pedig marhájuk és szekerek van és mégsem hozzák el április 24-ig a 7 véka porondot, 250 lejt fizessenek a templomjavítás céljára az egyház pénztárába.”¹¹ A munkálatok befejezése érdekében az önkéntes hozzájárulás mellett a hívekre rendkívüli egyházadót kellett kivetni. „A presbiterium beható tanácskozás után egyhangúlag elhatározza, hogy az egyháztagok páronként 200 lej, felpárok pedig 100 lej rendkívüli egyházi adót fizessenek ebben az 1930. évben a templomjavítás céljára.”¹² A templomban legutóbb 1985-ben belső javítások történtek, 1989-ben pedig a torony fedélzetének felújítására került sor.

1937–1938 fordulóján az ortodox lakosság újabb kísérletet tett az egyházi javak kisajátítására. Valamivel később, a felsődetreheimi községháza a 309/1941-es átiratban értesítette Jakab György lelkészt,

¹¹ A detreheimtelepi Református Egyházközség levéltára.

¹² 1930. június 22. A detreheimtelepi Református Egyházközség levéltára.

hogy a paplak egy szobáját oktatás céljára rekvirálják. A lelkész a lelkészi hivatal 58/1941-es folyamodványával kéri az intézőbizottság közbelépését. A lelkészi lakás egyik szobájában az egyházi földet nem velő református család lakik, a másik szoba pedig nem alkalmas iskolai célokra. És egyébként is – érvel a lelképásztor – a községi iskola tetőzetének renoválásával az épület használhatóvá tehető. A Nagyenyeden székelő református egyházi intézőbizottság a 2126/1941 számú levélben türelemre inti a lelkészt: „A papi lakások a törvényes rendelkezések alapján még katonai rekvirálásokról is mentesek – az ügyben felterjesztéssel fogunk élni illetékes helyen a papi lakás ezen szobájának rekvirálásáról való feloldása tárgyában. Addig, míg az eljárás folyik, nem lehetséges más, mint az, hogy úgy az egyházközség, mint Tiszteleted, kálvinista evangéliumi türelemmel tárgyalják a rekvirálás tényét.” A községháza 1941. szeptember 13-án értesíti a lelkészt, hogy eláll a rekvirálástól.

1947-ben szükségessé válik a templom és a papi lakás csatornájának kicserélése. 1948. őszén Balogh Jenő elszomorító jelentést ad a parókia állapotáról: „Északi oldalfala veszedelmessé vált, /.../ a fundamentum a fal vastagságával majdnem fele arányában, körülbelül 2 méter magasságban kidőlt, a fal majdnem 10 centimétert roskadt, az északi oldalfalon található ablaktokok is elferdültek, s az egész kidőléssel fenyeget. Emiatt komoly veszedelem fenyegeti a fedelet is.” A presbiterium konstatálja a kárt és a veszélyt. Ettől kezdve felgyorsulnak az események az épület körül, de nem változtatják meg a sorsát. A Magyar Népi Szövetség kiküldötte az épület egyik szobáját tanteremnek, másik szobáját irodahelyiségnek „foglalta le”. Nem sokkal később a helyi munkáspárt titkára a községi bíróval és két esküdttel a kettő közül az egyik szobát kultúrotthonná nevezte ki. Miközben a lelkész gabonája az ebédelőben van felhalmozva a gabonás állapota miatt. Idézzük a református egyházközség 1948. szeptember 8-i rendkívüli közgyűlésének jegyzőkönyvét: „Közgyűlés elnök előterjesztését tudomásul veszi; a maga részéről is látja azt a váratlan bekövetkezett nagy romlást, ami miatt a két szoba, a lelkész konyhája és az eredetileg iskolahelyiségnek kiszemelt szobája lakhatatlan, sőt veszélyes.

Sajnálattal állapítja meg, hogy így a magyar gyermekek elhelyezése a papilakáson lehetetlen.”¹³

Az 1949-es egyházi leltár szerint a református egyház tulajdonát képezte 8 egyházi jelleg és 4 gazdasági épület. A kollektivizálás idején a felsődetreheimi egyházi földeket kisajátították, a lelkészi lakás azonban továbbra is egyházi tulajdon maradt. Az akkor beszolgáló teológiai hallgató, Geréb Dániel megdöbbenve értesült arról, hogy 1951. május 7-én az istállót és a parókiát minden előzetes értesítés nélkül leontják, az építőanyagot eltüntetik. A lelkész jelentést küld az esperesi hivatalnak. Az igazgatótanács a hivatalos fórumokhoz fordul az ügy tisztázása végett. Az építőanyagot az Alsódetreheemben építendő református templom számára igénylik vissza. A templom a még meglévő református papilak udvarán épülne fel. A folyamodásnak azonban nincs eredménye. Az egyházközség református lélekszáma az évek során a következőképpen alakult¹⁴:

A kepefizetők névsora 1900-ból

¹³ A Detrehemtelepi Református Egyházközség levéltára.

¹⁴ Forrás: Az Erdélyi Reformata Anyaszentegyház Névkönyve. Kolozsvár. 1858–1912.

Felső rész az az okirat száma		Alsó rész az okirat száma		A két rész közötti közvetlen kapcsolat		A két rész közötti közvetlen kapcsolat	
Név		Név		A két rész közötti közvetlen kapcsolat		A két rész közötti közvetlen kapcsolat	
Alsó Petrochem?							
I.	1. Dr. Farcsák Sándor Tóth Júlia -	2.		Xós vagy fantázia Sándor Nevűre Almási Dániel			
	2. Farcsák Sándor						
	3. Farcsák Miklós						
	4. Farcsák						
II.	5. Gyárfás István	5.		Gyárfás István			
	6. Gyárfás Anna, nője						
	7. Gyárfás Rozsa						
	8. Gyárfás Katalin						
	9. Gyárfás Albert						
	10. Gyárfás Ignác						
	11. Gyárfás Anna						
	12. Gyárfás Anna						
III.	13. Almási Teréz			Xós vagy Nagy Zsuzsanna Nevűre Almási Dániel			
	14. Almási Aniko						
	15. Dr. Nagy Zsuzsanna	ja					
	16. Nagy Miklós						
	17. Nagy Zsuzsanna						
	18. Nagy Eszter						
IV.	19. Almási Dániel	1.	2.	Almási Dániel			
	20. Fekete Anna, nője						
	21. Almási József						
V.	22. Molnár Mihály						
	23. Csománki Anna, nője						
VI.	24. Tóth Miklós						
	25. Tóth Miklós						
VII.	26. Tóth József	1.					
	27. Tóth István						

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Év	Alsó- detrehem	Felső- detrehem	Mező- kók	Bezóbó	Mező- örke	Detre- hemtelep	Össze- sen
0	1	2	3	4	5	6	7
1858	10	32	28	-	-	-	70
1859	12	37	28	-	-	-	77
1860	50		38	-	-	-	88
1861	52		38	-	-	-	90
1862	52		38	-	-	-	90
1863	23	24	30	-	-	-	77
1864	23	24	30	-	-	-	77
1865	23	25	30	-	-	-	78
1866	25	25	30	-	-	-	80
1867	16	26	30	-	-	-	72
1868	16	26	30	-	-	-	72
1869	16	26	30	-	-	-	72
1870	16	26	30	-	-	-	72
1871	16	25	30	-	-	-	71
1872	40	16	25	-	-	-	81
1873	40	16	25	-	-	-	81
1874	41	15	24	-	-	-	80
1875	40	16	22	-	-	-	78
1876	hiányzik						
1877	39	13	21	-	-	-	73
1878	38	12	22	-	-	-	72
1879	38	12	22	-	-	-	72
1880	38	12	22	-	-	-	72
1881	100				-	-	100
1882	96				-	-	96
1883	137				-	-	137
1884	207				-	-	207
1885	203				-	-	203
1886	201				-	-	201
1887	215				-	-	215
1888	105	103	22	15	-	-	245
1889	105	103	22	15	-	-	245

0	1	2	3	4	5	6	7
1890		250			-	-	250
1891		250			-	-	250
1892		250			-	-	250
1893		246			-	-	246
1894		246			-	-	246
1895	69	88	21	7	15	-	200
1896	69	90	21	7	26	-	213
1897	70	90	19	14	52	-	245
1898	69	91	17	11	47	-	235
1900	68	93	13	6	44	-	224
1901	68	93	13	6	44	-	224
1902	68	92	13	6	44	-	223
1903	157	79	34	6	57	-	333
1904	161	81	34	6	57	-	339
1905	148	69	35	6	57	-	315
1906	151	60	34	6	54	100	405
1909	154	63	34	12	59	272	594
1911	132	76	44	23	60	hiányzik	
1912	132	76	44	23	60	hiányzik	

Ezekből az időkből szórványosan betekintésünk van a magyar nyelvű oktatás állapotába is. Baló Bálint lelkésztanító 1892-ben 38 tanköteles fiataalt jelentett. 1892-ben az 52 tanköteles gyerekből 45, 1893-ban az 50 tankötelesből 31 látogatta az iskolát. Az iskola 1894-ben Alsódetrehemben nyílt meg. Ebben az évben a 31 tanköteles fiatalból 18-an voltak beiskolázva. A tanköteles és beiskolázott fiatalok száma a továbbiakban ily módon alakult:

Év	Alsódetrehem		Felsődetrehem		Mezőkók		Mezőbbő		Mezőörke	
	tk.	bi.	tk.	bi.	tk.	bi.	tk.	bi.	tk.	bi.
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1895	12	3	11	9	1	-			5	-
1897	35	33	17	15	2	1			11	-
1898	26	17	16	11	hiányzik					

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1903	19	17	22	16	hiányzik					
1904	17	17	17	17	6	-	4	-	6	-
1906	15	15	9	9	5	-	4	-	6	-

Az alsó- és felsődetrehemi gyerekek iskoláztatása továbbra is gond maradt. Egy 1920. augusztus 15-ről származó, az igazgatótanácshoz intézett kérés 39 tanköteles, analfabéta gyerek számára kért tanítót. A folyamodás idején a lelkész a papilak egy szobáját engedte át az oktatás számára, s a tanítást is maga végezte. Az 1925. december 1-i felsődetrehemi presbiteri gyűlés továbbra is szükségesnek tartotta a felekezeti iskola felállítását.

A telep születése

A telepítési felügyelőség 1900-ban báró Kemény Domokostól, báró Kemény Páltól, Bornemissza Gyulától és Bornemissza Gyuláné Kimpel Vilmától összesen 2665 hold 743 négyszögöl területet vásárolt. A terület kisebb része Alsődetrehemben, nagyobb része pedig Felsődetrehemben terült el.

Az „alj”: bejárat a faluba

Erre az – akkori nevén *sóvári dülőnek* nevezett – területre, annak közepére épült fel 1903-ra az 53 ház. Egy gazdaság a következő hozzávalókból állt:

belsőség	0,5 hold
szántó	14 hold
szőlő	0,5 hold
rét	2 hold
legelő	3 hold 500 □öl
erdő	1 hold 1100 □öl.

A telepes házak hármassal voltak. Középen helyezkedett el a kamra (pitvar). Elöl, az utca felől feküdt a szoba. A hátsó helyiséget családonként szobának vagy kamrának használták. A házakkal egyidőben készült el az egy tanteremből álló iskola és a tanítói lakás.

Nagy György telepes háza 1978-ban

A gazdaságokon kívül a faluhoz tartozott még	
az iskolához tartozó	0,5 hold belsőség
az iskolához tartozó	10 hold külsőség
a lelkész számára	10 hold külsőség

faiskola	1	hold
agyaggödör	3	hold
dögtér	0,5	hold
epreskert, fűztelep	6	hold
temetőkert	2	hold 735 □öl
jegyzői illetményföld	10	hold
községi föld	27	hold
utak, utcák	65	hold 858 □öl.

A telepítési felügyelőség egy telephely (ház, belsőség, külsőség) árát 7410 koronában állapította meg. Ezt az összeget minden telepes családnak 50 év alatt kellett törlesztenie. A törlesztést *Teleptörlesztési könyvecskének* nevezett nyomtatott füzetbe vezették be. A megbízott kincstári birtokkezelő Páll Károly volt.

Lépcsőszám	1906. évi		Munka-érték		Föld-érték		Összesen	Törlesztési időszak	Költség	Belföldi törlesztés	Külföldi törlesztés	A törlesztés módja	Törlesztés		
	Érték	Állomány	kor. ölt.	kor. ölt.	kor. ölt.	kor. ölt.							kor. ölt.	kor. ölt.	
1	Védelmi														
2	Védelmi														
3	Védelmi														
4	Védelmi														
5	Védelmi														
6	Védelmi														
7	Védelmi														
8	Védelmi														
9	Védelmi														
10	Védelmi														
11	Védelmi														

Albert Károly törlesztési könyve

A felépült telepet, a beköltözés, a telekvásárlás lehetőségét a telepítési felügyelőség az akkorra már sűrűn megjelenő hírlapokban tette közzé.¹⁵ A lakosság a következő hullámokban települt be:

1903-ban 1 család,

1904-ben 17 család,

1905-ben 9 család,

1906-ban 26 család.

Összesen 53 család

A lakosságot kibocsátó települések a következők voltak:

Település	A beköltözött családok száma
Aranyosegerbegy	30 család
Aranyosgyéres	6 család
Felsődetrehem	4 család
Alsódetrehem	2 család
Nyárádszentmárton	1 család
Marcelháza (Komárom megye, jelenleg Szlovákia)	5 család
Szentpéter (Komárom megye, jelenleg Szlovákia)	1 család
Vadászerdő (Temes megye)	3 család
Jászberény	1 család

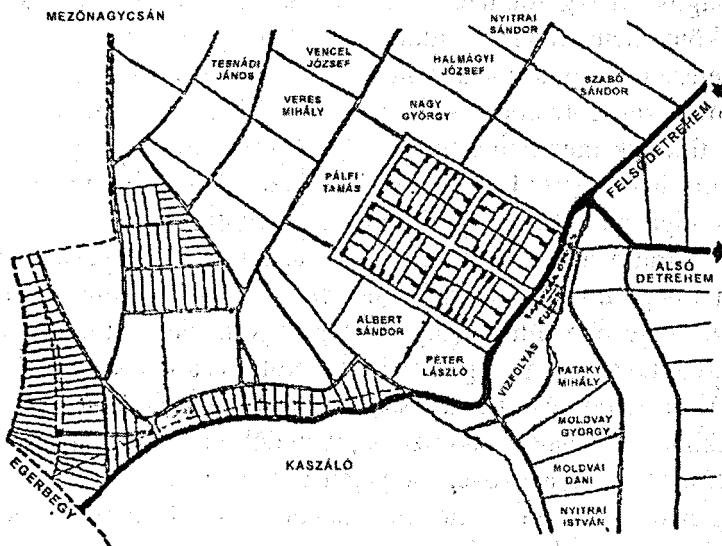
A betelepülők olykor rokonságon belüli megegyezés alapján indultak el. Közöttük volt egy apa és családos fia, valamint öt esetben felnőtt testvérek. Foglalkozás tekintetében a telepések zöme földműves volt. Egy család vegyeskereskedésből biztosította megélhetését. Két személy a kovács, egy a kőműves, egy a csizmadia mesterséget is gyakorolta.

Az 53 családból 42 rendelkezett a megkövetelt vagyonnal. 11 csaláért az otthon maradt szülők kezekedtek.

Az állam kedvezményes áron 35 erdélyi fajta magyartehenet adott el a telepéseknek, 30.000 szőlőoltványt ingyen osztott szét, 27.000 szőlőkarót pedig féláron árusított. 1905-ben a telepések

¹⁵ Torda hetilapja, az *Aranyosvidék* az 1903. évfolyamának 28-as számában az 1894-es telepítési törvényt mutatja be. Ugyanebben az évben *Telepítési hirdetmény*, majd *Telepítés Kolozskarán* címmel közöl felhívást a marosludasi és a kolozskari beköltözéssel kapcsolatban. A felsődetreheimi betelepítésről az újságban nem esik szó.

holdanként 10,8 mázsa búzát, 10 mázsa rozst, 8,1 mázsa árpát, 8,9 mázsa zabot, 14,8 mázsa kukoricát takarítottak be. Az 1906-os évben 309 hold kukoricát, 166 hold búzát, 82 hold árpát, 79 hold zabot, 21 hold rozst, 29 hold bükkönyt, 16 hold lucernát, 12 hold lóherét, 10 hold takarmányrépát és kevés kendert termesztettek. Minden gazdasághoz negyed hold szőlőültetvény is tartozott. A szőlősbe összesen 60.000 korán érő szőlőtőke volt ültetve. Szintén az állam gondoskodott a háziipari tanfolyam megszervezéséről, amely keretében a telepesek a kosárfonást gyakorolhatták be.

A telep és határa
Beyer Murádin Katalin rajza

A telepesek terményeiket a tordai piacon és az aranyosegerbegy-i és marosludasi vásárban kezdték értékesíteni. Az első években többen folyamodtak kölcsönökért aranyosegerbegy-i, aranyosgyéresi és tordai pénzintézetekhez, bankokhoz.

A történelem azonban sanyarú sorsot készített elő a telepesek számára. Erdélynek Romániával való egyesülése (1918), a trianoni

békeszerződés (1920) után, az első világháború befejezését követően, az új földreform (1921) nyomán az új román hatalom nem ismerte el a telepes családoknak a magyar állammal kötött szerződésben lefektetett jogait. 1923-ban megfosztotta őket szántóföldjeik nagy részétől, a 14 holdból mindössze 4 holdat hagyva meg. A kolozsvári református egyházi levéltárban található felsődetreheimi presbiteri gyűlési jegyzőkönyvben 1925. december 1-én fogalmazódott meg a híveknek az a kérése, hogy az egyházadó kifizetése alól a detreheimtelepi hívek felmentést kapjanak. Az indoklás a következő: „Az egyetemes egyházi adóra vonatkozólag megkéri a lelkészt, hogy a Méltóságos Igazgatótanácshoz, annak elengedése érdekében s jegyzőkönyvben felsorolt indokok mellett egy kérelmet küldjön fel. Nevezetesen köztudomású dolog, hogy az egyházközség híveinek kétharmad része telepes, kik évek óta hihetetlen pénz-áldozatokat hoztak földjeik megmentésére. Csak a közelmúltban a nyár folyamán több mint hatvanezer Lei készpénzt kellett fizessenek ügyvédjöknek, ki a népliga előtt képviselte őket. Az azelőtti években sem maradt sokkal hátrább az összeg. Jelenleg meghagyott földecske, melyből csupán a négy hold szántó képezhet élet-alapot, alig hoz annyit, hogy a legszükségesebb mindennapira elég legyen, de a múltak áldozatát már helyre/hozni/ nem, legkevesbé kipótolni is alig képes.”¹⁶

Az új település szabályos utcái elütnek a természet megalkotta völgyekhez, kanyarulatokhoz, emelkedőkhöz igazodó mezőségi településeiktől. A Mezőség bélyegét azonban nem tudja – s remélhetőleg nem is akarja – letörölni magáról. A falu bármely pontjáról széttekintve az ember a *Holttenger* közepén érzi magát: az erdőtlen dombhátak bárkinek egy megmerevedett őstenger hullámain idézik, akárcsak hajdan Makkai Sándor püspöknek, s a Mezőség szülőttének, Sütő Andrásnak. Detreheimtelep utcáit mérnöki ceruza húzta egyenesre. A falut körbekerítő utcát a telepítést irányító földm. velésügyi miniszterrel *Daranyi Ignác körútnak* nevezték el. Az utcanév azonban nem bizonyult tartósnak. Hosszú időn keresztül ingadozott a falu megnevezése is. Általában *Felsődetreheimi hozzátelepítés*, *Felsődetreheimi kincstári telep*, *Felsődetreheimi telep*, *Felsődetreheimtelep*

¹⁶ Az Erdélyi Református Egyházkerület központi Gyűjtőlevéltára. Felsődetreheimi Egyházközség. I. 256/1996/23.

néven emlegetik. A helyi emlékezet máig számon tartja, hogy a két világháború között a telepesek *Gyöngyfalvának* szerették volna elnevezni településüket. E név azonban nem állandósult. A *Detrehemtelep* falunevet 1934-ben Tökés András lelkipásztor használja először, amikor a helybéli nőszövetség műsoros estélyének megtartásához engedélyért folyamodik. Okiratokon, a sajtóban a falu neve az 1970-es évekig *Detrehem-telep*, *Detrehen-telep*, *Detreheni-telep* formában is feltűnik. Ettől kezdve viszont mind a faluban, mind a környékén a *Detrehemtelep* forma bizonyult egyedül helyesnek.¹⁷ Hasonlóképpen ingadozott 1919 után a román megnevezés is. Kezdetben *Triteni de Sus Colonie*, *Colonia* hangalakok voltak használatban. Szintén az 1970-es években állandósult a *Triteni Colonie* név.

Nagy György telepes háza 1978-ban

¹⁷ Megjegyezzük, hogy a Szabó M. Attila–Szabó M. Erzsébet *Dicționar de localități din Transilvania. Erdélyi helységnévszótár*. Bukarest, Kriterion. 1990 kötet továbbra is *Kincstártelep* néven szerepelteti a települést. Az 1990-es években több kiadásban megjelentetett Erdély-térkép a falut csupán *Colonia* néven tünteti fel.

A detrehemtelepi református hívekkel való foglalkozás fejében a földművelésügyi miniszter a telepítési felügyelőség tulajdonát képező, s továbbra is a tulajdonában maradó 25 hold terület haszonélvezeti jogát engedte át Decsy István körlelkésznek. A telepes családok az első években nem fizettek sem egyházadót, sem hozzájárulást az országos alaphoz. Az igazgatótanács az 1906-os évtől tette kötelezővé számukra is az egyházközösség többi tagjára érvényes járulékok fizetését.

A lelkész a telepesekkel egyetértésben havi egy (az iskola épületében tartott) istentiszteletet vállalt. A többi vasárnapokon a telepes lakosoknak kellett bejárniuk Felsődetrehemre. A igazgatótanács sűrűbb, heti egy lelki gondozást igényelt volna.

Az egyházközösségi jegyzőkönyvekben 1914-ben tűnik fel a telepes lakosság szektásodása miatti panasz. A gondot a telepi gyülekezet presbiterei 1914. július 12-én tették szóvá az esperes, az egyházmegyei gondnok és számvevő jelenlétében. A telepen felépítendő imaház feltételezésük szerint a híveket visszaterelné az anyaegyház keretébe. A presbiteri tanácskozás az alsódetreheimi templom építőanyagából való építkezés mellett döntött. Anyagi gondok miatt azonban az imaház ügye lekerült napirendről. Már csak több mint egy évtized múltán, 1928-ban bukkan fel újra, amikor a detrehemtelepi nőszövetség sürgeti az építkezések elkezdését. Megvalósulására azonban közel fél évszázadig kellett várni.

1951. június 24-én a beszolgáló lelkész jegyzi fel az egyházközösség jegyzőkönyvébe: „Elnök jelenti, hogy Geréb Dániel lelkigondozó neki átadta a detrehemtelepi új református templom tervrajzát, melyet Kós Károly építész mérnök készített, az építendő templom rajzát ismerteti presbiteriummal. Előbb azonban bejelenti, hogy most a presbiterium mondja ki határozatilag az új templom építésének szükségességét és kérje a kultuszminisztériumot, hogy engedélyezze a Detrehemtelepen egy új református templom építését a Kós Károly által készített tervrajz alapján.”¹⁸ Az 1954-ben Detrehemtelepre érkező Kövendi József lelkész – miközben egy csűrben tartja az istentiszteleteket – a falut újra a templomépítésre

¹⁸ A detrehemtelepi Református Egyházközösség levéltára.

buzdította. Az elkészült rajzokkal felkereste a tervező Kós Károlyt, aki új, a helyhez adaptált terveket készített.

Az események azonban elterelték a figyelmet az építkezésről. Amikor a jegyzőkönyvben újra szemünk elé tűnik az építési szándék, újra a papi lakásról van szó. Kövendi József mondja és írja a következőket 1957. július 21-én: „Elnök a gyűlés egyetlen pontjának előterjesztése során a következőket mondja: Sokszor gondolkoztam már azon, hogy mikor lenne alkalmas a lelkipásztori lakás felépítéséről beszélni. Meg is állapodtam egy délutánban, azonban az időpont elérése előtt szóvá tette előttünk Horváth Jenő teológiai tanár úr, aki sokat fáradozott és áldozott ezért a gyülekezetért, s aki ma is szívén viseli e gyülekezet gondját, baját. Sokan a gyülekezet tagjai közül megértéssel fogadták Tanár úrnak azt az indítványát, tanácsát, hogy amíg a gyülekezet várja a templomépítési engedélyt, addig építse fel a lelkipásztori lakást.” A faluba érkező következő lelkész, Domahidi Ernő, Béres Gábor és Kövecsi Imre tovább dédelgette a parókiaépítés és –befejezés tervét. Erre 1969-ben, Juhász András lelkész szolgálata idején került sor. Juhász Tamás lelkész idején a gyülekezet kerítést épít a parókia köré, tornyot emel az imateremre, s ide költözteti át a megkorhadat harangláb harangját, s ugyanekkor kerül lebontásra a harangláb. Amely – az 1958-as évi leltár szerint – 1929-ben épült fel fából, s 2 x 2 m-es alapja volt.

A Felsődetrehem és Detrehemtelep közötti, 100 m magas dombháton nyitott református temető 1600 m² területet foglalt el. Ennek bezárására 1942-ben került sor. A fejfák lassan elkorhadtak, a sírhantokat gyeppel takarta be. A temető legeltetőhellyé vált, ahol a sírhantok ma már felismerhetetlenek. Detrehemtelepen 1940-ben nyílt temető az Albert Lajos és neje által e célból adományozott területen. Az adománylevél szerint e területre temetői lakásnak is épülnie kellett volna, amire azonban nem került sor. A temetkezésre kijelölt terület 1965-re szűkösnek bizonyult. A Detreheimi Református Egyházi Lelkészi Hivatal az 1965/317-es számú kéréssel fordult az alsódetreheimi néptanács végrehajtó bizottságához a temető bővítése végett. A termelőszövetkezetbe bevont területekből 1967-ben sikerült megszerezni az igényelt parcellát.

Detrehemtelep a szomszédos két Detrehemmel máig egyazon egyházközséget és közigazgatási egységet alkot. Ennek ellenére a gyülekezet sorsa, lélekszáma, életfeltételei eltérően alakultak. A magyar nyelvű iskolai oktatás lassú elsoványodása, a vegyesházasságok száma okozta azt, hogy Alsó- és Felsődetrehem magyar anyanyelvű, református vallású lakossága megcsappant. Már a két világháború közötti korszakban enyhe nézeltérések támadtak a települések magyar lakossága között. A vidékre költöző telepesek adókötelezettség alóli felmentését a helybéliek enyhe gyanakvással figyelték. 1927-ben felháborodva teszik szóvá, hogy a telepesek nem szállítják a templomjavításhoz szükséges homok fejadagot. Az eltérő gyülekezeti gondokat látva 1955-től a presbiteriumon belül külön-külön presbiterium vezeti a telepes és az alsó- és felsődetreheimi gyülekezetet.

Detrehemtelepen a Csongvai Ferenc kántortanítóval beinduló iskolába 1906-ban mind a 22 tanköteles rendszeresen járt. 1909-ben az iskolának már 52 tanulója volt. 1914-től a tanítói feladatokat Balogh Dénes látta el. Az iskolai oktatás lendületét az 1919-es impériumváltozás törte meg. Decsy István lelkész 1920 augusztusában panaszolja, hogy a román hatóságok által elmozdított tanító helyébe egy hűségesküt tett református tanítónő lépett. Munkáját azonban a leggyengébb eredmények követték. Az 1930-as évek végén az oktatás terén olyan áldatlan állapotok uralkodtak, hogy a szülők attól tartottak, iskolát végzett gyermekeik írástudatlanok maradnak. A hívek az igazgatótanács segítségét kérték az ortodox hiten lévő tanító eltávolítására.

1944. őszén a falut súlyos megpróbáltatás érte. A 2. világháború tordai frontját tartó magyar honvédő katonák szálláshelye volt. Ugyanitt lelt menedéket a vidéknek (Aranyosegerbegy) a front elől menekülő lakossága.

Az 1945-ben újrainduló oktatásnak a korábban épült iskolaépület nyújtott hajlékot. Az óvodai oktatás magánházban kapott helyet. Az oktatási intézmény bővítése, mai formába való felfejlesztése 1957-ben kezdődött el. 1952-ben érkezett a faluba Szabóné Lassel Ilona, aki 36 éven keresztül volt a kisgyerekek óvónénije. E hosszú pedagógusi pályához volt hasonló a Vighné

Halmágyi Ellái is, aki 1957–1988 között volt az elemi tagozat vezetője. Az 1960-as években az iskolában gimnáziumi tagozat működött, 1970-ig. (Tanárok: Babos Rozália, Csobot Irma, Ekárt Judit, Fehér János és Márta, Kerekes Vilmos, Pataki Katalin, Simon László és Rozália, Szakolcziné Papp Erzsébet, Zsigmond Levente.) Az oktatás eredményességének egyik bizonyítéka a falu sok szülöttének értelmiségi pályán való elhelyezkedése. Ezekben az években a detrehemtelepi iskola a környék szórványhelyzetben élő magyar ajkú gyerekeinek is tanulási lehetőségeket biztosított.

Óvodások csoportja 1952-ben

megtartásáért kértek engedélyt. Közösségépítő és gyülekezeti munkát végzett az a nőszövetségi mozgalom is, amely az 1970-es évektől kezdődően indult újra. E mozgalom irányítója napjainkban Mihály Zsuzsanna tiszteletes asszony.

A református egyháznak Albert Lajos és felesége által 1940-ben adományozott lakás hosszú időn keresztül művelődési otthonként működött. Ez volt hajléka a

Detrehemtelepen 1928-ban nőszövetség alakult. A 75 évvel ezelőtt indult lelkes munkájukat az eltelt idő eltakarja szemünk elől. Mindössze arról van tudomásunk, hogy ugyanabban az évben ők kezdeményezték imaháznak a telepen való felépítését. 1934-ben pedig műsoros estélyük

Munkálkodik a nőszövetség

helyi amatőr színjátszó mozgalomnak, a környékbeli falvak vendégszereplésének, a báloknak, valamint a filmvetítéseknek. Az 1960-as évek első felében épült tekepálya a helybeliek másik szórakozási helye volt. E közművelődési épületek 1990 után szomorú sorsra jutottak.

„Lakodalom” az óvodában

A magángazdálkodás országos felszámolása Detrehemtelep életét is érzékenyen érintette meg. Felborult az az értékrend és hagyomány, amely a falu életét évtizedeken keresztül szabályozta. A hamisnak bizonyult jelszavak csatlósai törtek előre, gazdapályák siklottak vakvágányra, anyagi, szellemi és morális értékek pazarlódtak el. A faluban 1952-ben alakult meg a Dózsa György kollektív gazdaság, amely 1962-ben az alsódetreheimi gazdasággal egyesülve a Március 8 nevet vette fel. A földművelés népszerűtlenné válásával Detrehemtelepen is megkezdődött az ipari pályák irányába való tájékozódás, a városra való elvándorlás.

Korábbi, megfontolatlan, pazarló döntésekhez hasonlóan (gyümölcsös, szőlős telepítése, halastó létesítése) 1990-ben szinte nyomtalanul tűnt el a közös gazdálkodás minden tárgyi dokumentuma. Öröndetes a magtár kultúrotthonná való átalakítása, berendezése.

A földgáz bevezetésére 1954-ben, a villanyáraméra 1964-ben került sor. A súlyos vízgondot az 1996-ban lefektetett vízvezeték, az előbb az utcákba, majd az udvarokba bevezetett forrásvíz oldotta meg.

2003-ban a református templomban a holland testvérgyülekezet által adományozott orgona felszentelésére került sor.

A falu szervesen integrálódott a környék társadalmába. Élénk kereskedelmi és művelődési kapcsolatok állandósultak Aranyosgyéressel, Tordával, Kolozsvárral és Marosludassal. Az 1960-as évektől felerősödött ingázás, 1968-tól az aranyosgyéresi magyar tannyelvű gimnáziumi osztályban való továbbtanulás megszüntette a falu zártságát. Ennek az orientációnak is tulajdonítható a párválasztásban tapasztaló exogámia. Az 1950–1970 közötti korszakban a detreheimi református fiatalok a következő településeken találtak házastársra: Aranyosegerbegy, Aranyosgerend, Aranyosgyéres, Aranyospolyán, Bágyon, Csíkszereda, Gyulatelke, Kolozsvár, Magyarfenes, Marosbogát, Nagycsán, Nagyvárad, Radnót, Szászfenes, Szentgothárd. Ugyanebben az időszakban tűntek fel az első vegyesházasságok is. 1990 után a külföldi (Olaszország, Spanyolország, Magyarország) munkaerőpiac vonta el a falu fiatal lakóit.

A falu Alsódetreheim községközpontjához tartozik. Területe 597 ha. 2002-ben a népszámlálás adatai szerint a község 5066 lakosa a következőképpen oszlott meg: nemzetiség szerint 4610 román, 417 magyar, anyanyelv szerint 4656 román, 406 magyar, 3 cigány, 1 ukrán, vallás szerint 4146 ortodox, 11 római katolikus, 398 református, 285 pünkösdista, 22 görög katolikus, 2 baptista, 42 adventista, 1 unitárius, 156 más vallású, 2 felekezet nélküli.

Felhasznált források

Jelen összefoglalás Lovas Sándor említett könyvét vette alapul. A szerző 1906-ban zárta le munkáját, amikor Detrehemtelep betelepítése teljes mértékben lezárult. Könyvének megírásához miniszteri jelentéseket, hivatalos ügyiratokat vett alapul, valamint a kincstári telepkezelők szóbeli tájékoztatását.

Sajnálatos módon a telepítésre vonatkozó állami levéltári anyagokhoz nem jutottunk hozzá. A kolozsvári Állami Levéltár mutatójában nem sikerült a telepítésre vonatkozó anyagot azonosítani. A budapesti Magyar Országos Levéltárban a Földművelésügyi Minisztérium iratanyagában található mutatókönyvekben szerepelnek a detreheimi kincstári telepre vonatkozó adatok (építkezés, a telepesek névsora), azonban a mutatókönyvek által megjelölt iratok nem kerültek be a levéltárba.¹⁹ Eredményesnek bizonyult az Erdélyi Református Egyházkerület központi Gyűjtőlevéltárában végzett tájékozódás.²⁰ Az itt található, a településre vonatkozó kéziratos anyagok nagy részéről fénymásolatot készítettem. Gazdag forrásanyag állt rendelkezésre a Detrehemtelepi Református Egyházközség levéltárában.

Átlapoztam az *Aranyosvidék* című, Tordán 1891–1940 között megjelent hetilap évfolyamait, a településre vonatkozó adatok összegyűjtése végett.

A faluban élve, később vissza-visszatérve a helybeliekkel folytatott beszélgetésekről az 1970-es évektől kezdődően folyamatosan feljegyzést készítettem.²¹ Állandó, készséges segítségért az

¹⁹ Ez alkalommal köszönöm meg dr. Soós László főosztályvezető készséges támogatását.

²⁰ Itt köszönöm meg Dáné Veronka levéltáros készséges segítségét.

²¹ Itt jegyzem meg, hogy több néprajzi témájú írást közöltem Detrehemtelepről: *A mezősegi Detrehemtelep népi gyógyászata*. In: Faragó József–Kós Károly(red.): *Népismereti Dolgozatok*. 1981. Bukarest. 97-117. *A nagycsalád bomlása Detrehemtelepen. Korunk Évkönyv 1982. 253–257. Nemszöbeli kommunikáció a mezősegi Detrehemtelepen*. In: Faragó József–Kós Károly(red.): *Népismereti Dolgozatok*. 1983. București. 133-170. *A cseberbenzés. Egy mezősegi hiedelemelem eredete és szemantikája*. Néprajzi Látóhatár. Miskolc. 1992/1-2. 70-80. *Egy hiedelemkör sorsa. A garabonciás egy mezősegi falu hiedelemkészletében*. In: Liszka József (red.): *Néprajzi Tanulmányok*. 14. 1993/201. Komarno. *Rytual odnajdywania zlodzieja*. In: Piotrowski, M.: *Poza praca*. Łódź. (Lengyelország) 1998. 107-113. *Tájban élő ember: hiedelem és biográfia*. In: Viga Gyula–Holló Szilvia Andrea–Cs. Schwalm Edit (szerk.): *Vándorutak – Múzeumi örökség. Tanulmányok* Bodó Sándor tiszteletére, 60. születésnapja alkalmából. Budapest, Archaeolingua. 2003. 133–150. *Kelt levelem....* Debrecen. 149 p. ISBN 963 472 650 1. ISSN 1217–4769. Több kötetemben Detrehemtelep

1932-ben született, gazdag tudású Kocsis Jánosnak itt mondok hálás köszönetet.

A tanulmány megírásakor figyelembe vettem a nagysármási, a marosludasi és a bánági telepítésről készült írásokat.²²

Szerkesztette: Keszeg Vilmos

Iskolások csoportja (kb. 1960)

állandó hivatkozási alapul szolgál: *Jóslások a Mezőségen*. Sepsiszentgyörgy, Bon Ami, 1997. 152 p. ISBN 973-98072-1-6. *Mezőségi hiedelmek*. Marosvásárhely, Mentor, 1999. 384 p. ISBN 973-8002-00-1. *Ilom narans. Emberek, történetek és kontextusok*. KOMP-PRESS. Korunk Barátj Társaság. Kolozsvár, 2002. ISBN 973-9373-X. 334 p.

A Falvak Dolgozó Népeben Imreh Ilona egy versét közöltem: *A népdal újjászületése*. Falvak Dolgozó Népe, XXXV.évf. (1979)38.sz.4.A *Kicsiny dalaim. Népi költők antológiája. Székelyudvarhely, Erdélyi Gondolat*. 1999. 216 p. ISBN 973-9269-30-3. kötetben Szekeres László verseiből tettem közzé.

Demény Piroska *Aranyosszék népzeneje*. Néprajzi Múzeum. Budapest, 1998 című kötete Moldvai Józsefné Sebesi Rózsika, Szabó Károlyné Lengyel Etelka és Farkas Bálint népdalközléseit tartalmazza.

²² Soós László: *Telepítés Nagysármáson (1893–1901)*. In: Pál-Antal Sándor (szerk.): A Maros megyei magyarság történetéből. Tanulmányok. II. kötet. Marosvásárhely, Mentor. 2001. 238–255. Szekeres Adél: *A marosludasi telepítés (1902–1905)*. J. In: Pál-Antal Sándor (szerk.): A Maros megyei magyarság történetéből. Tanulmányok. II. kötet. Marosvásárhely, Mentor. 2001. 256–274. Magyarai Etelka: *A bánági magyar telepés falvakról*. Néprajzi Látóhatár. II. (1993) 4.sz. 142–146.

Juhász András

*Beszámoló a detreheimi református egyházközség detrehemtelepi
gyülekezeti házának építéséről*

Amikor Istenre tekintve adunk számot építő munkánkról, akár magánházzról, akár gyülekezeti épületről van szó, a 127. zsoltárra gondolunk: „Ha az Úr nem építi a házat, hiába dolgoznak annak építői.” Ez a zsoltár arra mutat, hogy bizonyos körülmények között Isten együtt munkálkodik a házépítőkkal; azaz Isten elfogadja az embereknek nagyon emberi fáradozását, építési eredményeit, de megkívánja, hogy az, ami felépült, igazán őt szolgálja.

Isten iránti hálaadással adunk számot ez alkalommal azokról az építő munkákról, amelyekkel gyülekezeti házunk megépült. Ha igazán az Ő szolgálatába állítjuk ezutáni életünket, reménykedhetünk abban, hogy eddig is Ő vezette törekvéseinket, s áldása ezután is velünk marad.

Ismeretes, hogy Alsó- és Felsődetrehem területén már 630 évvel ezelőtt, az 1332–1337. évi pápai összeírás talált egy római katolikus egyházközséget. 200 évvel később ez az egyházközség követte azt az utat, amelyet az összes mezősegi egyházközségek követtek, s a Széken, Marosvásárhelyen és Nagyenyeden tartott zsinatok hatására református lett. 1903–1906 között egyházközségünk lélekszáma Detrehemtelep létesítésével megnövekedett. A három faluban lakó hívek közös temploma Felsődetrehem szélén újjáépült, s mellette állott a parókia is 1951-ig. A detrehemtelepi hívek lelki gondozása érdekében azonban az egyházközség külön is gondoskodott a telep létesítésétől kezdve az igehirdetés szolgálatának folyamatoságáról, helyéről.

Az ígéről való gondoskodás érdekében 1932–35 között a detrehemtelepi református asszonyok bibliaköre, a Nőszövetség megvásárolta gyülekezeti ház céljaira jelenlegi telkünket. Az akkor mindjárt itt elhelyezett harang kezdettől hirdette, hogy az egyház élete éppen úgy beépül Detrehemtelep közösségi életébe, mint más, középkori eredetű falvainkban.

1950 után egyházközségünk sűrűn változó fiatal teológusok és segédlelkészek szolgálati helye lett. Hálával gondolunk e fiatal emberek szolgálatát segítő és támogató dr. Horváth Jenő teológiai professzor gyülekezetépítő szeretetére. Személyesen is sokszor volt közöttünk abban az időben, amikor egyházközségünknek egy új parókia megépítésének tervével, gondjával kellett foglalkoznia. Dr. Horváth Jenő tanítványai közül külön ki kell emelnem Kövendi József és Domahidi Ernő nevét. Mindketten a buzgó pásztori munka keretében a szó szoros értelme szerinti építést is szorgalmazták. Kövendi József kezdeményezésére Kós Károly, egyházkerületünk főgondnoka, az utóbbi évtizedek egyik legnagyobb erdélyi írója és elismert építész templom-parókia tervet készített Detrehemtelep számára. E terv azonban nem valósított meg, s elmaradásának jó oldalát abban látjuk, hogy így a felsődetreheimi templomon át továbbra is fennmaradt a három faluban élő hívek erősebb, egy templomhoz kapcsolódó közössége. 1962-ben Domahidi Ernő az építést szerényebb keretek között indította meg: parókia építését kezdte meg a gyülekezet áldozatvállalásával, úgy, hogy a parókia egyik szobája biztosítsa azt az igehirdető szolgálatot, ami Detrehemtelepen mindenkor megvolt.

Domahidi Ernőt egyetemes egyházi érdekek az építő munka kétharmadánál szólították el udvarhelyi egyházmegyei gyülekezetébe, s így utána az építés egy időre megállott. Béres Gábor lelkesége alatt kerítés épült a parókia telke körül. Kövecsi Imre lelkesége alatt újra megindult az épület befejezése érdekében az építési anyagok gyűjtése. A kollektív gazdasággal létesített jó kapcsolatok eredményeként cserepet kapott egyházközségünk, amelyet a mostani építkezés rendjén felhasználhattunk.

Detrehemtelepi családjaink 1962-ben egyenként 600–1000 Leus megajánlással, 1969-ben pedig 400 és 100 Leu közötti megajánlással építették meg, illetve fejezték be ezt a gyülekezeti házat. Az 1969 őszi építési szezonban gyülekezetünk tagjai mintegy 1600 munkaóra közmunkát végeztek az építés érdekében a megajánlásokon kívül. A most befejezett munkaszakaszban a gyülekezeti építés értéke kb. 45.000 Leu. Amikor az egyházközség elsősorban hívei áldozatosságáért mond köszönetet, egyúttal hálával

gondol arra, hogy a helyi kollektív gazdaság ez alkalommal is testvéri módon segített, elsősorban a betonkeverő gép díjmentes kölcsönadásával.

Másodsorban azonban hálával gondolunk arra, hogy az építés befejezésében velünk volt a kolozsvári református egyházmegye támogatása. Az egyházmegye tanácsa 3000 Leuval segítette munkánkat, de meghatóan kedves, igazán lélekkel és imádsággal adott segítséget kaptunk egyházmegyénk lelkes gyülekezeteitől is: Aranyosvidékről 5 egyházközségből (Ótorda, Aranyosgyéres, Aranyosegerbegy, Aranyosgerend, Aranyosszentmihály), Kolozsvárról és Kolozsvár környékéről 4 egyházközségből (Kolozsvár-Hídelve, Monostor, Kerekdomb, Györgyfalva) és a kalotaszegi vidék 2 egyházközségéből: Magyarkapusról és Körösfőről.

Nem küldtünk szét a régi stílus szerinti kéréleveleket, de örömmel vettük mindazok szeretetének megnyilvánulását, akik ajándékaikkal a mi építő munkánk iránti megbecsülésüket, az egyház egyetemes teste iránti felelősségüket fejezték ki. Hogy ma már romániai református egyházunk valóban kezd egyetlen lelki közösséggé formálódni, azt bizonyítja, hogy az egyetemes egyházmegye határain túlról is felénk fordult a bukaresti, nagyenyedi, medgyesi, segesvári, ózdi és tekei gyülekezet segítőkészsége, szeretete.

Hisszük, hogy az új épület valóban Isten ügyét fogja szolgálni, ha gyülekezetünk nem elégszik meg a falakkal, hanem a lelki ház felépítésére törekszik hitben, reménységben és szeretetben. Ennek a legbiztosabb jele az lesz, ha a 127. zsoltár szerint elsősorban arra gondolunk, hogy a mai nemzedék minden építő munkájának célja az ifjúságban való lelki élet továbbplántálása, ha fiainkat és leányainkat valóban mint Isten jutalmát, Isten örökségét neveljük az Ő ismeretére és tiszteletére. További jele az lesz Isten velünk együtt való életető munkájának, ha nem gondolunk csak a magunk jövőjére, családjára, a magunk falujára, hanem Krisztus egyetemes testére. Ezért nemcsak az áll előttünk, hogy végezzük el a ház berendezésével még reánk váró munkákat, hanem mindenekelőtt, hogy a következő évben tegyük rendbe felsődetreheimi templomunk omladozó külsejét. Hogy a külső méltó legyen ahhoz a belsőhöz, amit Isten Igéje teremt naponként. És továbbmenve, ahogyan más gyülekezetek szeretete

felénk fordult, úgy figyeljük mi is, hogy hol jelölte ki Isten a mi számunkra a segítség útját, helyét. Hol várja az Úr, hogy a mi adományaink is megbátorítsák az Ő tiszteletére építő munkát végzőket.

Az építők egyre szélesebb közösségében áldva mondjuk: áldott az Úr! mert Ő volt velünk, és Ő felhasználhat ezután is mindnyájunkat kegyelme szerint.

A XVI. században reformátussá lett református egyházközség központja és temploma Alsódetreheemben volt. E templomunk 1912-ig állott fenn.

A jelenlegi templom Felsődetrehem szélén épült 1911–1912-ben. A templom építése összefügg Detrehemtelep kialakulásával. A templom szecessziós stílusban épült; a következő részletekből áll: félköríves szentély, hajó és portikus. A templom hossza 27 m, szélessége 10 m, magassága 12 m. A templom anyaga téglá, a portikusból nyíló ajtó a templom bejárata felett levő toronyba vezet.

A templom építésekor két új harangot öntöttek, melyek közül csak az egyik maradt meg. A másik harangot a II. világháború alkalmával elszállították. 1938-ban külső javításokat végeztek a templomon. A javítások befejezte után 1939 szeptemberében Vásárhelyi János püspök hálaadó istentiszteletet tartott a templomban.

Lelkipásztorok, akik e templomban hirdették az igét:

Decsy István	1900–1923
Kósa Mihály	1923–1927
Tökés András	1927–1937
Jakab György	1937–1943
Balogh Jenő	1943–1951
Asztalnok Dezső	1952
Dávid Albert	1953
Kövendi József	1954–1958
Domahidi Ernő	1959–1961
Béres Gábor	1961–1964
Kövecsi Imre	1964–1966

Juhász András	1966–1974
Juhász Tamás	1974–1984
Mihály Lajos	1984–

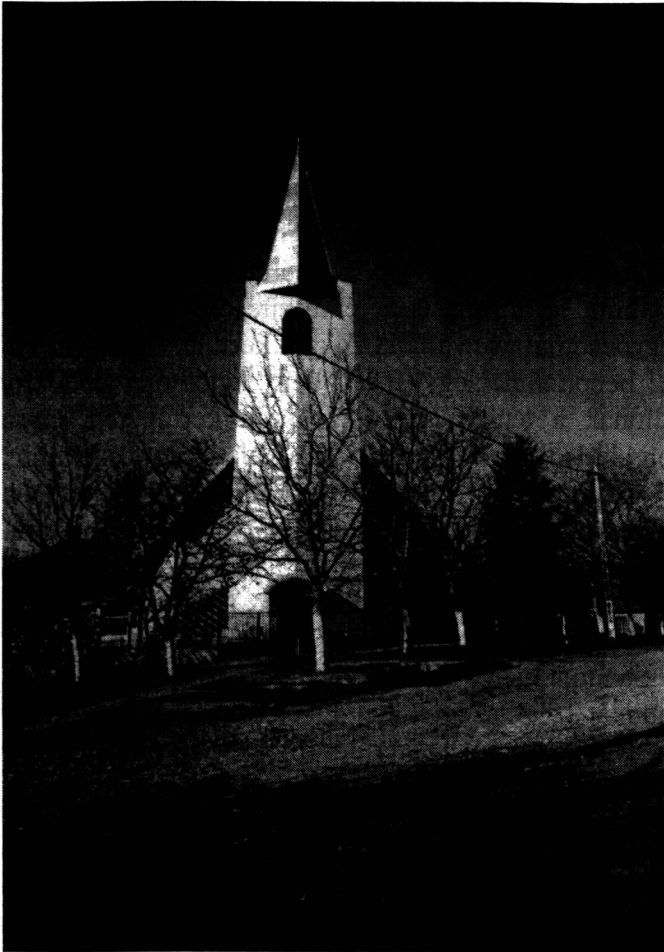
(1969)

A felsődetreheimi református templom harangjának felirata

A Bornemissza József által ajándékozott harang felhasználásával újraöntötte a M.Kir. földművelésügyi minisztérium 1913 Seltenhoffer Frigyes fiai Cs. és M. K. udvari harangöntők Sopronban

Telepes gazdák az 1930-as években

Mihály Lajos

A detrehemtelepi templomépítés története

Az 1989-es események után, már 1990 januárjában a detrehemtelepi gyülekezet presbiteriuma és közgyűlése elhatározta egy templom megépítését. Akkor még nem gondoltunk arra, hogy Isten ennek a tervnek a kivitelezéséhez egy holland gyülekezetet is

fel fog használni, akikkel a kapcsolatfelvétel 1991-ben kezdődött el. A templom tervének elkészítésére 1990 tavaszán Beyer-Dóczy Gábor tervezőt kértük fel. A terv elkészülte és a szükséges jóváhagyások beszerzése után 1992. május 2-án kezdtük – közmunkával, ásóval és lapáttal – a templom alapjának kiásását. A gyülekezet tagjai várakozáson felüli lelkesedéssel vették ki részüket a templomépítési munkálatokból. A kőművesmunkát részben helybeli, részben aranyosgyéresi vállalkozók végezték el. Az érdekes sejtszerkezetű tetőszerkezet, valamint a toronysisak elkészítésére gyergyószentmiklósi és gyergyócsomafői vállalkozókat kértünk fel. Az új templom falaiba beépítettük egy 1990-ben lebontott kollektív gazdaságbeli istállónak a tégláit. 1994 tavaszán kerülhetett sor a templom és a torony külső és belső vakolására, valamint meszelésére. A templom belső berendezését a holland testvérgyülekezet vállalta magára, padokat és gázzal működő légfűtéses kályhát adományozva. A segélyszervezet neve Stichting Putten – Románia. A templomban található, fából faragott tárgyak (úrasztala, csillár, fali karok, szószék korona) a marosvásárhelyi Bandi Dezső munkáját dicsérik. A 330 kg-os harang Rácz Sándor marosvásárhelyi öntőmester műhelyében készült. Templomunkat 1994. szeptember 11-én szenteltük fel, amely alkalommal dr. Bustya Dezső egyházkerület főjegyző hirdette az ígét. Istennek adunk hálát, és neki adunk hálát ma is ezért a templomért:

SOLI DEO GLORIA!

(1994)

A detrehemtelepi templom harangjának felirata

Isten dicsőségére készítette a detrehemtelepi ref. gyülekezet – Putten (Holandia) ref. gyülekezet adományából. Öntötte: Rácz Sándor és fiai az Úr 1994. esztendejében

Konfirmáció

Murádin Jenő

Teleptől faluig (Részletek)

Id. Szász Ferenc emlékezése olyan eleven, mintha csak ma történt dolgokról beszélne.

– Az állam vette meg ezeket a földeket. A bárótól, Kemény Domokostól. Felparcellázták, a telkekre házakat építettek, és hirdették újságban a jelentkezőknek. Így jöttek aztán a telepések. Apám is, Szász Sándor, Egerbegyről. A legtöbben Egerbegyről jöttek át, azután Detréről, vagyishát Alsó- és Felsődetrehemből, Gyéresről meg Komárom megyéből.

Őszi vasárnapon járjuk a falut. Történetéről már előzetesen néhány biztos adatot igyekeztem összeszedni. /.../ Itt a helyszínen számomra a falu emlékezete érdekes.

Pálfi Ráki (Szász Jánosné) éppen a termést gyűjti be a hihetetlenül széles utcákat szegélyező diófákról.

– Szüleim vették a telepet, de már nem az államtól, hanem másodkézből. Egerbegyről jöttünk mi is. Ahányan idekerültek, mind „megjavultak”. (Így mondja, hogy megszédtek magukat.) El tudom sorolni most is, hogy mi tartozott egy telephez: 14 hold szántó, fél hold szőlő, 2 hold rét, 3 hold legelő, 1 hold erdő, fél hold belsőség. Az egésznek az ára, a házzal együtt 3000 koronára rúgott. Szép pénz volt ez, 50 év alatt kellett kifizetni. Ötödik osztályos voltam, amikor a forradalom kiütött '18-ban. Emlékszem, hogy azután a föld-reformkor elvettek a földekből. Négy hold szántót hagytak meg és a mellékéseket. Per is lett belőle, mert a földek még nem voltak mind kifizetve.

Péter Mózes olyasmire emlékezett, amit senki mástól nem hallottam és leírva sem láttam.

– Gyöngyfalu volt először a telep neve. Így hirdették, hogy csábítóbb legyen. „Telep” csak azután lettünk. Előbb eperfák voltak az utcákon, ezt még az állam pénzéből ültették. A mai diófák már későbbiek, a mi időnkől valók. A házak mind, egyformán, cementtalapzatra épültek, melegek voltak a szobák. A vályogfal

mindig tartja a meleget... A földeket egyébként úgy kapták meg a telepések, hogy kincstári költséggel alagsövezték. Még ma is előkerül szántáskor egy-egy égetett agyagból készült csódarab.

A már megszólaltatott 80 éves id. Szász Ferenc részletekbe menően tud felidézni eseményeket a falu életéből.

– Jól emlékszem, amikor '23-ban elvettek a földekből. Akik kapták, azok azonban nemigen tartották meg. Volt, aki nem értett a gazdálkodáshoz, túladott rajta. Mük is vettünk négy holdat... A telep lakói megmaradtak. Vagy hat-hét család ment el csak, de még a tizennégyes háború előtt. Nem tudták fizetni a részleteket.

A falu öngazgatásáról és művelődési életéről érdeklődöm Szász Ferenc bácsinál.

– Itt jegyzőség nem volt soha. De bírója volt a falunak. A legelső bíró, úgy emlékszem, Nyitrai Sándor. Az apám a háború idején szintén bíró lett a faluban. Az iskola a telep születésével egyidős. Működött benne könyvtár, a bálokat is ott tartottuk. Az első tanítót, akihez még én is jártam, Csongvai Ferencnek hívták. Sinfalváról jött ide és 1912-ig működött. Utóda Balogh Dénes lett.

A falu teljes átalakulását hozta a kollektivizálás. Az életforma is megváltozott együtt a gazdálkodási móddal. 1952-ben jött létre a közös gazdaság. 17-18 család lépett be, akkoriban nagy támogatást kaptak. Tíz évvel később a közösbe állott majd mindenki.

A kezdeti évek közös gazdálkodása adott anyagi lehetőséget arra, hogy üzletházat építsenek, s teljes hosszában aszfaltozzák a két utca járdáit. A családok számára is lázas építkezés korszaka kezdődött el. /.../

Jó érzéssel írom le: a telep jelleg ellenére ez a falu megtartó közösséget tudott teremteni. Az 53 ház 150-re gyarapodott; az elvándorlás megszűnt.

(Igazság. 44. évf. 237.sz. 1982.október 8.)

Függelék

(A függelékben közölt szövegekben az olvashatóság kedvéért a helyesírási normákat érvényesítettük. Az iratok az Erdélyi Református Egyházkerület központi Gyűjtőlevéltárában találhatóak, Kolozsvárott. Az ettől eltérő forrást külön jelöljük.)

*1894-ik évi V. törvénycikk
a telepítésről*

(Szentelést nyert 1894. évi március hó 17-én. – Kiadatott az «Országos Törvénytár»-ban 1894. évi március hó 20-án.)

I. RÉSZ

A telepítésről általában

1. §.

Az állam, magánbirtokosok és földbirtokot tulajdonjoggal bíró községek, a jelen törvény rendeletei szerint telepeket alapíthatnak, akár új községek alakítása, akár már létező községeknek hozzátelepítés által leendő megnagyobbítása céljából.

2. §.

Minden újonnan telepített községnek akkora területtel kell bírnia, hogy azon legalább 150 gazdálkodó telepes elhelyezhető legyen.

Hozzátelepítés alatt valamely már létező községnek telepítés útján legalább 10 oly telepes családdal való megnagyobbítása értendő, melyek mindegyike legalább 10 hold területtel fog bírni.

3. §.

A telepítő köteles ingyen, illetve vételár fizetésének kötelezettsége nélkül átengedni a középületek (a templomot is belcértve) és a jegyző, a pap, a tanító és a kiseddóvó lakházaihoz szükséges beltelkeket, úgyszintén az utak és utcák létesítésére szükségelt területeket is.

A telepítő tartozik továbbá a telepítési terület kiterjedésének legalább 5 %-át ingyen, illetve vételár fizetésének kötelezettsége nélkül közcélokra átengedni. E terület megosztandó a községi jegyző, a pap, a tanító, iskola, kiseddóvó és a község között.

A község a részére átengedett területen jelöli ki a temető, faiskola, vályogvető gödör, piac-, vásár- és dögter létesítésére szükségelt helyeket.

Amennyiben az állam a telepítő, köteles a népoktatás olyan berendezéséről gondoskodni, mely a nemzeti iránynak megfelel.

4. §.

Minden telepesnek legalább 400 □öl kiterjedésű belső telket kell kapnia.

Nem szükséges, hogy a telepesek birtokrészei egyenlők legyenek.

Az egyes telepesnek adandó terület beltelekkel együtt 10 holdnál kisebb és 80 holdnál nagyobb nem lehet.

Megengedtetik azonban, hogy oly telepes családok részére, melyek iparuk vagy foglalkozásuk folytán a község anyagi megerősödésére vagy közegészségügyi viszonyainak javulására (mint orvosok, állatorvosok, iparosok, munkások stb.) közreműködni vannak hivatva, 4-5 holdas telepek is alakíttassanak, de az ily telepek térfogata az összes terület 5 %-ánál nagyobb nem lehet. A telepek területének ezen megszorításai csupán a vételár törlesztésének tartama alatt maradnak érvényben.

Eltérhetni a szabálytól, ha az új község magasabb jövedelmet hajtó mezőgazdasági üzem folytatására alkalmas helyen telepítetik, mely esetben az egyesek birtoka kisebb is lehet. Ezen eltérés az

általános szabálytól az engedélykérés alkalmával részletesen indokolandó.

5. §.

A külső birtoknak a viszonyokhoz és földminőséghez mért aránylagos része a tervezetben mint közlegelő veendő fel.

Ezen közlegelő a telepesnek meghatározott arányban közös tulajdona, s az egyes telepest abból megillető részesedés a 4. §-ban meghatározott telep területébe beleszámíttatik.

6. §.

A vételár megállapítása szabad megegyezés tárgyát képezi.

A vételárban a telepítésre szánt területek, a beltelkek, utcák, utak stb. felmérési és felosztási költségei is bennfoglaltatnak.

A vételár azon részétől, melyet a telepesek a szerződés megkötésekor le nem fizetnek, évi 5 %-nál nagyobb kamat nem köthető ki.

7. §.

Ha a telepesek vagyoni helyzetüknél fogva házaikat nem képesek felépíteni, a telepítő köteles a pénzért beszerzendő faanyagokra szükséges, de házankint 400 forintot meg nem haladó, legfeljebb 5 %-os kölcsönről gondoskodni.

8. §.

Már létező községhez hozzátelepítésnél a 4., 5., 6. és 7. §-ok rendelkezései egészben megtartandók; a 3. §-nak megfelelő alkalmazására nézve részletes terv készítendő és ez az engedélykéréskor indokolandó.

A hozzátelepítettek községi terheinek megállapítására az 1886: XXII. t.-c. 130. §-ának 7-ik bekezdése mérvadó.

9. §.

Új község telepítését, vagy létező községhez hozzátelepítést létesíteni kívánó község, vagy magánbirtokos tartozik az erre szükséges hatósági engedély elnyerése végett az előző §-ok minden részletére kiterjedő tervezettel felszerelt és megfelelően indokolt kérvényt azon törvényhatóság közigazgatási bizottságához benyújtani, melynek területéhez a létesítendő telep tartozandó.

A közigazgatási bizottság e kérvény nyomán a törvényhatóság első tisztviselőjének elnöklete alatt öt tagból álló küldöttséget rendel ki, melynek a tiszti ügyész és az állami építészeti hivatal főnöke hivatalból tagjai.

Ezen küldöttség minden a telepítésnél szemügyre veendő mozzanat iránt a helyszínen kihallgatja úgy a telepítőt, mint a vállalkozó telepeseket és azon község elöljáróságát, melynek határában a betelepítendő földterület fekszik és eljárásáról a közigazgatási bizottsághoz jelentést tesz.

A közigazgatási bizottság a telepítési engedély megadásának kérdésében a kiküldött küldöttség jelentése alapján elsőfokúlag határoz, határozatát az összes érdekelteknek 15 napi fellebbezési határidő fenntartása mellett kézbesíti, s azt a földművelésügyi miniszterhez fellebbezés be nem adása esetében is felterjeszti.

A földművelésügyi miniszter az engedély megadása tekintetében mindkét esetben véglegesen határoz, vagy esetleg egyes körülmények felderítése végett új eljárást rendel el.

A földművelésügyi miniszter a telepítési engedélyt megtagadhatja, ha a szerződés feltételei a telepésekre oly súlyos kötelezettségeket rónának, hogy ezeknek s a viselendő közterheknek lerovása után a telepések megélhetése és gazdálkodásuk sikeres folytatása veszélyeztetve lenne.

10. §.

A telepítési engedély alapján s az építkezések tekintetében, a fennálló közigazgatási szabályok megtartásával végrehajtott telepítési munkálatok befejezése után, a telepítő a közigazgatási bizottságnak

jelentést tesz, s bemutatja a telepítésre vonatkozó összes munkálatokat, ú. m.: a térrajzot, az új birtokrészletek kimutatását, a telepített birtokosok névjegyzékét, valamint a telepítő és telepesek közti magánjogi viszonyt szabályozó okiratokat.

A közigazgatási bizottság ezek alapján a telepítést a 9. § értelmében kirendelt újólág kiküldendő bizottság által a helyszínen megvizsgáltatja, s ha meggyőződik, hogy a telepítés a tervezetnek megfelel, s hogy a telepesek és a telepítő közötti magánjogi viszony a felek akarátának és jelen törvény rendelkezéseinek megfelelően van szabályozva, a beterjesztett munkálatokat hitelesíti s a belügyi és földművelésügyi miniszterekhez felterjeszti.

II. RÉSZ

Az állam által eszközzendő telepítésekre vonatkozó külön határozatok

11. §.

Az állam által létesítendő telepítések eszközlésére az állam a földművelésügyi miniszter rendelkezésére 3.000.000 frtot bocsát.

Ezen három millió forintot a pénzügyminiszter a tényleges szükséghez képest oly mértékben utalja át ezen alap képzésére, amint az 1889. évi XXXI. t.-c. 10. §-a utolsó bekezdésében megjelölt összeg az állampénztárba befoly.

12. §.

Ezen három millió forint alapszerűleg kezelendő és csak telepítési célokra (birtokvásárlás, telepes házépítés és talajjavítás) használható oly módon, hogy mindig annyi birtok vásárolandó, melynek ára az alap készletéből kitelik; a tőke mindig biztosítva legyen és határozott idő alatt az alapba visszatérüljön.

A tőke álladéka fogyasztható nem lévén, a telepeseknek adandó kedvezmények és a telepítési költségek a tőke után beszedendő legfeljebb 4 %-os kamatból fedezendő.

13. §.

A telepítés céljára vásárolt területeken az esetleg szükséges talajjavítási munkálatok a betelepítés előtt, vagy annak folyama alatt végrehajtandók, azok költsége pedig, amennyiben az az alap időközi kamataiból nem fedezhető, a telepések által fizetendő vételárba beszámítandó.

14. §.

A földművelésügyi miniszter jogosítva van a telepéseknek eladott területek vételárát a törlesztési szabályok megtartása mellett 4 %-os kamattal egészben vagy részben leszámíthatni, de úgy, hogy a kincstárt, illetőleg az alapot semmi jótállás ne terhelje.

15. §.

A telepéseknek az állami alapból a 7. §-ban foglalt feltételeknek megfelelőleg 400 forintig terjedhető házépítési kölcsön, valamint azon kedvezmény is adható, hogy az első két évben a vételárát ne törlesszék, hanem csak a 4 % kamatot fizessék és a harmadik évben kezdjék meg a törlesztést.

16. §.

A telepítvényi birtok tulajdonjoga a telepesre a vételár első részletének lefizetése után telekkönyvileg bekebelezendő.

A tulajdonjog bekebelezésével egyidejűleg a ki nem fizetett vételár, ennek kamatai és a 15. §. értelmében netalán nyújtott házépítési kölcsön teherképpen szintén bekebelezendő.

17. §.

Ha a mindenkori telepesek telepítvényi ingatlanaikat a tulajdonjognak az első telepes nevére történt bekebelezésétől

számítandó 15 éven belül másnak mint törvényes leszármazóinak vagy házasársuknak bármikor elidegeníteni akarnák, ez esetben a kincstárt elővásárlási jog illeti meg, miért is a telep tulajdonjogának a telepes nevére való bekebelezésével egyidejűleg bejegyzendő lesz a magyar kir. kincstár javára az elővásárlási jog is, mely abban áll, hogy ha a telepes telepítvényi ingatlanait a kiszabott 15 éven belül elidegeníteni akarná, köteles ezen ingatlanok megvételével a magyar kir. kincstárt megkínálni, a kincstárnak pedig jogában áll azon ingatlanokat minden tartozékaival együtt a telepes által vételár fejében már befizetett tőkeösszegek, továbbá az igazolt házépítési költség, vagy ha házépítési kölcsönt adott, ennek tényleg törlesztett részeinek lefizetése mellett megvásárolni és arra vonatkozó tulajdonjogát tehermentesen bekebeleztetni. Joga van azonban ezen így lefizetendő összegből azon hátralékos kamatokat levonni, melyeket a telepes azon évekre, melyekben a telepet bírta, be nem fizetett. – A telepítő kincstár az elővásárlási jog igénybevétele iránt a megkínálástól számított 60 nap alatt nyilatkozni tartozik; – ellenkező esetben elővásárlási joga elenyészett.

A törvényes leszármazóknak vagy a házasársnak történt elidegenítés a telepítő kincstárnak mindenkor bejelentendő.

Az elővásárlási jog megilleti a magyar kir. kincstárt abban az esetben is, ha a szóban levő ingatlanokra bírói árverés rendeltetik el, miért is az államkincstár az ilyen ingatlanokra vonatkozó bírói árverések elrendeléséről különösen is értesítendő. Ha az államkincstár a megtörtént értesítés után legkésőbb az árverés megkezdéséig nyilatkozik az iránt, hogy elővásárlási jogával élni akar, úgy az árverés – amennyiben ennek megtartásától a telepes hitelezője el nem állana – hivatalból megszüntetendő; az államkincstár nyilatkozatának pedig azon fogantatja van, hogy ő az elővásárlás jogával élni is köteles, mely esetben ennek érvényesítése folytán a fentebbieknek megfelelőleg fizetendő összeg a végrehajtó bíróságnál leteendő és ennek megtörténte után a tulajdonjog az államkincstár részére tehermentesen bekebelezendő. Bírói kézhez teendő le a telepesnek járó összeg akkor is, ha az államkincstár ezen jogát nem bírói árverés elrendeléséből kifolyólag érvényesíti ugyan, de a telepítvényi birtok másnak javára valamely telekkönyvi bejegyzéssel

van terhelve. A bírói kézhez letett összegre nézve minden esetben az 1881. évi LX. t.-c. 188. és következő §-aiban szabályozott eljárás érvényes.

18. §.

Azon telepes, ki a 15. §-ban említett első két évnek vételári kamataival vagy a további években vételár és kamatok fejében fizetendő járulékoknak legalább két évi részletével hátralékban van, telepésből bírói úton kimozdítható.

A telepések kimozdítására vonatkozó perek sommás úton és soron kívül tárgyalandók és döntendők el; egyszersmind kimozdítás esetére az ítéletben kimondandó az is, hogy a telepített ingatlanok tulajdonjoga az ítélet jogerőre emelkedése után a 17. §. első bekezdése szerint járó összeg lefizetése mellett a telepítő magyar királyi kincstár javára tehermentesen bekebelezendő. Az első bíróság kimozdító ítélete ellen használt fellebbezésnek az ítélet végrehajtására halasztó hatálya nincsen.

Ha a telepes az ítéletben megszabott teljesítési határidő elteltel előtt összes hátralékos tartozását kielégítené, úgy minden további eljárás megszüntetendő.

19. §.

A függő termés, mely az elővásárlási jog érvényesítésének idején a telepítvényi birtokon létezik, minden esetben a telepest illeti. Azon hátralékos kamatok erejéig azonban, melyek a telepes részére visszajáró összeg által nem fedeztetnek, a telepítő kincstárt törvényes zálogjog illeti. A függő termés betakarításának vagy megváltásának, úgyszintén a 17. és 18. §. eseteiben a magyar királyi kincstár által a telepes részére visszafizetendő összeg megállapításának és lefizetésének vagy bírói kézhez letételének módozatait, amennyiben az alapszerződés erre vonatkozó megállapodásokat nem tartalmazna, a törvény végrehajtásával megbízott miniszterek a végrehajtási rendeletben szabályozzák.

20. §.

A kincstár és telepes között kötendő telepítési alapszerződések, valamint az ezekből folyó első ízbeni nyilvánkönyvi átruházások bélyeg- és illetékmentesek.

21. §.

Az állam által eszközölt telepítés befejezéséről a 23. §-ban körülírt intézkedések megtétele végett a földművelésügyi miniszter értesíti a belügyminisztert.

22. §.

Az állami telepítési alap felhasználásáról, valamint a telepítési ügy mibenlétéről minden évben az országgyűlésnek részletes jelentés teendő.

III. RÉSZ

Zárhatározatok

23. §.

A belügyminiszter a telepítési munkálatoknak ezen törvény 10. §-a szerint történt hitelesítése, illetve felterjesztése, valamint a földművelésügyi minisztertől a 21. §. szerint nyerendő értesülés után a létesített telepnek az 1886. évi XXII. t.-c. 152. §-a alapján önálló községgé alakítása vagy más községhez csatolása s az ugyanazon törvénycikk 32., 33. és 39–51. §-aiban előírt, valamint az ezeken kívül még szükséges intézkedések iránt rendeletileg intézkedik; úgyszintén intézkedik, hogy a hitelesített telepítési munkálat a telekkönyv átalakítása stb. végett az illetékes telekkönyvi hatóságnak megküldessék, amely utóbbi az igazságügyminiszter által ide vonatkozólag kibocsátandó rendelet értelmében jár el.

A telepítés által alakított új község akkor is egy közigazgatási közeget képez, ha azok a területek, amelyekből a telepített község alakul, különböző községek határában fekszenek.

24. §.

A területnek a telepések részére történt átadásából addig, míg a községgé alakulás megtörténik, a község alakítása körüli teendőket, valamint a községi elöljáróságot megillető jogokat és kötelességeket, a törvényhatóság által a telepítő ajánlatára megalkotott elöljáróság gyakorolja.

Ezen elöljáróság mellé a telepések maguk közül 12 tagú véleményező testületet választanak.

25. §.

A már eddig eszközölt telepítésre ezen törvénynek csak a 24-ik §-a alkalmazandó és pedig csak azon telepekre, melyeknél a községgé alakulás még meg nem történt.

26. §.

Ezen törvény mezőgazdasággal foglalkozó telepésekről intézkedvén, iparos munkások telepítésére nem alkalmazható; úgyszintén nem alkalmazható azon esetekre sem, midőn valamely község belterületének árvíz által egészben vagy részben lett megsemmisítése, avagy tűzvész pusztításai folytán bekövetkező újjáépítése és rendezése céljából a lakóhelyek áthelyezése, illetőleg egyes lakosok áttelepítése közérdekből válik szükségessé.

27. §.

Ezen törvény végrehajtásával és a szükséges rendeletek kiadásával a földművelésügyi, belügyi, pénzügyi és igazságügyi miniszterek bízattak meg.

(Közli: Lovas Sándor: *A legújabb állami telepítések Magyarországon*. Darányi Ignác M. Kir. Földművelésügyi miniszter megbízásából írta ~. Budapest, 1908. 339–348.)

Alapkönyve

*Felsődetrehem, Alsódetrehem, Mezőkók ev. ref. egyesült
egyházainak. 1861. (Részletek)*

Báthori András fejedelem /.../ rövid uralma és élete után /.../ csak a gondviselés által ketté szakított rabló, gyilkoló és égető bandá/.../k alighogy meg nem semmisítének, mi nemzeti és vallási volt; s különösen a Mezőség akkor virágzó falvait rombolák öszve, s gyilkosaivá lettek itt lakó testvéreinknek, mert hogy magyarsággal volt betelepítve, azt nem csak a históriából, hanem egyes községekben máig fennmaradt töredék családi, névi, s birtokviszonyi jelekből láthatjuk. /.../

Így történt az, hogy Báthori Gábor fejedelem saját testőrdarabontjait Aranyosgyéres – Mihály vajda által elpusztított – mezővárosban megtelepítvén, a várost fegyverjoggal adományozta meg, s egyszersmind több falvakat rendelt hozzá hűbéri birtokul, melyek között voltak Detre, Mindszent, Kók (jelenben Alsódetrehem, Felsődetrehem, Mezőkók).

Falvainkat Gyéres városa használta is a fegyverjog és hűbéri öszveköttes alapján darabig, de utóbb, saját együgyűsége folytán, elidegenítgette: Detrének fél határát adta a Kemény családnak egy pár jól felszerelt katonalóért, Mindszentet egészen a Kemény családnak egyéb jó szolgálatokért a labanc és kuruc világ viharai után, Kókot pedig aprólékosan adta és ajándékozta el a megye egy s más tisztviselőinek, szóval Gyéres városa nagyon hamar s nagyon könnyelműen túladott adományozott földbirtokain.

A labanc és kuruc világ véres napjain a Mezőség ismét nagy szenvedések és zaklatások színhelye volt s hihetőleg ismét néptelené váltak templomai, ha voltak, megsemmisültek, minek következtében természetesen a vallás gyakorlata is megszűnt.

A közzavar múltával a népesítés ismét megkezdődött, s különösen Mária Terézia alatt a görög kath. secta megállapításával csaknem minden községben oláh templomok épültek; de a reformátusok ismét negatív térre kényszerítették, s előhaladások itten a Mezőségen, hol szerfeletti kisebbségben lehettek, lehetetlenné vált s csak pár egyház – mint Mezőbodon, Fráta – tudta fenntartani magát, megmaradván kemény anyagból készült temploma is, szilárdabb híveinek buzdító példányképül.

Felsődetrehebben egy kemény anyagból épült templom romjai máig is megvannak a Br. Kemény Domokos úr udvari kertjében; pincéje, illetőleg sírboltja a Kemény család néhány jeles tagjának tetemeit zárván magába. Ezen templom azonban – a régi Mindszent névről is feltéve – katolikusoké lehetett eleinte, annyival inkább, hogy a protestánsok templomaik alá sírboltokat készíteni nem szoktak; de határozottan állítani lehet a Kemény család történetéből – melynek minden tagja Erdélynek legbuzgóbb református hazafia volt – és azon körülményből, hogy körülbelül 160 év oltá a Kemény család kirekesztő tulajdona Felsődetrehem, miszerént miként nagyon sok helyen történt – a birtokoscsalád vallásához alakult a templom és annak hívei.

A jelen század kezdetéig azonban semmi bizonyítékkal nem bírunk arra nézve, hogy Felsődetrehem, Alsódetrehem és Mezőkók községekben reformata ecclesia létezett volna, ámbár a lakosok között sok reformált élt és halt meg.

A jelen század kezdetén pedig Br. Kemény Lajos – ki nagy szívének és lelkének sok más emlékeit is hagyta hátra – mint alsódetreheми birtokos egy családdá egyesíti az alsó- felsődetreheми és mezőkóki reformált híveket; úrasztalához szükséges készülétekkel látta el – melyek közül egy terítőt mai napig is bírunk 1808-ból, az alább említendő felirattal – a hívekkel együtt, mai napig meglévő, kis harangunkat önteté, és intézkedett, miszerint a marosvásárhelyi ev. ref. főoskolából minden sátoros innepen legátusunk légyen, ki az Úr igéjét közöttünk is hirdesse.

Ezen intézkedés a legjobb sikerrel gyakoroltatott is, 1848 pünkösd ünnepén volt utolsó legátusunk; a forradalmi zavarok megsemmisíték magát az intézményt is, s néhány éven át pásztortalan

juhokként, csaknem önmagunkat is megtagadva széledeztünk, míg a Mindenható által számunkra rendelt egyének fáradozása s áldozatainak sikerült minket ismét összehozni, s vallásunk gyakorolhatóságának nyerevényében részesíteni.

Ugyanis 1854. év karácsony szent ünnepein T. Gyárfás István alsódetreheimi lakos és birtokos úrnál többen közölünk jelen lévén, ő tette indítványba: miszerént jó lenne ha reformált hívekül néha isteni tiszteletet tartanánk s ezen célra értekeznénk a kivitel módja és eszközeiről.

Ez indítvány lelkesedve fogadtatott, s az értekezlet rögtön megkezdődött, minek eredménye lett egy leány eclesia alapítása Felsődetreheim, Alsódetreheim és Mezőkók egyesült községeiben, ideiglenesen isteni tisztelet helyiségül Alsódetreheemben T. Gyárfás István úr által felajánlott magánépület fogadtatván el.

A papi fizetés megállapítására önkéntes adakozási ív nyitattott, mely tisztességes eredményt mutatván, ugyanazon alkalommal jelenlévő aranyospolyáni lelkész T. Salamon István úr az egyesült leányegyház lelkészévé választatott, felkérlett, és azt el is fogadta, s mint olyan, az egyesült leányegyház megállapítását illető további teendőkkel megbízott.

Ezek után az egyház rendes kerékvágásba lépett, s ügyei, mind az isteni tisztelet, mind az egyházi alapra nézve jó sikerrel folytak; magát azonban saját gyengesége s gyermekkori ingoványos helyzete miatt megalapítottnak annyival inkább nem tekinthette, hogy a működő erők hiánya mellett hiányzott a központi összetartó erő, Aranyospolyánnak távolsága s a lelkész túlcsigázott kötelességei miatt, minek következtése lett aztán mind a papi bér nem fizetése, mind a mocsárosodni indult helyzet; mind az alaki és alapi biztosítékok megszerzésének elhanyagolása miatt csaknem a felbomlás szélén állottunk, midőn 1858-ik év nyarán tudomásunkra jött a mezőmagycsáni ev. ref. egyháznak újjászületése, méltóságos Tisza László úrnak fáradozása következtében.

Egyházi tagtársaink T. Cserei Sigmund és T. Forró Dénes urak alkalmilag felemlítették azt, hogy mindezen leányegyházak hajdanta a mezőmagycsáni anyaeclesiához tartoztak.

Ezen figyelmeztetés bővebb tudakozódás után is valónak bizonyulván be: egyházunk egyik tagja, Szentkirályi Gábor következő indítványt terjesztett előnkbe 1859-ik húsvét másod napján:

„Csatlakozzunk vissza ősi anyaegyházunkhoz, a közelség biztosít minket kifejlődésünkben, és a mi egyesített segítségünk biztosítja az anyaegyház megalapulását és fenntartását a jövőben; azonban hogy az erőt szerte ne forgácsoljuk – mint eddig – a három egyház, Felsődetrehem, Alsódetrehem és Mezőkók képezzen egyetlen leányceklését felsődetreheimi gyülekezet helyül.”

Ezen indítvány egyértelemmel elfogadtatott, s annak foganatosításával Szentkirályi Gábor atyánkfia bizatott meg oly formán, hogy érintkezésbe tevéen magát Méltóságos Tisza László úrral, saját akaratumkat érvényesítse, s a szükséges feltételeket megállapítsa.

Miklós Miklós egyházmegyei jegyző bejegyzése. A Detrehemtelepi Református Egyházközség levéltára.

(Esperesi felirat Fehér István alsódetreheimi lelkész áthelyezésének megakadályozása végett. 1899)

Méltóságos Igazgatótanács!

T. Fehér István atyafia áthelyezési kérését visszacsatolva, erre nézve tiszteletteljes véleményemet a következőkben van szerencsém nyilvánítani:

Én, ha rajtam állana, T. Fehér István atyafiát teljességgel nem bocsátanám el Detreheemből. Ő ott olyan jól megállja helyét: szelíd és okos, tapintatos bánásmódjával, hűségével, apostoli buzgalmával az előde által támasztott zavarokat kiegyenlítette, a felzúdult kedélyeket megnyugtatta, s az anyagilag és erkölcsileg szegény, gyenge körlelkésség konszolidációjának útját észrevehetőleg egyengette. Ily irányú és szellemű működésének még sok szép eredményeit lehetne vámi.

Attól tartok, hogy ha ő onnan elmegy s helye üresen marad, vagy nem hozzá legalább megközelítőleg hasonló jellemű és

temperamentumú utóddal töltetik be: ez a körlelkészség rövid idő alatt szétozlik; s legjobb esetben Gyéreshez vagy Mezőnagycsányhoz affiliálnunk kell.

Mindemellett azt gondolom, hogy ha az ő egészségének a detreheimi füstös levegő valóban ártalmára van, és ezt orvosi bizonyítvánnyal is igazolja: nem lehet őt elzárni attól, hogy jobb levegőjű vidéken érvényesítse lelkipásztori hivatottságát. Tudom, hogy fiatal ember léte sokat betegeskedett; de ezt nem a füstös levegő okozta, hanem hülésből származó reumatikus fájdalmak.

Kiváló tisztelettel vagyok a Méltóságos Igazgatótanácsnak alázatos szolgálója

Sándor János
esperes

Miriszlón 1899. február 17.

Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának Levéltára, I. 256/1896. (Detreheimi körlelkészség) 14 sz. irat.

Orvosi bizonyítvány

Alólírott, hivatalosan bizonyítom, hogy úgy Fehér István úr alsódetreheimi körlelkész úr, valamint neje is, amióta Alsódetreheimben laknak, folyton betegeskednek: előbb majd egy éven keresztül váltóláz (malária) gyötörte, melynek oka a helység mezősségi fátlan vidéken való fekvése, majd azután folytonos gyomorhuruttól küszködött, melynek legvalószínűbb oka az oda való nem egészen tiszta, de salétromot és agyagot tartalmazó ivóvíz, miért is ha tiszt. Fehér István úr ezen lelkészi állásából más helyre kívánczozik, azt egészségi szempontból teljesen indokoltnak tartom.

Aranyosgyéres, 1899. március 3.

Aláírás: Szilágyi János körorvos

Igazgatótanácsunk, ki nem térhetvén a fölhozott indokok elől, nevezett aa. kérését teljesítette, s őt színei körlelkésszé, jelen szám alatt, kinevezte.

Püspöki hivatal, 1899.III.17.

Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának Levéltára, I. 256/1896. (Detrehemi körlelkésség) 14 sz. irat.

*1900. évi másolat az alsó-
detrehemi körlelkésség területén teljesített lelkészi szolgálatokról*

Január 10. Ebben a hónapban a nagy sár és elfoglaltságom miatt az egyházban látogatást nem tehettem.

Február 10. Istentiszteletet tartottam Alsódetrehemben, elég szép számmal voltak jelen, dacára, hogy nagy sár volt. Ugyanezen alkalommal egyházi közgyűlést tartottam elég népes gyülekezettel, hol több egyházi közérdekű dolgot intéztünk el, többek között az áll. tanítót, Komáromy Eleket megnyertük, hogy minden vasárnap és nagyheteken tartson templomi szolgálatot, végezvén a kántori tisztelet is, amiért az egyház a papi fizetésből 100 kor. tiszteletdíjjal fogja jutalmazni; az ő kezébe adtuk a növendékek vallásos oktatását is.

Március 4. Istentiszteletet tartottam Alsódetrehemben, elég számosan voltak, de bár a böjtfőn előrejeleztem az úrvacsora osztást, s az úrasztala is meg volt terítve, úri szent vacsorával senki sem élt. Tudomásul vettem az egyház földjeinek nyilvános árveréseni bérbé adását egy évre, s a számadó gondnoknak meghagytam, hogy a hátralékot haladéktalanul hajtsa fel, hogy a számadást készíthessük meg. Megkereszteltem Lukácsi János leánykáját, Ágnest. Intézkedtem, hogy a konfirmálandó növendékek az áll. tanító általelkészíttessenek, hogy annak idején, ha készen lesznek, konfirmálhassam.

Március 13. Felsődetrehemben eltemettem Sárosi József leánykáját, Zsuzsát, ugyanakkor figyelmeztettem az egyház adóseit, hogy tartozásaikat haladéktalanul fizessék be, ne várják a politikai hatóság közbelépését.

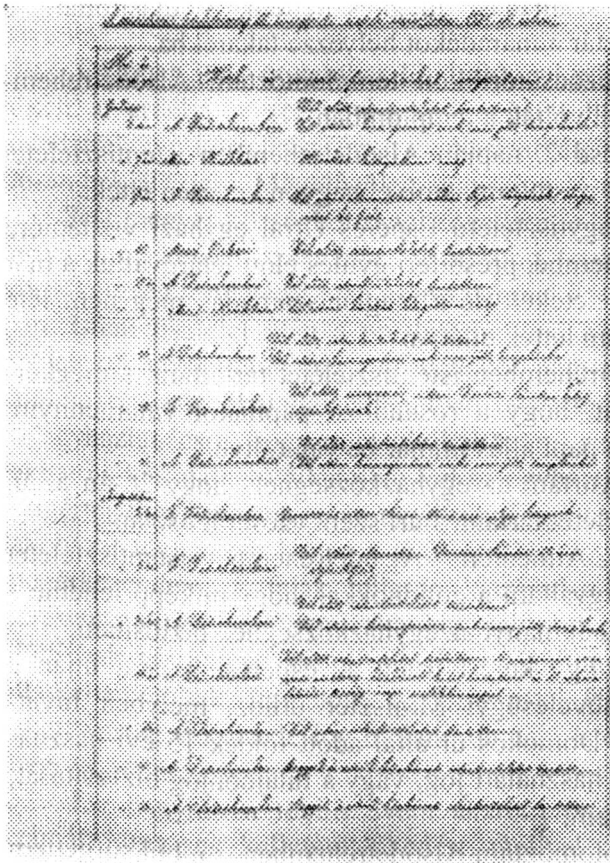
Április 1. Templomozni mentem Felsődetrehembe, azonban, bár ekkorra esett a szeres nap, a harangozó nem lévén elé, nagyon későre harangozott s emiatt nem jött a templomba senki.

Április 12. Eltemettem Gyárfásné, szül. Adorján Lidit Alsódetrehemben, ugyanakkor a temetés végeztével a konfirmálandó ifjakat látogattam meg s készítettem elő a konfirmáláshoz.

Április 13. Nagypénteken templomoztam Alsódetrehemben, igen szép számmal gyűltek össze a hívek, ugyanakkor volt a konfirmálandó ifjak kikérdezése is, szám szerint 11 fiú és 11 leány, kiket az ev. ref. vallású állami tanító, ki egyszersmind hitoktató is,

készített el és kérdezett ki, a viszonyokhoz képest, mert hiszen majd mind szolgálatban lévő cselédek, elég jártasságot tanúsítottak a kis kátéban, s ennek alapján az úrvacsora felvételére méltóknak tartottam.

Április 16. Húsvét másodnapján templomoztam Alsódetrehemben, ugyanakkor úri szent vacsorát is osztottam, amivel elég számosan éltek. Ugyanekkor járult először az a 22 konfirmálandó növendék is az úrasztalához, akik

Körlelkészi napló 1898-ból

nagypénteken kikérdeztettek. A főgondnok úrnak meghagytam és megkértem, hogy a számadó gondnokot figyelmeztesse a számadás meg nem készítésének komoly következményeire. Ekkor még kereszteltem is.

Április 18. Hivatalosan írtam a számadó gondnoknak, hogy a díjleveleket haladéktalanul küldje be, mert a Nagytiszteletű Esperes Úr a papi állás körözése céljából kéri, újból köröztetni kívánja a papi állást; kéretem azt is, tűzzön ki egy napot, amikor a számadás megkészítése céljából átmehessek.

Április 27. A számadás összeállítása céljából Alsódetrehemben voltam, az egyházi számadást megkészítettem, s utasítottam a számadót, hogy a pénztár a maradékot helyezze takarékbba.

Május 24. Áldozócsütörtökön templomoztam Alsódetrehemben, elég szép számmal voltak a templomban.

Június 2. Pünkösöd 2. napján Alsódetrehemben istentiszteletet tartottam és úrvacsorát osztottam, amivel nagyon kevesen éltek.

Június 13. A Nagytiszteletű Esperes Úrral egyházi vizitációra mentünk át Alsódetrehembe, presbiteri gyűlés előtt letárgyaltuk a már előre megkészített feleleteket, de a magtár számadás meg nem léte miatt a számadások nem lettek ellátva.

Július 7. Alsódetrehemben istentiszteletet tartottam, s megkértem a főgondnok urat, hogy a roskadozó papilakot valamennyire hozassa rendbe, mert a papi állás immár be van töltve.

Augusztus 18. Átírtam az egyházközségnek, hogy 26-án az új lelkész fog isteni tiszteletet tartani, s úri szent vacsorát osztani.

Szeptember 2. Átmentem Alsódetrehembe istentiszteletet tartani, ugyanakkor tárgyaltam a gondnokkal, hogy miképp lehetne a br. Kemény féle birtokadományt az egyházközségnek biztosítani.

Szeptember 11. Egy kérést írtam az esperesi hivatal útján a Nagyméltóságú földművelésügyi Miniszter úrhoz, melyben hivatkozunk a br. Kemény Domokos úr által adott földek 15 évi használatára, vagy az örökös használati jog, vagy a tulajdonjog biztosítását, illetve átruházását kértem.

Október 5. Templomoztam Alsódetrehemben, s újból sürgettem a papi lak rendbe hozatalát.

Október 22. Eltemettem Felsődetrehemben Sárosi Pál leánykáját, Juliskát, ugyanezen alkalommal úri szent vacsorát adtam Erdős Károlyné 3 éves fekvő vén beteg asszonynak, s az isten akaratán való megnyugvásra intettem.

November 11. Átadtam az adminisztrálást rendes lelkész tisztt. Decsy István úrnak, ki ez alkalommal köszöntött be.

Mezőnagycsán, 1900. november 11.

Péter Antal
ref. pap
beszolgáló lelkész

Október 26. – november 12. 1900. évi július hó 21-én 2777. sz. a kelt, az erdélyi ev. ref. egyházkerület Mélt. Igazgatótanácsa által az alsódetreheimi körlelkézségre elválasztván, új helyemre október 26-án beköltöztem. Megelőzőleg augusztus 26-án detreheimi híveimet /.../ Pest megyei községből meglátogattam, s e napon istentiszteletet tartva, új kenyér zsengére úrvacsorát osztottam; a hívek a körlelkézség területéről igen szép számmal jelentek meg a templomban. Isteni tisztelet után a presbiteriummal a paplakot s gazdasági épületeket vizsgáltam meg. A paplakot nagyon rossz, a gazdasági épületeket használhatatlan állapotban találtam. Ezek után felhívtam az egyháztanácsot, hogy mire ide költözöm, az épületeket helyezték lakható s használható állapotba. Ezt az egyháztanács készséggel meg is ígérte. Figyelmeztetem az egyháztanácsot arra, hogy különösen a lakóházat idejekorán hozassa jó állapotba, hogy arra az időre, mire megérkezendem, a falak teljesen kiszáradva legyenek. Mindezen kérésem s sürgetésem nem sokat használt; a paplak beköltözködésem előtt csak pár nappal készült el, illetve javított ki, a falak nedves állapotban voltak, úgy hogy jó ideig attól félttem, hogy a falakra rakott vastag vakolat le fog hullani, de hála Istennek, ez nem történt meg.

De hagyjuk a többit. Nem akarom megörökíteni az utódok számára ama sok kellemetlenkedést, mellyel nekem itt szerencsém volt találkozhatni, nem azért, miután ilyen máshol még nem történt, hogy valamely egyházközség papját úgy várja, mint Detreheim. Ezt

legalább én ez ideig nem tapasztaltam, sem másokkal megtörténni nem láttam.

Bizony ezek az állapotok elkésérítettek, s reményeim, melyekkel Magyarországból elindultam, hamarosan alászállottak. S ha a Méltóságos Igazgatótanács belém helyezett bizalma, mely a messze távolból, ismeretlen létemre is, ez állásra elhívott, továbbá Nagytiszteletű Sándor János esperes úr bátorítása mellettem nem állottak volna: nem tudom, nem bántam volna-e meg elhatározásomat. De a belém helyezett bizalom egyfelől, a jó akaratúlag nyújtott szíves bátorítás másfelől, nem engedtek elcsüggedni a kezdet nehézségein, de erőt, bátorságot adtak nekem megküzdeni azokkal, kitartást kölcsönöztek az egyház ügyei iránt uralkodó közöny megszüntetésében való munkálkodásom kezdetén. A remény újra feléledt lelkemben, hogy kisdud egyházamat isten segítségével, felsőbb hatóságaim jóindulatú támogatásával nem csak megtartom a jövőnek, hanem azt fejleszteni, szellemi s anyagi jobblétre is fogom segíteni. Nevelni s erősíteni igyekezem egyházamat időm felhasználásával. „Én semmivel nem gondolok, az én életem is nekem nem drága, csak hogy elvégezhessem örömmel az én futásomat és a szolgálatot, melyet vettem az Úr Jézus Krisztustól, hogy bizonyosságot tegyek az isten kegyelmének evangéliumáról.”

Ez apostoli szavakkal jelöltem meg utamat, melyet betölteni legfőbb kötelességemnek tartok. Az Isten kegyelme legyen mindnyájunkkal!

Mint fentebb mondám, 1900. évi október 26-án költöztem családommal Detrehembe s működésemet, ha hivatalosan beiktatva nem voltam is, megkezdtem.

Október 28. Erős Lajos és Halmágyi Jula – Ágnes nevű leányát megkereszteltem.

Október 28. Simon Péter és Jakab Amália – Sándor nevű fiát megkereszteltem.

Október 28. Miután a híveknek senki tudtára nem adta, hogy megérkeztem, istentiszteletet nem tarthattam.

November 4. Délelőtt isteni tiszteletet tartottam, ugyanekkor tartottam meg a reformáció emlékűnnepet, mely alkalommal Pál apostol galatákhöz írott levele V.r.1. verse alapján tartottam egyházi

beszédet. E beszédben a reformatio rövid történetét adtam elő, figyelmeztetve a híveket, hogy őseinktől örökölt szent vallásunkat tisztán tartsuk fenn, s úgy hagyjuk azt az utódokra mi is.

November 11. Istentiszteletet tartottam délelőtt, Zsolt. XLVI.9.v. alapján. Délután harangoztattam, de a hívek nem jöttek templomba.

November 11. Szász Mária István nevű, törvénytelen ágyból származott gyermekét megkereszteltem.

November 12. Nagy Dénes és Danczi Mária István nevű fiát megkereszteltem.

November 12. Jakab Ilona tífuszos beteghez úrvacsorát vittem a kóki határra gyalog, tőlünk mintegy másfél óra járásnyira. Szenvedései közepette is az Isten akaratán való megnyugvásra intém, bátorítva, hogy mennyei Atyánk még a gonoszt is javunkra fordíthatja.

November 15. Jakab Ilonát eltemettem a kóki határban levő temetőbe, mely br. Bornemissza Zsuzsánna erdeje mellett van.

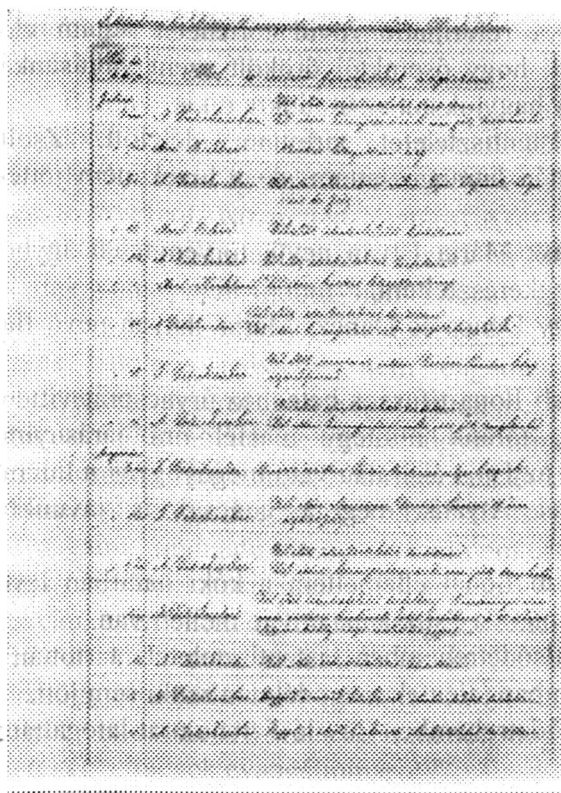
November 18. Alsódetrehemben istentiszteletet tartottam, délelőtt a hívek nagy számban jelentek meg, délután senki sem jött.

November 21. Felsődetrehemben László Ferenc urat látogattam meg.

November 25. Alsódetrehemben isteni tiszteletet tartottam, délelőtti istentiszteleten két férfi jelent meg, ekkor hagytam meg az adventi úrvacsorát is. Délután senki sem jött.

November 29. Jakab Szilveszter házánál voltam úrvacsorát osztani, kinek három leánya feküdt tífuszban, két fia már lábadozó beteg volt, ugyanezen betegségből. Szánalom volt nézni e szegény betegek gyötrődését s a szülők kétségbeesését, kik csak pár nappal előbb temették el a legnagyobb leányukat. Intettem őket az Isten akaratán való megnyugvásra, bátorítva, hogy isten nem büntetésül bocsátotta rájuk a szenvedéseket, csak próbára akarta tenni hitőket, hogy a szenvedések és megpróbáltatások között is miként bíznak isten végtelen kegyelmében s jóvoltában.

December 2. Alsódetrehemben úrvacsorát osztottam a reggeli isteni tisztelet után, mely alkalommal 17 nő és 6 férfi, összesen 23-an úrvacsoráltak. Délután senki sem jött templomba.

Körlelkési napló 1898-ból

December 9.

Alsódetrehemben isteni tiszteletet tartottam. Délután senki sem jött. Általában a délutáni isteni tiszteletet nem látogatják a hívek.

December 16.

Alsódetrehemben délelőtt isteni tiszteletet tartottam, melyen szép számmal jelentek meg a hívek. Délután senki sem jött. E napon jeleztem a karácsonyi ünnepek megelőző penitencialis hetet, s kijelenttem az ünnepeket.

December 18–22. Alsódetrehemben isteni tiszteletet tartottam, délelőtt voltak

szép számmal a hívek, délután senki sem jött.

December 23. Alsódetrehemben isteni tiszteletet tartottam, délelőtt voltak szép számmal a hívek, délután senki sem jött.

December 24. Alsódetrehemben reggel bűnbánati könyörgést tartottam.

December 25. Karácsony ünnep alkalmával isteni tiszteletet tartottam, mely alkalommal Máté: II.11. verse alapján tartottam beszédet, figyelmeztetve a hallgatókat arra, hogy egy igaz keresztyén nem anyagi, hanem örökké megmaradó lelki kincseket viszen ajándékol az Idvezítő elibe, és pedig setéségtől szabadulni óhajtja elméjét, jobbulni kívánó szívét s megszenteltetésért könyörgő akaratát. Ugyanekkor kiosztottam az úrvacsorát is, mellyel 43-an

éltek: 19 férfi, 24 nő. Délután – bár harangoztattam – templomba senki nem jött.

December 26. Karácsony II. napján isteni tiszteletet tartottam, ez alkalommal figyelmeztettem a híveket, hogy buzgósággal járjanak templomba, s hogy ne járjanak mindig a világi foglalatosság után, mert mit használ valakinek, ha az egész világot megtartja is, de ha az ő lelkében kárt vall. Beszédem alapigéje volt ez alkalommal: János 7. 37. v. Délutáni isteni tiszteletre senki sem jött.

December 30. Alsódetrehemben isteni tiszteletet tartottam délelőtt; délután senki sem jött. Ekkor kereszteltem meg Páll Károly kincstári gazdatiszt 4 éves fiacskáját a háznál, mely alkalommal figyelmeztettem beszédemben a szülőket s szép számmal ott levő rokonokat, ismerősöket, hogy mi, habár nem hisszük is, hogy a keresztesletlenül elhalt kisdedek elkárhoznának, de mégis szükségét látjuk s érezzük annak, hogy a kisdedek mindjárt világra jöttökkor Isten kegyelmébe s jóvoltába ajáltassanak, s az anyaszentegyház kötelékébe a keresztség által felvétessenek.

December 31. Alsódetrehemben délelőtt könyörgést tartottam, hasonlóképpen délután az óév délestvéjén hálaadó könyörgésre hívtam a híveket. Az óév estéjén 6 órakor a harangokat meghúztam.

Ezzel Istent dicsőítve s hálát adva jóvoltáért, melyet a lefolyt évben velünk közlött: bezárom ez évi munkálkodásról szóló naplómát.

Alsódetrehem, 1900. december 31.

Decsy István
református lelkész

Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának Levéltára, I. 256/1896. (Detreheimi körlelkészség) 25. sz. irat.

(Péter Antal alsódetreheми lelkész folyamodványa a földművelésügyi miniszterhez az egyházi földek ügyében. 1900)

Nagyméltóságú m. kir. Földművelésügyi Miniszter Úr!
Kégyelmes Uram!

Az alsódetreheми ev. ref. most már önálló körlelkézség 1858. évtől huzamos időn keresztül a mezőnagyecsáni ev. ref. Anyaegyházhoz tartozott, azonban az anyaegyháztól való távolság s a szétszórtan élő hívek lelki gondozásának közvetlenebb eszközlése néhai b.e. Szász Domokos püspökünket arra indították, hogy a detreheми leányegyházból önálló anyaegyházat szervezzen, ami meg is történt az által, hogy az akkori detreheми patrónus Br. Kemény Domokos úr kegyes volt egy 2 holdas belső telket és 10 hold szántót biztosítani haszonélvezetül a detreheми ev. ref. papnak. E belsőségre mindjárt templom, papilak és iskola is épült, a körlelkézség szervezve lett s e kegyes adomány azóta minden körlelkésznek díjlevéllileg biztosítva volt, amit háborítatlanul élvezett is mindenik lelkész mind ez ideig, amit az ide csatolt előljárosági bizonyítvány is igazol.

Minthogy a kegyes patrocínium a detreheми ev. ref. egyház részére telekkönyvileg biztosítva nem volt, de a detreheми ev. ref. egyháznak és papi állásának létérdeke függ ez adománytól, most mikor a birtok tulajdonosa a magas állam lett: bár meg vagyunk győződve Nagyméltóságodnak egyházunk iránti jóindulatáról: alázattal esedezünk mégis Nagyméltóságodhoz, kegyeskedjék kegyesen elrendelni, hogy a fent említett Br. Kemény Domokos úr által az egyháznak a pap élvezetére adományozott 10 hold szántó és 2 hold belső telck az egyház és papi állás további fennmaradhatása végett vagy tulajdonjogilag az egyházra kebeleztessék, vagy az örökös haszonélvezet telekkönyvileg biztosíttassék.

Mely alázatos kérésünkkel vagyunk a Nagyméltóságú Földművelésügyi Miniszter úrnak alázatos szolgálja az ev. ref. egyház megbízásából

Péter Antal
ev. ref. beszołgáló lelkész

Alsódetrehem, 1900. szeptember 10-én

Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának Levéltára, I. 256/1896. (Detreheми körlelkézség) 24 sz. irat.

(Lelkészi jövedelem az 1900-as évben)

Díjlevél
a detreheми körlelkész részére

I. Kepe

	A kepezető neve	Kézpénz		Szemes törökbúza véka	A török- búza pénz- értéke		Napszám	A napszám pénzértéke		Összes érték	
		Kor.	Fill.		Kor.	Fill.		Kor.	Fill.	Kor.	Fill.
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Borosnyai László	2		3	3		-	-	-	5	
2.	Incze Miklós	2		2	2		-	-	-	2	
3.	Mikula Elek	2		-	-		-	-	-	2	
4.	Tóth Miklós	2		-	-		-	-	-	2	
5.	Simon József Péteré	-	-	2	2		2	1	20	3	20
6.	Erdős Károly	-	-	2	2		2	1	20	3	20
7.	Jakab János	-	-	2	2		2	1	20	3	20
8.	Adorján Sándor	-	-	2	2		2	1	20	3	20
9.	Jakab Szilveszter	-	-	2	2		2	1	20	3	20
10.	Sárosi Pál	-	-	2	2		2	1	20	3	20
11.	Simon József Székely	-	-	2	2		2	1	20	3	20
12.	Idb.Simon József	-	-	1	1		1	-	60	1	60
13.	Tarakas József	-	-	2	2		2	1	20	3	20
14.	Tarakas Sándor	-	-	2	2		2	1	20	3	20
15.	Nagy János	-	-	1	1		1	-	60	1	60
16.	Nagy György	-	-	1	1		1	-	60	1	60
17.	Nagy Gergely	-	-	1	1		1	-	60	1	60
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

18.	Kozel Mátyás	2	-	2	2	-	-	-	-	4	
19.	Cenklán Sándor	2	-	2	2	-	-	-	-	4	
20.	Bornemisza Gyula	20	-	-	-	-	-	-	-	20	
21.	Cseh János	2	-	-	-	-	-	-	-	2	
22.	Tódor Károly	4	-	-	-	-	-	-	-	4	
23.	Halmágyi József	-	-	2	2	-	2	1	20	3	20
24.	Ifj.Erős Ferencz	-	-	2	2	-	1	-	60	2	60
25.	Ióna Lajos	6	-	-	-	-	-	-	-	6	
26.	Szentkirályi Gézáné	20	-	-	-	-	-	-	-	20	
27.	Br.Bornemisza Zsuzsánna	20	-	-	-	-	-	-	-	20	
28.	László Ferencz	2	-	2	2	-	-	-	-	4	
29.	Szentkirályi Gyula	20	-	-	-	-	-	-	-	20	
30.	Sárosi Márton	-	-	2	2	-	2	1	20	3	20
31.	Szell Tódor	-	-	1	1	-	1	-	60	1	60
32.	Danczi Sándor	-	-	1	1	-	1	-	60	1	60
33.	Páll Károly	6	-	-	-	-	-	-	-	6	
34.	Nagy Elek	-	-	1	1	-	1	-	60	1	60
	Összesen	112	-	42	42	-	30	18	-	172	-

Megjegyzés: Minden leendő egyháztág vagyoni állásához mérten páronként köteles legalább 2 litervéka szemes törökbúzát és 2 napszám képét fizetni, a leszármazott családok páronként 2 litervéka szemes törökbúzát fizetnek, a félpár ennek felét.

II. Kanonika porció

1. Az alsódetreheimi határon szántó és rét 4 hold 377 ööl hasznobére 80 korona, kataszteri tiszta jövedelme 30 korona.

2. A felsődetreheimi határon br. Kemény Domokos főpatrónus úraltal adományozott 10 hold szántóföld, haszonbér jövedelme 80 korona, kataszteri tiszta jövedelme 34 korona 80 fillér.
 3. A mezőkóki határon 11 hold 700 ööl, haszonbér jövedelme 160 kor., kataszteri tiszta jövedelme 91 kor. 50 fil.
- Összesen 25 hold 1287 ööl fekvőség, 270 kor. haszonbér jövedelemmel és 156 kor. 30 fil. kataszteri jövedelemmel.

III. Központi javadalom

1. Az egyházkerületi pénztárból	400 korona
2. Vallástanítási díj az iskola pénztárából	50 korona

IV. Stóla

Esketés, temetés 2-2 korona, keresztelés 40 fillér, 10 korona

Összegezés

I. Kepe értéke	172 korona
II. Kanonika kataszteri jövedelme	156 korona 96 fillér
III. Központi javadalom és vallástanítási díj	450 korona
IV. Stóla	10 korona
Összesen	788 korona 30 fillér

Kelt Alsódetreheemben 1900. február 16-án tartott közgyűlésből

(Aláírások: Péter Antal beszołgáló lelkész, Bornemissza Gyula, Páll Károly, Borósnjai László, Jakab Istvánné, László Ferencz, Incze Miklós, Cseh János)

A főtiszteletű egyházkerület közgyűlés jóváhagyása fenntartásával megerősítettik.

Kolozsvárt, 1900. augusztus hó 7-én (Aláírás)

Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának Levéltára, I. 256/1896. (Detreheimi körlelkészség) 24 sz. irat.

(Miniszteri rendelet a betelepítés megkezdését illetően)

Magyar királyi Földművelésügyi Miniszter
5890. szám VI.2.

A karai, felsődetreheimi, marosludasi és fehéregyházai állami telepítések okiratainak egy-egy példányát van szerencsém ide zárva azzal a megjegyzéssel tisztelettel megküldeni, hogy a karai, felsődetreheimi és fehéregyházai telepekre csak ev. ref. vallású kispasztorokat, a marosludasi telepre pedig jelenlegi lakosságuk vallás szerinti számarányához képest 106 ev. ref. és 35 róm. kath. vallású kispasztorát szándékozom telepesekként befogadni. A róm. kath. vallású telepések telephelyei a gróf Andrássy Gyulától a marosludasi határban vásárolt birtokoknak külső nagytanyái részében fognak kijelölteni.

A telepések vallás szerinti számának figyelembe vétele mellett megosztottam a marosludasi és marosbogáti birtokokon egyházi célokra kijelölt területeket is akként, hogy az ev. ref. templomnak 15 khold, a lelkésznek 45 khold, a kántornak 8 khold külsőség, a róm. kath. templomnak pedig 344 hold belsőség és 5 khold külsőség, a lelkésznek 15 khold és a kántornak 2 khold külsőség jusson. A telepítési okiratokban egyházi célokra rendelt földilletményeket állandó megjelölésük után a telepítés folyamata alatt fogom az illető egyházközségeknek és lelkészeknek átadni és gondoskodni fogok arról is, hogy ezen ingatlanok tiszta jövedelme a folyó évi október hó 1-től kezdve az átadásig minden gazdasági év végén az érdekelt egyházközségeknek és lelkészeknek kiadassék.

/.../

Darányi /Ignác/

Budapesten, 1903. évi június hó 11-én

*Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának Levéltára, I. 6/1903
(Miniszteri leiratok) 31 sz. irat.*

5890 szám.
11. 21

A káros, feloldozhatatlan, marasztalási és
felülvizsgálási, állami bejegyzés elmulasztás egy-egy
juttatásnak panaszainak járására az alábbi magy-
jegyűvel kezeltével engedélyezem, hogy a káros,
feloldozhatatlan és felülvizsgálási bejegyzés az alábbi
állami kiegészítés, a marasztalási bejegyzés pedig
jelentési közzétételével az alábbi miniszteri bejegyzés
közvetlenül az 106. sz. ref. és 35. szám. kelt. állami kiegészítés
miniszteri bejegyzésével bejegyzés. A fent. kelt.
állami bejegyzés bejegyzés, a gróf Andrássy
József, a marasztalási határozat aláírásából keletkezett
közvetlen magyarázat, részben fogalom tisztázásai.
A bejegyzés az alábbi miniszteri bejegyzés köz-
vetlenül az alábbi engedélyezem a marasztalási
és marasztalási kiegészítési bejegyzés egyházi, citálás
közvetlen bejegyzés, az alábbi, hogy az, sz. ref. bejegyzés.

Az alábbi, sz. ref. egyházi bejegyzés igazgatói
Andrássy József
Kolozsvár

15 k. hold, a létéimel 145 k. hold, a kántoromab 8 k. hold
 kitéimig, a róm. kálh. konyomab jureig 344 o it
 kitéimig is 5 k. hold kitéimig, a létéimel 15 k. hold
 is a kántoromab 2 k. hold kitéimig jurem.

A létéimel szívaloban egyházi cölhöz
 rendelt földmélominyeléb jállomab megjelölém
 melis a létéimel jölyomab, atall jölyom ab illati
 egyházközméimel is létéimel, abadalni is gan-
 daskom jölyom ab is, hogy em megallomab kisé-
 jümdelmé, a jölyom is oltém, his- löt kórmé, ab
 abadalni minden gárméimig is jölyom ab is létéimel
 egyházközméimel is létéimel kiséimel.

A kántoromab, a nagy létéimel is gárméim
 kántoromab jölyomab jölyomab em, együttel
 kiséimel kórméim ab is, hogy a jölyomab
 létéimel kántoromab "nagy kántoromab kántoromab jölyomab
 jölyomab em, atall kántoromab kántoromab ab-
 kántoromab, a kántoromab em kántoromab, atall kántoromab
 jölyomab, hogy kántoromab kántoromab em, reflectim
 jállis volna kántoromab". Em oltém is kántoromab
 em nagy kántoromab, a kántoromab ab egyházi
 kántoromab kántoromab, atall jállis kántoromab

ke, kezeltetlet feltétele, a magyarságotól igazgató-
tanácsos, hogy, amint ezekben, ha Felhívásunkban
egy évvel, azaz, lelkész, által, azonosított, azaz, am-
int, azaz, is, kivételével, (azaz, azaz, azaz, azaz,
kezdni is, magyarságot, által, azaz, azaz, azaz, azaz,
kezdni, azaz, azaz, azaz, azaz, azaz, azaz, azaz,

Budapest, 1900. június 10. napján

Daróczy

(Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának
értesítése. 1903)

A földművelésügyi miniszter úr öngyméltósága megküldi a karai, alsódetreheimi, marosludasi és fehéregyházi állami telepítések-re vonatkozó telepítési okiratokat /.../

Értesítés a karai, (alsódetreheimi), marosludasi, fehéregyházi
telepítés felől

Nt. Jancsó Lajos ev. ref. esp. úrnak
Marosújvár

A földművelésügyi m. kir. miniszter úr öngyméltóságának idei 5890 sz. leirata alapján értesítjük N/agy/tiszteletedet, hogy az alsódetreheimi állami telepítmény területére kizárólag ev. ref. vallású kiscgazdák fognak telepíttetni és ezeknek lelki gondozásáért a ./ csatolt telepítési okiratban jelzett földilletmény fog a lelkészeknek kiszolgáltatattani. Szíveskedjék ezt tudomásul venni és a telepesek megfelelő gondozása iránt intézkedni.

/.../

*Az erd.ref. ehker. Igtanácsának fölirata a karai, felsődetreheimi,
marosludasi és fehéregyházi állami telepítések ügyében (a
telepítések lakosságát gondozó lelkész földjáraadékanak igénylése)*

A földművelésügyi m.kir. Miniszter úr öngyméltóságának
Bpest

Folyó hó 11-éről kelt 5890/VI.2. számú ub. értesítéséből örömmel vettük tudomásul nagyméltóságod amaz elhatározását, hogy a karai, detreheimi, fehéregyházi állami telepekre kizárólag ev. ref. vallású és a marosludasi telepre 106 család ev. ref. vallású kiscgazdát szándékozik letelepíteni.

A megküldött telepítési okiratok tartalmából hálás köszönettel látjuk, hogy a telepek lakóinak valláserkölcsi gondozását előmoz-

dítandó, az illető egyházak, illetve lelkészek használatára is megfelelő földterületeket kegyeskedett kijelölni. /.../

Fogadja N/agy/méltóságod stb.

Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának Levéltára, I. 6/1903 (Miniszteri leiratok) 31 sz. irat.

(Decsy István református lelkész folyamodványa a telepes lakosság kepefizetési kötelezettségével kapcsolatban. 1905)

M. KIR. TELEPÍTÉSI FELÜGYELŐSÉG

KOLOZSVÁRT

1905. évi 2475. szám

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület

Méltóságos Igazgatótanácsának

Kolozsvár

A nagyméltóságú m.kir. földművelésügyi Miniszter úrnak 69452. számú rendelete folytán tisztelettel kérem, szíveskedjék ezen felügyelőséggel közölni, hogy az alsódetreheimi körlelkészséghez tartozó felsódetreheimi kincstári telepések arra való tekintettel, hogy a földművelésügyi kormány a telepítési tervezet megállapításakor az ev. ref. egyháznak 10 kat. hold templom földet és 25 kat. hold papi földet biztosított, tartoznak a kepeét vagy papi bért fizetni, és ha igen, mennyiben van az lelkenként vagy füstönként megállapítva.

Kiváló tisztelettel

(aláírás)

Kolozsvár, 1905. évi november hó 10-én

Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának Levéltára, I. 6/1903 (Miniszteri leiratok) 31 sz. irat.

Kivonat

Az alsódetreheimi ev. ref. egyháztanács 1905. évi november 23-án tartott presbiteri gyűléséből

Tárgy: nagytiszteletű esperes úr 1930-905 sz. átirata

1. Elnöklő lelkész előterjeszti nagytiszteletű esperes úr 1930-905. sz. átiratát, melyben részletes jelentéstételre hívja fel az egyházi előljárást a tekintetben, hogy az alsódetrehemi körlelkézséghez tartozó felsódetrehemi kincstári telepések tartoznak-e képét vagy papi bért fizetni, s ha igen, mennyiben van az lelkenként vagy füstönként megállapítva.

Az egyháztanács a telepések nem, vagy megadóztatása kérdésében magát illetékesnek annyival inkább nem tartja, mivel nincs biztos tudomása afelől, hogy a telepések lelki gondozása fejében adott földek kizárják-e a telepések megadóztatását, vagy hogy azok egyáltalában megadóztathatók-e. Ez idő szerint semmi néven nevezendő egyházi adót nem fizetnek. Régi híveink a lelkésznek kepe címen fizetnek 1 véka szemes törökbúzát és 1 napszámot, vagy ennek megfelelő 1.60 fillér/t minden fél pár; az egész pár ennek kétszeresét fizeti; ezen kívül fizetnek a hívek vagyoni állásukhoz mérve 20–100 fillért az országos egyházi közalapra.

A telepések egyházi adózása tárgyában a jelen levő Páll Károly kincstári birtokkezelő presbiter azt mondja, hogy ő még az ősz folyamán ez irányban felterjesztést intézett a nagyméltóságú földművelési Miniszter úrhoz; érdemleges döntés ez ügyben még hozzá nem érkezett.

Kelt mint fent

A kivonat hitelül Decsy István réf. lelkész

Alsódetrehem, 1905. november 23.

Kivonat

az alsódetrehemi református egyháztanács 1905. évi december hó 17-én tartott presbiteri gyűléséből

2. Elnöklő lelkész felolvassa nagyméltóságú esperes úrnak 2172-905. sz. a nagyméltóságú igazgatótanácsnak 5472-905. sz. ama meghagyását, mely szerint utasíttatik az egyháztanács, hogy a felsódetrehemi telepések hívekre is állapítsa meg az egyházi adót, hogy

már 1906. évtől kezdve a telepések jogosult és kötelezett tagjai legyenek az egyházközségnek, valamint az országos közalapi adó is kivetendő rájuk, úgyszintén a helyi egyház céljaira bizonyos összegű egyházi adó is, hogy ennek alapján az egyháztagsági jogok gyakorlásában is részt vehessenek a telepések. Ennek alapján az egyháztanács a fenti számú meghagyást betartó tanácskozás alá véve, a következő határozatot hozza.

A felsődetrehemi kincstári telepen levő minden adófizetésre kötelezhető egyháztag köteles 1906. évtől kezdődőleg páronként 2 (kettő) lit.véka (20 lit.) szemes törökbúzáat és 2 (kettő) napszámot kepe címen a lelkésznek évenként fizetni. A törökbúza értéke litervékánként 1 (egy) koronában, a napszám értéke 60 (hatvan) fillérben állapítatik meg. Megjegyeztetik azonban, hogy a törökbúzáat természetben tartoznak a lelkésznek megfizetni. A törökbúza pénzértéke csak akkor fogadható el, ha törökbúza-termés egyáltalában nincs.

A fél pár 1 (egy) litervéka szemes törökbúzáat és 1 (egy) napszámot fizet.

A teljes képét fizető egyháztag, vagyis aki 2 lit.véka szemes törökbúzáat és 2 napszámot fizet, egy egész szavazattal bír a gyülekezetben.

Az országos alapra vonatkozólag határozza az egyháztanács, hogy minden, a felsődetrehemi kincstári telepen levő család köteles 1906. évtől kezdve erre a célra 40 (negyven) fillért évenként az egyház pénztárába fizetni.

A helyi egyház céljait szolgáló speciel egyházi adót az egyháztanács méltányossági szempontból nem vet ki a telepésekre s azért sem, mert ilyen címen az egyházközség törzshívei sem fizetnek semmit.

A kivonat hitelül Decsy István ref. lelkész
Alsődetrehem, 1905.december 24.

Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának Levéltára, I. 6/1903 (Detrehemi körlelkézség) Ikt. Sz. 5472.

1898. évi névsora (A telepés családok névsora. 1907)

1. Albert Károly	29. Nagy György
2. Albert Sándor	30. Némethi Zsigmond
3. Balog József ifj.	31. Nyíri Mihály
4. Bíró Márton	32. Nyitrai István
5. Borbély Kovács József	33. Nyitrai Sándor
6. Böte János	34. Pálfi Tamás
7. Böte József	35. Pataki György
8. Csergő György	36. Pataki Mihály
9. Csergő János ifj.	37. Paulecki József
10. Csongvai Ferenc	38. Péter Dániel a Sándoré
11. Csongvai Sámuel	39. Péter László
12. Deák György ifj.	40. Péter Sándor a Sándoré
13. Fehér István ifj.	41. Somodi Péter
14. Gál Imre	42. Soós János
15. Halmágyi József	43. Szabó József
16. Imre Márton	44. Szabó Sándor
17. Keszeg Behő	45. Szász István
18. Keszeg József	46. Szász János ifj.
19. Keszeg Pál	47. Szász Sándor
20. Kis József	48. Szász Sándor ifj.
21. Komjáti János	49. Székely József
22. Kovács Ferenc	50. Székely Zsigmond
23. Kozel Sándor	51. Tasnádi János
24. Lengyel Zsigmond	52. Tasnádi Mihály
25. Moldvai Dániel	53. Téglás József
26. Moldvai György	54. Vencel József
27. Moldvai Samu	55. Veres Mihály
28. Molnár Sándor	

(Bevallási ív az országos református egyházi közalap 1907. évi járulékaikról.
Detrehemtelepi Református Egyházközség levéltára.)

(A telepen tartandó istentisztelet. 1906)

Másolat

M.Kir.Földmív. Miniszter 42314. VI. 2. szám

Folyó évi április hó 16-án 29-38 sz.a. kelt jelentésére (...) értesítem a felügyelőséget, hogy Detrehemben a telepítést folytatni szándékozom és az ottani ev. ref. lelkésznek szőlőföldben való részesítés iránti kérelmének érdemben való tárgyalását a telepítési munkálatoknak újból való felvételének idejére tartom fenn, tekintettel arra is, hogy előreláthatólag a lelkészlakhoz közelebb eső területeken is fognak szőlők kijelöltetni. Felhívom, hogy erről a folyamodó lelkészt értesítse.

Budapest 1906. ápril. 27-én a min. helyett Lestyánszky s.k.áll.tit.

A m.kir. telepítésfelügyelőségnek Kolozsvár

*Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának Levéltára, I. 127/1905.
(Detrehemi körlelkészség) Ikt. sz. 5913.*

(Felsődetrehemi telepítés, egyházközség szervezése)

Másolat az irattárban 38-903. szám alatt elfekvő eredetiről

Az alsódetrehemi egyház tiszteletes lelkészi hivatalának

Alsódetrehem

Az alsódetrehemi telepítés ügyében a méltóságos igazgatótanácstól a következő értesítést vettem: „2783-903. A földművelésügyi m. kir. miniszter önagyméltóságának idei 5890. sz. leirata alapján értesítjük nagytiszteletedet, hogy az alsódetrehemi állami telepítvény területére kizárólag ev. ref. vallású kisgazdák fognak telepíttetni, és ezeknek lelki gondozásáért az ev. ref. lelkész illetményéhez 3 400/1000 k. hold legelő illetménnyel együtt 25 hold az ev. ref. templom részére 10 hold földilletmény fog kiszolgáltatni.”

Azzal értesítem erről, hogy a telepesek megfelelő gondozását kötelességének ismerje Tiszteleted, és a papi lak, úgyszintén gazdasági épületek átalakítását, esetleg kicserélését, a templomnak

padokkal ellátását szóval kérelmezze, és ha az intéző uraktól biztatást vesz, /.../ ezek megnyerése végett a nagyméltóságú földművelésügyi m. kir. miniszter úrhoz folyamodását beadja.

Marosújvár, 1903. július 3-án

Atyafi szolgálja Jancsó Lajos esperes

A másolat hitelül Decsy István ref. lelkész

Alsódetrehem, 1906. március 9.

A Nagynyedi Ev. Ref. Egyházmegye Esperesi hivatalától

Marosújvár

H.sz.: 1500-1906

Méltóságos Igazgatótanács!

Folyó évi 4287. számú rendeletéből kifolyóan jelentem, hogy Decsy István alsódetrehemi lelkész az 1906. június 17-én tartott canonica visitatio alkalmával, mint ezt a főtiszteletű Püspök Úrhoz felterjesztett jegyzőkönyv is tanúsítja, a felsődetrehemi telepes hívek kifejezett kívánságának megfelelően kötelezve lett, hogy a telepes iskolában minden hónapban egyszer isteni tiszteletet tartson. Ezt a kötelességet Decsy tiszteletes atyafi teljesíti, valamint a felsődetrehemi telepes iskolában tanuló tankötelesek vallásitanításának ellenőrzését, melynek végzésével az egyházmegyei tanács Gábor Ödön ottani ev. ref. vallású állami tanítót bízta meg. Ezen külön szolgálatért kérte a földművelésügyi Miniszter Úr Önagyméltóságától a 25 hold föld haszonélvezetét, úgy pedig, hogy az kongruájából le ne vonassék.

Ezt a külön díjazást teljesen indokoltnak találom, mert ez a szolgálat nem volt benne díjlevelében és a telep is meglehetősen távol, mintegy 5-6 kilométerre van Alsódetrehemtől. /.../

A lelkész külön kötelességteljesítését szigorúan fogom ellenőrizni és utasítottam őt, hogy évi jelentésébe ezen külön kötelességteljesítést felvegye.

Marosújvár, 1906. október 18-án

Teljes tisztelettel, Jancsó Lajos esperes

Határozat

Minthogy az istentiszteleteknek havonként egyszer tartását a 100 lelket számláló telepesek gyülekezetének lelki szükségleteinek kielégítésére nem tartjuk elegendőnek, másrészt pedig a nyert javadalommal sem találjuk megfelelő arányban állónak: felhívjuk Nagytiszteletet, hogy a földművelésügyi Miniszter úr előtt éppen általunk javasolt hetenkénti istentiszteleteket rendes megtartása érdekében a szükséges intézkedéseket megtenni, s erről hozzánk jelentést tenni szíveskedjék, kiterjeszkedvén arra is, hogy az 1906. év folyamán mikor, hányszor és minő lelkeszi szolgáltatásokat végzett tiszt. Decsy István az anyaegyházához tartozó fiókegyházakban és a szórványokban. /.../

Kolozsvár, 1906. XII. 20. /aláírás/

Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának Levéltára, I. 256/1896. (Detreheimi körlelkészség) Ikt. Sz. 5085.

Az alsódetreheimi református egyház lelkeszi hivatala
5–1907

Nagytiszteletű Esperes Úr!

Folyó hó 3-án 6–907. sz. alatt kelt s a detreheimi telepesek lelki gondozása tárgyában kiadott 5085-906. sz. igazgatótanácsi rendeletben foglalt utasításokra s kérdésekre adandó válaszmegfelelő van szerencsém a következőkben tisztelettel betérjeszteni.

Nagytiszteletűségednek bizonyára még élénk emlékezetében van azon tanácskozás, melyet a kanonika visitatio alkalmával az itteni illetékes egyénnel éppen Nagytiszteleted elnöksége alatt tartottunk, melynek eredményeképpen kimondatott, hogy a telepesek lelki gondozása – tekintetbe véve a helyi viszonyokat – havonkénti egy istentisztelet tartásában állapíttatik meg. Ezt már gyakorlatba is vettem, s az istentisztelet idejéül minden hó 2-ik vasárnapját állapítottam a telepesekekkel s a helyi presbiteriummal egyetértőleg.

Hogy pedig ez most már a gyakorlatban is keresztül vitethessék, e tanácskozásból kifolyólag Nagytiszteletűséged felhívására bízta meg az egyháztanács csekély személyemet, hogy egyházam képviselőjében Nagytiszteletű Úrral személyesen tisztelegjünk a földművelésügyi Miniszter Úr Önagyméltóságánál, hogy e megállapodásunknak érvényt is szerzendő, a kegyelmes úr hozzájárulását is megnyerjük. Ez teljesen sikerült is. Önagyméltósága jóindulatúlag tudomásul vette megállapodásunkat, sőt ennek nagyobb bizonyosságául Lovas Sándor min. oszt. tanácsos úrhoz – mint a telepítési ügy vezetőjéhez – utasított, hogy ezen megállapodást vele közölve, azt nyilvántartásba vegye.

Ezzel szemben teljesen más álláspontra helyezkedett a Méltóságos Igazgatótanács, mikor Önagyméltóságának hetenkénti istentiszteletek tartását hozta javaslatba Nagytiszteletűséged véleményének kikérése s csekélységem meghallgatása nélkül. Mert, habár a Méltóságos Igazgatótanács felügyeleti joga s rendelkezései előtt mindenkor tisztelettel igyekszem meghajolni, ebben az ügyben legalább Nagytiszteleted mint illetékes, s a viszonyokat teljesen ismerő hatóság véleménye kikérendő lett volna, annyival inkább, mivel tudomásom szerint Püspök úr öméltóságát eljárásunk eredményéről személyesen – habár csak privative – informálni kegyeskedett.

Elismerem ugyan, hogy a 100 – sőt most már a telepítés e részének teljes befejezésével jóval több lelket számláló teljes gyülekezet lelki szükségleteinek kielégítésére a havonkénti egy istentisztelet tartása nem áll arányban a gyülekezet számával, de itt is számoltunk a helyzettel és viszonyokkal. Ugyanis a telepés gyülekezet egy része az anyaegyházban tartandó istentiszteletekre rendszeresen bejár az 5 km távolság dacára is. Így tehát sem mi, sem a telepések nem látták szükségét annak, hogy a telepen havonként egynél több isteni tisztelet tartassék. De mi számoltunk még egy más körülménnyel is. Nevezetesen – s ezt illetékes helyen nyert információ alapján állíthatom –, hogy itt a községben a belső telepítés már a tavasszal kezdetét veendő, amikor benn a községben mintegy 40 telepés család letelepítetik, melynek lélekszáma a régi gyülekezet tagjaival jóval fejlőd fogja múlni a telepés gyülekezet lélekszámát,

akiket tehát kevesebb isteni tisztelet tartásában nem részesíthetünk, mint a külső telepet. Arra pedig, hogy vasárnaponként bent az anyagyülekezetben s künt a telepen egy délelőtt 2 isteni tiszteletet tarthassak, fizikai idő nincs. Azt ugyanis a Méltóságos Igazgatótanács sem kívánhatja, hogy a mintegy 40 tagot számláló intelligens s az Úr házát szorgalmasan látogató híveimet reggel 7 vagy 8 órakor kényszerítsem a templomba, különösen azokat, akik az egyház alapításában szellemi és anyagi támogatásukkal annyira befolytak, az egyházat oly sok nehéz viszonyok között még több áldozattal s odaadó szeretettel fenntartották, s azt ez idő szerint és buzgón teljesítik: ezt megtenni velök szemben lehetetlenség csak azért, hogy még az 5 km-re fekvő telepen a délelőtti isteni tiszteletet megtarthassam, mert más módot a hetenkinti isteni tisztelet tartására nem tudok, ez pedig az említett okból keresztül vihetetlen.

Az elmondottakban voltam bátor a Méltóságos Igazgatótanácsnak a telepések lelki gondozása tárgyában kiadott rendeletre tiszteletteljes válaszmegadást megadni, kérve Nagytiszteletűséged útján a Méltóságos Igazgatótanácsot, hogy a felhozott indokok alapján a telepések havonkénti egy istentisztelet tartáshoz hozzá járulni kegyeskedjék, annyival is inkább, mert ezen megállapodásunkat komoly megfontolás s a viszonyok szigorú mérlegelésével tettük meg.

Ami pedig a fiókegyházban és a szórványokban teljesített lelkészi szolgálataimat illeti, szabad legyen a következőkben válaszolni.

Lelkészi működésemről hű képet nyújt a f. hó 4-én 2-907. sz. a. két példányban beterjesztett körlelkészi jelentőívem, valamint lelkészi hivatalomban elfekvő körlelkészi utasításom, melynek minden rendelkezését nem csak szigorúan betartom, hanem, annál sokkal többet teljesítek, „hogy elvégezhessem örömmel az én futásomat és a szolgálatot, melyet vettem az Úr Jézus Krisztustól, hogy bizonyosságot tegyek az Isten kegyelmének evangéliumáról.” Mindazonáltal főbb vonásokban ide írom, hogy a Detrehemben tartottam 98 istentiszteletet, osztottam 6-szor úrvacsorát, melyben részesültek 191-en, kereszteltem 3-at, temettem 4-et, eskettem 5 párt; Felsődetrehemben kereszteltem 3-at, temettem 1-et, eskettem 2 párt,

ezenkívül a betegeket meglátogattam s két alkalommal úrvacsorát osztottam 2 súlyos betegnél; M-Koókban kereszteltem 3-at, eskettem 1 párt, temettem 1-et; M-Örkén tartottam 4 isteni tiszteletet, osztottam 4-szer úrvacsorát, melyben részesültek 70-en, kereszteltem 4-et, eskettem 1 párt, temettem 1-et; Bööben kereszteltem 2-t, ezenkívül ott jártam 2-szer; telepen tartottam szeptember 2-ik vasárnapjától az év végéig 5 isteni tiszteletet, osztottam 2-szer úrvacsorát, kereszteltem 11-et, temettem 1-et.

Ezen hivatalos szolgálatokon kívül annyiszor, amennyiszor csak szükségét éreztem, meglátogattam híveimet. Ha ezekhez hozzáveszem még azt az egyháztársadalmi munkálkodásomat, melyet különösen a telepeseknél rendezett vallásos irányú felolvasásaim alkalmával teljesítettem, melyet Nagytiszteletűséged is elismerőleg tudomásul vett, nyugodt lelkiismerettel merem állítani, hogy a reám ruházott nehéz kötelességet Istentől nyert tehetségem szerint híven betölteni igyekeztem./.../

Magamat Nagytiszteletű Úr jóindulaiba ajánlva vagyok

Alázatos szolgálója

Decsy István

ref. lelkész

Alsódetrehemben, 1907. évi január 7-én

Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának Levéltára, I. 127/1905. (Detrehemi körlelkészség) Ikt. sz. 1633.

(A felsődetrehemi templom építése. 1908–1913)

Jegyzőkönyv

Felvétellett Alsódetrehemben az 1908. évi március 29-én tartott presbiteri gyűlés alkalmával.

Tárgy: A telepések templomépítése tárgyában hozandó határozat.

Elnöklő lelkész bemutatja nagytiszteletű esperes úrnak 367-908. számú átiratát, melyben a kolozsvári telepítési felügyelőség 984-908. sz. alatt amaz átiratát közli, hogy az egyházközség hozzon határozatot, s adjon véleményt a felsődetrehemi kincstári telepen a

nagyméltóságú földművelésügy miniszter úr által emelendő templom építésére vonatkozólag.

A presbiterium eme leirat szerint arról értesül, hogy a földművelésügyi miniszter úr a telepesek részére egy templomot szándékozik építeni; az egyházközség presbiteriuma amidőn önmagyméltósága emez elhatározását és jóindulatát hálás köszönettel fogadja, meg van győződve arról, hogy e ténykedés által amidőn a telepes hívei valláserkölcsi életének nemesítését kívánta előmozdítani egyfelől, másfelől ez exponált helyen a magyarságnak egy erős előbástyát kívánt létesíteni. E két magasztos szempont ily kegyes betetőzését látva, az egyháztanács a továbbiakban is alázatos tisztelettel kéri önmagyméltósága atyai jóindulatát.

Több tárgy nem lévén a gyűlés bezárult.

Kmft.

Decsy István ref. lelkész

A Detrehemtelepi Református Egyházközség levéltára

(Detrehemtelepen építendő imaház. 1914)

Jegyzőkönyv (Részlet)

Felvétetett Detrehemben 1914. július hó 12-én rendkívüli egyházi vizsgálat alkalmával.

4. Hitéletre vonatkozóan az atyafiak nevében Bőjte József előadja, hogy a baptizmus N. Gy. és P. D. vezetése alatt 10–30-ig változó számban azért tarthatja fenn magát, mert a telepen, ahol 53 család van, nincs templom vagy imaház és a hegyen át 2 km távolságra képtelenek különösen az öregek és gyermekek átjönni az újonnan épített templomba, éppen ezért kéri, hogy oda egy megfelelő imaház építtessék.

Vizsgálóbizottságunk nagy köszönettel és hálával veszi az állami kincstár bőkezűségét, mely ezt a szép templomot és alkalmas papilakot eredményezte, de maga részéről is belátván a telepen egy

imaház építésének szükséges voltát, megrendeli lelkésznek, hogy a presbitériummal egyeztetőleg készítsen augusztus 15-ig tervet és költségelőirányzatot mutasson be a fedezeti forrásokra, keresse meg segítségért az államkincstárt is. /.../

Detrehemtelepi Református Egyházközség levéltára

Jegyzőkönyv

Alsódetrehemi református egyházközségnek 1914. évi augusztus 9-én tartott presbiteri üléséről. (Részlet)

Elnök bemutatja az imaház felépítésének költségelőirányzatát s miután amint az imaház a régi alsódetrehemi templom anyagának részbeni felhasználásával van tervezve, ennek engedélyezése céljából adjon be egy kérvényt a földművelésügyi miniszter úrhoz. Ugyan e kérvényben kérendő lenne az is, hogy a telepés község belső területén még üresen álló telkek körül az imaház helyéül engedélyezzen egy üres telket teljesen ingyen, továbbá a telket keríttesse be, illetve ennek bekerítéséhez szükséges összeget bocsássa az egyházközség rendelkezésére.

Detrehemtelepi Református Egyházközség levéltára

(Jelentés az iskolai oktatásról. 1920)

Református lelkészi Hivatal

Iktatási szám: 27-1920.

Méltóságos Igazgatótanács!

Alsó- és Felsődetrehemben a tanköteleseket összeírva az 1920/21. iskolai évben 39 tanköteles gyermek van. Ezek az elmúlt években semmiféle oktatásban nem részesültek a vallásitanításon kívül. Az analfabetizmus meggátlása tárgyában, de az anyagi eszközök hiánya miatt – iskola helyiségnek való épület nincs; a hívek teljesen vagyontalan napszámosok – az nem volt keresztülvihető. Az 1920/21. iskolai évre újból megkísérlettem az iskola felállítását s míg a tanító és iskolahelyiség kérdése megoldást nyert, az anyagi

eszközök előteremtése most sem sikerült a szegénység és vagyontalanság miatt. Pedig ha valahol szükséges az iskola, itt elengedhetetlenül szükséges annak szervezése, hogy legalább a körlelkésztség területén legyen egy felekezeti iskolánk és a mulasztást helyrehozva, gyermekeink ismét elfoglalják azt a pozíciót, melyre a múltban az iskola segítette őket.

Az iskola helyiség kérdése úgy oldatott meg, hogy a lelkész a papilakon felajánlott egy szobát az iskola helyiség céljaira ideiglenesen, a tanítást szintén lelkész végezné. Megjegyezni kívánom, hogy én fiatal káplán koromban négy évig káplán-tanító s egy évig lelkész-tanító voltam. Az iskola helyiség és tanító kérdés ezen megoldása mellett szükségünk volna 11.529,80 korona segélyre a csatolt költségvetésben feltüntetett kiadásokra.

Felsődetrehemen csak egy román tannyelvű elemi iskola van, így már maga ez a körülmény is indokolttá teszi ezen iskola felállítását.

Ezek előrebocsátása után tisztelettel kérem a Méltóságos Igazgatótanácsot, kegyeskedjék a csatolt költségvetésben feltüntetett összeget az 1920/21. iskolai évre, a felsődetrehemi ref. elemi népiskola céljaira kiutalni, hogy az iskola megnyitható és a tanítás megkezdhető legyen.

Telepes leányegyházunkban az emberek indolenciája²³ és nemtörődömsége miatt, az iskola felállítására tett minden lépésem és fáradozásom ismét kudarcot vallott, így ott a tanítás menetét nem lesz módunkban ellenőrizni, egyedül csak a vallást tanítanám ott az iskolába járóknak minden díj nélkül heti 3 órán. E kis leányegyházunk egy 53 családból álló kis református telepítvény, ott sem más vallású, sem más nemzetiségű egyén nem lakik, így tehát a tanítás nyelve ott kizárólag eddig még magyar volt. A múlt iskolai évben egy esküt tett ref. vallású tanítónő teljesítette a tanítást a lehető leggyengébb eredménnyel.

A volt telepes állami iskola nőtlen és családtalan tanítójának fizetése volt:

1. Törzsfizetés	2000 korona
2. Háborús segély	1700 korona

²³ Közöny, közömbösség, hanyagság.

3. Ruha segély	1000 korona
Összesen	4700 korona

Kérésemi megújítás mellett vagyok a Méltóságos Igazgatótanácsnak alázatos szolgája,

Decsy István
ref. lelkész

Felsődetrehemben, 1920. évi augusztus 15-én

(Az igényelt költségek: 8000 korona tanítói fizetés, 3000 korona tűzifára, 2000 korona iskolai felszerelésekre.)

Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának Levéltára, I. 256/1896. (Detrehemi körlelkézség) 23 sz. irat.

(Jelentés a felsődetrehemi parókia feldúlásáról. 1920)

39–1920. sz.

Méltóságos Igazgatótanács!

Folyó hó 11–13-án családom köréből távol lévén, ez idő alatt, éspedig november 12-én éjjel ismeretlen tettesek lakásom ablakait bezúrták, gabonásom ajtaját feltörve, búza és árpa készletemből, amint megállapíthattam, 10 vekát – de lehet több is – elvittek.

E sajnálatra méltó tény kötelességszerűleg bejelentem; bejelentem pedig azért, mert e rombolásban nem tisztán csak rablási szándékot látok fennforogni, hanem azon körülményt leginkább, hogy ez eljárással azt ériék el egyesek, hogy a pap a zaklatást megunva, innét elmenjen. S ők a templomot s papilakot elfoglalják, amire a forradalom napjaitól kezdve következetesen dolgoznak, s rombolásuk egyháznak 800 lei, nekem pedig 400 lei kárt okoztak.

Az igazság érdekében azonban annyit meg kell állapítsak, hogy e büntény nem személyem elleni ellenszenvből származik, hanem csupáncsak abból, hogy én innét elmenve, a helyet elfoglalhassák, s a templomba és papilakba beüljenek.

Az egész bűntényből az látszik, hogy ez, egyesek bujtogatásának eredménye. A bűnszerzőt csak gyanítom, de biztos adat még nincs a kezeim között.

Az esetet a csendőrségnek bejelentettem, s várom az eredményt.

Vagyok a Méltóságos Igazgatótanácsnak alázatos szolgája,

Decsy István

ref. lelkész

Felsődetreheemben, 1920. évi november 15-én

*Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának Levéltára, I. 256/1896.
(Detreheми körlelkészség) 23 sz. irat.*

(Decsy István lelkész halála, 1923)

Jegyzőkönyv

Az alsódetreheми ref. egyházközség presbiteriumának 1923. szeptember 30-án tartott gyűléséről (Részlet)

Elnök jelenti, hogy mint köztudomású, az egyház sokáig betegeskedett lelkésze, boldog emlékezetű Tiszteletes Decsy István lelkész úr hosszú betegség, sok szenvedés után, folyó hó 21-én itthon, családjá körében jobblétre szenderült. Temetése folyó hó 23-án, vasárnap délután volt a hívek, a detreheми községek s a telep lakosságának, a környékbeli községek, Aranyosegerbegy, Mezőbó stb. lakosságának, az ótordai, aranyospolyáni, aranyosgyéresi, aranyosgerendi, szentmihályfalvi és az aranyosegerbegyi lelkészek és a helybéli két görög katolikus lelkész részvételével.

A presbiterium fájdalmas érzéssel emlékszik meg elhunyt szeretett lelkészöknek haláláról, emlékét mindenki kegyelettel őrzi lelkében és érdemeiről, hűségéről beszélnek ebben az egyházban végzett munkái. Legyen áldott emlékezete.

Detreheमेtelepi Református Egyházközség levéltára

(*A detrehemtelepi imaház szükségessége*)

Jegyzőkönyv

Az alsódetreheimi református egyházköztség presbiteriumának 1928. november 25-én tartott üléséről. (Részlet)

Lelkész előterjeszti a felsődetrehemtelepi nőszövetség kérését, mely szerint a nőszövetség, a presbiterium támogatását és segítségét kéri arra nézve, hogy a telepen egy egyszerű imaházat lehessen építeni, mégpedig azért, mert a templom őtőlük messze van (mintegy 2 ½ km-re), oda az öregek, a gyermekek és gyengék jó időben sem jöhetnek el a telepről, mert közben egy igen magas hegy van. Rossz időben és rossz útban pedig még az erőteljes embereknek is megközelíthetetlen.

Az állami iskola – ahol most az istentiszteleteket kéthetente tartjuk – csak részben helyettesíti a templomot, mert 1. az a helyiség az államé. 2. Az iskolai padok kisgyermeknek vannak készítve, s azokban a felnőttek nem tudnak sem ülni, sem állni, kénytelenek a padok tetejére ülni, ami az istentisztelet külső méltóságának a rovására megy. 3. Az iskolában a tanításon kívül más összejövetelek, sőt táncmulatságok is vannak, ami híveink vallásos érzését mértán sérti. 4. Legnagyobb szükség pedig azért van imaházra, ami csak istentiszteleti célt szolgál, mert a szekták terjedésének, ami a templom hiánya miatt ott már évekkal ezelőtt megkezdődött, gátat lehessen vetni s a szektáskodókat is visszahódítani.

A nőszövetség kéri a presbiteriumot, hogy a toronyban levő, használaton kívüli két harangkorona közül az egyiket a telepre beszerzendő kisharang részére engedje át.

A presbiterium örömmel veszi tudomásul a telepi nőszövetség buzgó és lelkes szándékait. A maga részéről minden lehető támogatást kilátásba helyez. Felkéri a lelkészt, hogy az előterjesztés értelmében intézzon kérést a földművelésügyi miniszter úrhoz, hogy a telepköztség közepén levő üres telket imaházépítés céljára engedje át.

Detrehemtelepi Református Egyházköztség levéltára

(A detrehemtelepi nőszövetség műsoros estély tartására kért engedélyt. 1934)

16-1934

Főtiszteletű és Méltóságos Igazgatótanács!

A detrehemtelepi (románul Tritenii de Sus Colonie) nőszövetség febr. 18-án műsoros estélyt rendez.

De most értesülök Gyéresen, hogy a jövedelem után fizetendő 4%-os adóbefizetéshez friss keltezésű miniszteri „Certificat” kell. Ilyet a mi nőszövetségünk nem kapott. E nélkül pedig 20% adót vesznek.

Tisztelettel kérem tehát, ha van rá mód, kegyeskedjék nekünk egy ilyen Certificatot küldeni az aranyosgyéresi lelkészi hivatal címére. Itt biztosabban megkapjuk/.../

Öszinte tiszteletem nyilvánítása mellett maradok a Méltóságos Igazgatótanácsnak alázatos szolgája, Tökés András lelkész

Tritenii de Sus – Felsődetrehemtelep, 1934.I.30.

Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának Levéltára, I. 127/905. (Detreheimi körlelkézség) Ikt. sz. 1440.

(A felsődetreheimi református templomnak és egyházi vagyonnak a görögkeleti egyház részére történő kisajátítás elleni tiltakozás. 1939)

A nagyenyedi református egyházmegye esperesi hivatalától

Szám: 175/1939.

Méltóságos Igazgatótanács!

Tisztelettel felterjesztem Jakab György detreheimi lelkész aa. jelentését a detreheimi templomnak és egyházi vagyonnak görögkeleti egyház részére leendő kisajátítása tárgyában megindult mozgalomról.

A nagyenyedi református egyházmegye esperesi hivatala.

Marosdécse, 1939. január 25.

Aláírás /esperes/

Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának Levéltára, I. 127/905.
(Detreheми körlelkészség) Ikt. sz. 980.

(Támogatás igénylése a felsődetreheми templom renoválására. 1939)

Az Alsó- és Felsődetreheми Református Lelkészi Hivataltól
Sz: 69/1939

Főtiszteletű és Méltóságos Igazgatótanács!

Az alsó-felsődetreheми egyházközség templomának megjavítása halaszthatatlanná vált, mert az épület teljes pusztulása következne, ha sürgősen nem eszközöljük annak a megjavítását. Az egyházközség a hívek teljes szegénysége miatt képtelen az összes költséget előteremteni, ezért mély alázattal kéri a lehető segély kiutalását.

Felsődetreheм, 1939. június 12-én

Aláírás: Jakab György lelkész, Sárosi Sándor gondnok

A nagyenyedi református egyházmegye esperesi hivatalától
Szám: 828-1939

Méltóságos Igazgatótanács!

Az alsó-felsődetreheми egyház templom javítási segély iránti kérését ././mellékelve/ pártoló javaslattal tisztelettel felterjesztem.

Ez a templom 1912. évben épült a magyar állam telepítési akciójával. A mostani körülmények között e hatalmas méretű templom javítása meghaladja a kicsiny és szegény gyülekezet erejét, a javítás további elhagyása pedig rendkívül nagy anyagi és egész anyaszentegyházunkat közelről érintő erkölcsi kárral járna, azért

ismételten kérem a kérés elbírálásánál a méltóságos Igazgatótanács különös jóindulatát.

Marosdécse, 1939. június hó 14-én

Aláírás: /esperes/

Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának Levéltára, I. 256/1896.
(Detreheimi körlelkészség) 23 sz. irat.

(Jelentés a detrehemtelepi iskolai oktatásról. A tanító elleni panasz. 1939)

Az alsó- és felsődetreheimi református lelkészi Hivataltól

Főtiszteletű és Méltóságos Igazgatótanács

Alolírott, alázatos tisztelettel feljelentést teszünk M. F. telep községünkbeli állami tanító ellen a következőkben és kérjük annak kieszközlését, hogy magasabb rangú vizsgálóbiztos küldessék ki panaszunk megvizsgálására s a vizsgálat alapján kérésünk teljesítésére, és kérjük a vizsgálat megejtéséhez Lőrinczy Ferenc egyházkerületi elemi iskolai felügyelő úr kiküldését is.

1. Több mint 10 éve jött a 100%-os ref. lakosságú telepközségünk iskolájához M.F., s azóta állandóan a legrészegeőbb életet élte, annyira, hogy csaknem minden nap hol az utcákról, hol a korcsmákból, hol magánházakból kellett hazavinni, mindaddig, amíg jelenlegi lelkészünk reá nem beszélte és be nem vitte a kolozsvári áll. ideggyógyintézetbe, nem ugyan érte, hanem ref. vallású családja, presbiter apósa és mindnyájunkért, gyermekeinkért, honnan több hónapi kezelés után hazajöve reávette arra is, hogy alkohol ellenes esküt tegyen, mit előtte le is tett, s bár orth. vallásra tért, mégis úrvacsorát vett esküje után, gondolva, hogy így bár ezután tanítani fog és nem fognak gyermekeink ezután is írás, olvasás és számolás tudatlanul nőni fel.

2. Állandó részegegeskedése miatt nem is tudott tanítani, hiszen több alkalommal megtörtént, hogy az iskolában a gyermekek előtt összeesett és magát összepiszkolta. Így gyermekeink, kik az iskolából keze

alól kikerültek 7 évi iskolába járás után, 30%-ban teljes írástudatlanok, de egy sincs közülük, ki ki tudná számítani azt, hogy ha gabonát, disznót piacra visz és kilóra adja el, neki mennyi pénz jár. Az 1938. év húsvétja óta nem iszik, de azóta sem tanít, tanítási napokon sokszor távol van, mikor a falusi nevelésben részesült felesége, vagy senki se helyettesíti. A folyó tanév őszén 2 hétig egy Kolozsvárról hozzakerült iparos féle ember járt be helyette az iskolába, bár ő egészséges volt s még idehaza is volt. Így lelkészünk jóakarata kárba veszett, mert gyermekeink közül most is csak az tanul meg valamit írni és olvasni és számolni, kit otthon a szülője megtanít vagy nagy költséggel az egerbegyi vagy gyéresi felekezeti iskolába járatnak.

3. Idejövetele óta a vasárnapi munkaszünet ellen tüntet, a múlt évben is akkor, amikor az iskolában ref. istentisztelet kellett volna legyen 312 lelket számláló ref. lakosság részére, az iskola udvarán közvetlenül az iskola mellett motoros cseplőgéppel csépeltetett vasárnap délelőtt, vasárnap délelőtt rendezett kalákát a minden árverés nélkül önhatalmúlag potom összegért általa tartott iskolai földek megművelésére, termése behordására, az utóbbi szántó kalákáját is vasárnap rendezte, hol az embereket teljesen lerészegítette, s a vasárnap d. előtti istentiszteletet megzavartatta.

4. Lelkészünk ezekért feljelentést tett ellene, mire ő a lelkész ellen tett – hangoztatva, hogy ő siguranca²⁴ megbízott – románellenes feljelentéseket, mire a lelkészt csendőrségünk le is tartóztatta s Tordára kísérte, igaz, hogy onnan azonnal elengedték a feljelentés alaptalansága miatt. Ezután a lelkészt inzultáltatta az iskolában a gyermekek előtt feleségével és sógorával. Majd f. hó 21-én a vallásórára menő lelkészt, mert megelőzőleg f. 19-én az ellene is vizsgálatot tartó esperesi megbízott lelkész előtt többen őt súlyosan kompromittáló, sőt még bűnvádi eljárás alá is tartozó kijelentést tettek, miket lelkész mint felkért jegyzőkönyvvezető jegyzőkönyvre vett, s bár az utóbbit a jegyzőkönyvből kihagyta, sógorával, ki többszörösen büntetett és feleségével az iskola előszobájában megtámadtatta, s csak a gyors iskolába való bemeneküléssel sikerült a súlyos megveréstől megmenekülni. Gyermekeink hazajövetelük

²⁴ Állambiztonsági.

után azonnal többen elbeszélétek, hogy véletlenül hallották, hogy az iskolában a tanító reábeszélte sógorát és feleségét, hogy az iskolába jövő lelkészt verjék meg, s meg is verték, s a tiszteletes úr az iskolába az ajtón szinte beesett, a gyermekek ugyanis nem tudták, hogy a lelkész gyorsaságával a súlyosabb megveretéstől megmenekült.

5. Alaptalan feljelentéseket tett telepünkön több lakója ellen is, kik csak sok költséggel és súlyos kellemetlenségekkel menekültek meg ártatlanságuk mellett is.

Felekezeti iskola felállítására szegénységünk miatt képtelenek vagyunk, hiszen mindnyájunknak mint telepeseeknek csak 4-4 hold földet hagytak, alázattal kérjük a főtiszteletű és Méltóságos igazgatótanácsot, hogy tegyen meg mindent, hogy ettől az embertől megszabaduljunk, hogy gyermekeink ne nőjenek fel továbbra is teljes tudatlanul, s egyben kegyeskedjék odahatni, hogy a 100%-ban ref. vallású telep község iskolájához lehetőleg ref. vallású tanító neveztesse ki, hisz a lelkész is 3 km távolságban lakik, és senki vezetőnk a telepen nincs.

Felsődetrehem-telep, 1939. február 27-én

Mély alázattal: (Albert Sándor, Keszeg Benó, Keszeg Pál, Keszeg Ferenc, Keszeg József, Péter Sándor, Péter Dániel, Rancsó Dezső, Szász Sándor, Szász Ferenc)

A nagyenyedi református egyházmegye esperesi hivatalától

Szám: 446/1939

Méltóságos Igazgatótanács!

Jakab György detreheimi lelkész aa.-nak panasza tárgyában 980/1939. II. sz. alatt kelt leiratra való hivatkozással ./ alatt tisztelettel felterjesztettem a megejtett vizsgálatról felvett jegyzőkönyvet. A jegyzőkönyvi megállapítás szerint minden bajnak forrása M. F. állami iskolai tanító, akinek innen való elhelyeztetése nem csak egyházi, de kulturális érdek is.

Marosdécse, 1939. március 8.

Aláírás: /esperes/

Az alsó- és felsődetreheimi Református Lelkészi Hivataltól
Sz. 48/1939

Főtiszteletű és Méltóságos Igazgatótanács!

2910–1939. III. sz. rendeletre jelentem a következőket.

A felsődetreheimi telepi tankötelesek száma 58. 7–12 éves 36, 13–15 éves 22, az állami iskola beírt a folyó tanévben I. osztályba 15, II. osztályba 12, III. osztályba 5, IV. osztályba 6, V. osztályba 6, VI. osztályba 8, VII. osztályba 8 növendéket.

Az 1937–1938. tanévben a vallás óra és egyházi ének óra ideje többször változott, de mindig d.u. 2–4-ig, a leghosszabb ideig szombaton 2–4 óráig volt.

Az 1938–1939. iskolai évben a tanfelügyelőség személyes közbenjárásomra engedélyezett 4 órát, éspedig kedd és szombat d.u. 2–4-ig majd az új „programa” alapján személyes kérésre engedélyezett 4 órát, éspedig hétfőn 9–12 óráig az I–IV. osztály részére és kedd d.u. 2–3 óráig az V–VII. osztály részére, majd újból megváltoztatták és hétfőn csak 9–11-ig és kedden 3–4-ig engedélyezték a vallás és egyházi ének órát, jelenleg így tartom az órákat.

Felsődetreheim, 1939. március 27-én

Teljes tisztelettel:

Jakab György lelkész

*Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának Levéltára, I. 256/1896.
(Detreheimi körlelkészség) 23 sz. irat.*

*(Albert Lajos és felesége házának és földjének a detremtelepi
egyházközségnek való adományozása. 1940)*

Főtiszteletű és Méltóságos Igazgatótanács!

Az alsődetreheimi egyházközség egyik alkotó része a felsődetreheimi telepi rész, hol híveink 90%-a lakik egy külön telep községben, adás-vevési szerződéssel megvette Albert Lajos és felesége Felsődetreheimi telep község központján fekvő 3 szoba,

konyha, kamra, nyári konyha, mellékhelyiségekből álló új, modern lakását teljesen tehermentesen, ugyancsak ők a Felsődetrehem telep község mellett fekvő 4 hold értékes ingatlanukat, s kölcsönös kötelező nyilatkozattal a vételárat teljes egészében elengedték.

A vételről szóló adás-vevési szerződéseket s a kölcsönös kötelező nyilatkozatokat a vonatkozó presbiteri és közgyűlési jegyzőkönyvi kivonatokkal mély alázattal felterjesztem, kérve azoknak jóváhagyását.

Felsődetrehem, 1940. aug. 12-én

Alázatos tisztelettel,

Jakab György

lelkész

Másolat

Kölcsönös kötelező nyilatkozat

Létrejött egyfelől Albert Lajos és neje, született Nagy Róza felsődetrehem-telepi lakosok, másfelől a felsődetrehem-telepi református egyházközség alolírott képviselői között az alábbiakban:

1. Albert Lajos és neje 2 db. „adás-vételi szerződés”-nek címzett okirattal átruházták a felsődetrehem-telepi református egyházközségre a felsődetreheimi 268.7771.656 sztjkvekben felvett 523/222/7.523/222/8.523/151. hrsz. ingatlanokat a szerződésben 80.000–70.000 leit írva be vételárképpen – haszonélvezeti joguk oly módon való fenntartásával, hogy bármelyikük elhalálozása esetén a túlélő házastársat az összes ingatlanok haszonélvezete illeti.

Tekintettel arra, hogy alolírott Albert Lajos és neje ezen átruházással azt célozták, hogy szeretett református egyházukat ezzel is anyagilag erősítsék és a felsődetrehem-telepi református egyházközség részére fenntartási és fennmaradási alapot létesítsenek, kijelentik, hogy a szerződésben írt vételárat ők nem vették fel, ezt az egyházközségtől ezután sem fogják igényelni, mert az átruházást minden ellenérték nélkül kívánták tenni. Kijelentik ennélfogva, hogy

haláluk után örökösüknek sincsen joguk a vételárat az egyházközségtől követelni.

2. A felsődetrehem-telepi református egyházközség alolírott képviselői által tudomásul veszi Albert Lajos és neje azon kívánságát, hogy a haszonélvezet megszűnte után az átruházott belsőség annak minden épületével kizárólag egyházi és kulturális és telepközségi közcélú szolgáljon, mint pl. a nőszövetség, férfiszövetség, IKE, leányszövetség, gazdakör, állatbiztosítási szövetkezet elhelyezésére és működésére azzal a feltétellel, hogy az ott működő egyesületek csak református egyházi szervezetek lehetnek, vagy pedig kizárólagosan magyar alakulatok.

Tudomásul veszi az egyházközség Albert Lajos és neje azon rendelkezését is, hogy a 3 hold 1528 öl külső birtokot felsődetrehem-telepi református temető céljára adományozták, köteles lévén az egyházközség ezt a területet mielőbb temetőnek nyilváníttatni és a temetkezést e területen megkezdeni, a területből, annak egyik sarkán 400 ölet kihalászni a temetőőr használatára céljára, erre egy temetőőri lakást építeni, kutat készíttetni, a temető célját szolgáló területből egy katastrális holdat bekeríttetni, azt temetkezési parcellákra felosztani, gyümölcsfákkal beültetni. Mihelyt a temetőőri ház felépül és a temetkezés céljára szolgáló 1 hold terület bekeríttetik, felparcelláztatik és gyümölcsfával be lesz ültetve – Albert Lajos és neje ezt a 400 öl területet átengedi használatra az egyházközségnek a temetőőr fizetése képpen.

Kötelessége lesz a temetőőrnek a temető felügyelete, Albert Lajos és neje sírjának és az egyházközség által megjelölt más díszsírok gondozása, úgyszintén az Albert Lajos és neje által esetleg megépítendő kriptá karbantartása.

3. Alolírottak, egy részről Albert Lajos és neje, Nagy Róza, másfelől a felsődetrehem-telepi református egyházközség alolírott képviselői útján kijelentik, hogy nem csak jogi kötelezettségeket vállaltunk magunkra ebben az okiratban, hanem egyszersmind erkölcsi kötelezettségeket is, – kölcsönösen kijelentvén, hogy a vállalt kötelezettségeinket a legszigorúbban, legpontosabban betartjuk.

4. Felolvasás, megmagyarázás és mindenekben való elfogadás után, jelen okiratot aláírtuk és az egyházközség pecsétjével elláttuk.

Kelt Felsődetrehemtelepen

Elöttünk:

Lengyel Sándor s.k. tanú

Albert Lajos s.k.

Rancsó Dezső s. k.

Nagy Róza s.k.

Dr. Gál Miklós s.k.

Jakab György s.k. ref. lelkész

ügyvéd, az okirat szerkesztője

Keszeg József s.k. gondnok

Nagyenyed , 1941. március 27.

(Pecsét, aláírás, gazdasági előadó tanácsos)

(Dél-Erdélyi Református Egyházkerületi Rész Intézőbizottságának levéltára.

Megjegyzés. A lelkészi felterjesztés és a másolat elkészülte között több mint fél év telt el. A második dátum feltételezhetően a másolat elkészültének időpontja.)

(A felsődetreheimi református egyház ingatlanjai és ingóságai. A leltározó bizottság román nyelvű jelentése)

Terület

	Település	Telek-könyv	A megszerzés módja	A szerződés megkötése	A terület jellege	Felhasználása	Felület	
							Ha	m ²
0	1	2	3	4	5	6	7	8
I. Felsődetreheimi református templom				01. Szántó				
1.	Felsődetrehem	C.f. nr. 277. Nr. top. 222/225	adomány	30 évnél régibb tulajdon	szántó 5. osztály	gabona	1	4389

[Erdélyi Magyar Adatbank]

0	1	2	3	4	5	6	7	8
2.	Felső-detre- hem	C.f. nr. 143. Nr. top. 522, 7., 8., 9., 10.	adomány	30 évnél régibb tulajdon	szántó 5. osztály	ga- bona	15	1629
3.	Felső-detre- hem	C.f. nr. 277. Nr. top. 522/5.,6.	adomány	30 évnél régibb tulajdon	szántó 5. osztály	ga- bona	5	1193
4.	Felső-detre- hem	C.f. nr. 140. Nr. top. 828/1	adomány	30 évnél régibb tulajdon	szántó 5. osztály	ga- bona		5955
5.	Alsó-detre- hem	C.f. nr. 96. Nr. top. 1650-51.	régi	régi	szántó 3. osztály	ga- bona	1	1612
Szántó							23	4554
02. Kaszáló								
1.	Alsó-detre- hem	C.f. nr. 96. Nr. top. 1350/51	régi	régi	kaszáló 5. osztály	ka- száló		1276
03. Szőlő, gyümölcsös								
1.	Felső-detre- hem	C.f. nr. 277. Nr. top. 222- 225.	adomány és csere	30 évnél régibb tulajdon	gyümöl- csös 6. osztály	szil- va, alma	2	0142
07. Beépített terület								
1.	Felső-detre- hem	C.f. nr. 277. Nr. top. 220. C.f. nr. 277. Nr. top. 255.	adomány és csere	30 évnél régibb tulajdon	a templom udvara és temető papilak helye és udvara			4646 6893
Beépített terület								11.539
09. Művelhetetlen								

0	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Felsődetre- rehem	C.f. nr. 140. Nr. top. 692/2, 4.	adomány.	30 évnel régibb tulajdon	beültet- len szőlős			2902
Felsődetrehem						Összesen	27	1013
II. Telepi leányegyház				01. Szántó				
1.	Detre- hemtelep	tör- vény- széki végzés nr.5423/ 1941	az egyház Albert L. halála után veszi haszná- latba	szántó 5. osztály	gabona		1	7265
				09. Beépített terület				
1.	Detre- hemtelep	5423/19 41 számú végzés			belsőség			2877
2.	Detre- hemtelep	vásá- rolva 1930.VI I. 10.	szomszédok János, Márton	Simon Moldvai	templom számára			1439
Összesen								4316
				09. Művelhetetlen				
1.	Detre- hemtelep	tör- vény- széki döntés nr.5423/ 1941		temető				5755
Detrehemtelep				Összesen	2			7336

Épületek

Felsődetrehem (Telekkönyv: 277.)

	Épült	Anyag		Helyi- ségek száma	Szolgál- tatás	Állapot	Feltü- let	Ma- gas- ság
		falak	tető					
1.	1910	tégla		1	templom	jó	282	
2.	1780	tégla	cserép	7	papilak	rossz	252	4,5
3.	1910	tégla	cserép	1	istálló	közepes	50	3
4.	1946	tégla	cserép	1	klozett	új	2	2
Összesen				10			586	

Detrehemtelep (Törvénytörvényi végzés nr. 5423/941)

	Épült	Anyag		Helyiségek száma	Szolgáltatás	Állapot	Feltétel	Magasság
		falak	tető					
1.		deszka	zsindely	1	harangláb	rossz	4	4
2.			cserép	3	lakás	közepes	90	3
3.			cserép	1	istálló	közepes	48	3
4.		fa	cserép	1	szín	közepes	30	3
Összesen				6			172	

(Készült Felsődetrehemben, 1948. január 28-án. Aláírja Balog Jenő lelkész, Lonean Dumitru közjegyző.)

(Felirat a felsődetreheimi református templom javítása érdekében. 1957)

A detreheimi ref. egyházközség lelkipásztori hivatalától
Szám: 8-1957

Főtiszteletű Igazgatótanács!
Kolozsvár

Alulírottak, a felsődetreheimi ref. egyházzrész nevében azzal a tiszteletteljes kéréssel fordulunk a főtiszteletű Igazgatótanácshoz, hogy a felsődetreheimi ref. templom megjavítását támogatni kegyeskedjék.

Kérésünk indoklására szabad legyen felhoznunk a következőket:

A felsődetreheimi ref. templom már jó néhány éve javításra szorul, s amennyiben a javítás további halogatást szenved, az a veszély fenyeget, hogy a gyönyörű templom tornyának egyik sarka, a támpillérekkel és az oromfalakkal együtt leomlik.

A templom megjavításának munkálatai a csatolt költség-előirányzat szerint 20.500 Leibe kerülnének. A javítás tartósságának biztosítása érdekében szükséges volna a templomot bekeríteni, valamint egy házikót építeni templomőr részére. Ellenkező esetben a kerítést, a csatornákat ellopják, a templomot rongálják, ablakait bedobálják, mert a templom a falu szélén, elég távol van a házaktól. Jó volna egyúttal a templomba a gázfűtést is bevezetni, hogy a templom télen se néptelenedjen el, s legyen megfelelő hely télen is a katekézis részére. Ezek további 14000 Lei kiadást jelentenének, amivel a templomjavítás költségvetése 34.500 Leire emelkedik. Ennek az összegnek pedig a 140 lelket számláló egyházzrész még egyhatodát sem tudja előteremteni.

Az egyházzrész presbitériuma és közgyűlése mégis az említett veszélyre való tekintettel a javítás elvégzését 1957-re kimondta abban a reményben, hogy kellő támogatást fog kapni a főtiszteletű egyházkerület, a nagytiszteletű Egyházmegye és a szomszédos gyülekezetek részéről.

Remélve a főtiszteletű Igazgatótanács áldozatot nem kímélő jóindulatát, maradunk mély tisztelettel.

Detrehem, 1957. január 31-én

Aláírás Erős Lajos, gondnok Kövendi József, s.lelkipásztor
Tordai Egyházmegye Levéltára, D. 33. 1957

A detrehemi ref. lelkipásztori hivatalától
Szám: 9-1957

Költségelőirányzat
a felsődetrehemi ref. templom kijavításának eszközzésére kiszámított
költségekről

1. A torony és a templom fedélzetének kijavítása
1500 Lei

2. Csatornák kijavítása, lefolyó csatornák készítése, oromfalak, támpillérek lefedése bádoggal
2000 Lei
 3. A torony és a templomhajó vakolatának kijavítása és lemeszelése
17000 Lei
 4. Templomőr számára lakás építése
5000 Lei
 5. A templom bekerítése (300 m kerítés)
5000 Lei
 6. Gázfűtés bevezetése a templomba
4000 Lei
- Összesen:**
34500 Lei

A szakemberek ajánlata alapján összeállították: Erős Lajos, gondnok,
Kövendi József, lelkipásztor
Tordai Egyházmegye Levéltára, D. 33. 1957

A tordai egyházmegye esperesi hivatalától
Szám: 54-1957

Főtiszteletű Igazgatótanácsnak
Kolozsvár

Mellékelten tisztelettel felterjesztem a felsődetrehemi református egyházközség lelkipásztori hivatalának 8-1957 számú kérését, amelyben a felsődetrehemi templom megjavítására segélyt kér a főtiszteletű igazgatótanácstól. A jelzett kérést a következő mellékletekkel látta el:

1. Költségelőirányzat.
2. Presbiteri gyűlés jegyzőkönyvi kivonata.
3. Egyházközségi közgyűlési jegyzőkönyv kivonata.

Valóban, a gyönyörű felsődetrehemi templom sürgős és alapos megjavításra szorul. Egyházmegyénk műszaki előadójával

megvizsgáltuk a templomot és megállapította, hogy a javítás munkálatait 1957. év elején végre kell hajtani, különben a szép és hatalmas templom megsemmisül.

A gyülekezet a maga adományával nem képes végrehajtani a nagy munkálatot, szüksége van mindnyájunk támogatására, ezért tisztelettel kérjük, hogy a felsődetrehemi templom javítására a lehető legnagyobb segítyt megadni szíveskedjék.

Horváth Gergely műszaki előadónk komoly segítségét felajánlotta a gyülekezetnek, és hisszük, hogy mindnyájunk közös erőfeszítésével sikerül megjavítani és újból széppé tenni azt a templomot, amely egyházmegyénk egyik legnagyobb és legszebb temploma.

Mély tisztelettel

Gyulai Lajos, esperes

Aranyosgyéres, 1957.február 6-án

Tordai Egyházmegye Levéltára, D. 33. 1957

(Az 1957-ben visszaigényelt ingatlanok. Fordítás. Kivonat)

	A tulajdonos egyházi intézmény megnevezése	Az ingatlan lelőhelye, telekkönyvi adatai	Az ingatlan megnevezése, méretei és eredeti hivatása	A visszaigénylés célja	Az ingatlan használója, a használat joga, a használat ideje	Megjegyzések
0	1	2	3	4	5	6
1.	A felsődetrehemi, alsődetrehemi és detrehemtelepi református egyház	Felsődetrehem 277. Nr.top 255	Házhely, udvar 4017 m ²	Papilak és udvar	Felsődetrehemi termelőszövetkezet 1951	

0	1	2	3	4	5	6
2.		Felsődetre- hem	Papilak: 2 szoba, konyha, kamra, iroda	Papilak	Felsődetre- hemi termelő- szövetkezet 1951 Az épületet lebontták az építőanyagból istállót építettek	A lelkész- nek nincs lakása
3.		Felsődetre- hem 277. Nr.top 222/225.	Kert és gyümölcsös 3,7405 ha	Kert és gyümölcsös	Felsődetre- hemi termelő- szövetkezet 1951	
4.		Felsődetre- hem 143. Nr.top 697/2/1	Szőlős	A templom számára	Felsődetre- hemi termelő- szövetkezet 1951	
5.		Felsődetre- hem 277. Nr.top 522/5,6.	Szántó 4,836 ha	A templom fenntartása céljából	Felsődetre- hemi termelő- szövetkezet 1951	

Alsódetrehem – Detrehemtelep, 1957.szeptember 17.

Aláírás: Szabó Károly gondnok Kövendi József, lelkipásztor
Tordai Egyházmegye Levéltára, D. 33. 1957

(A felsődetreheimi református templom ingóságainak és ingatlanjainak leltára. A leltározó bizottság román nyelvű tájékoztatója a marosújvári esperesi hivatalnak. 1949)

0. Területek

Szántóföld	25 ha 1819 m ²
Kaszáló, legelő	1276 m ²
Szőlő, gyümölcsös, kert	2 ha 0142 m ²
Beépített terület	1 ha 4416 m ²
Művelhetetlen terület	1 ha 0096 m ²

1. Épületek

Gazdasági épületek 4

Vallási célú épületek, iskola 8

5. Készülékek, eszközök, szerszámok

Eszközök laboratóriumok, kórházak, klinikák, templomok stb.
számára 6

6. Bútorzat, irodai felszerelés, művészeti alkotások, könyvek

Irodai bútorzat 11

Könyvek, törvény gyűjtemények, publikációk st. 1

(Készült Felsődetrehemben, 1949. január 28-án. Aláírja Balog Jenő
lelkész, Lonean Dumitru közjegyző.)

(Tiltakozás a felsődetrehemi lelkészi lakás kisajátítása ellen. 1951)

A Tordai Református Egyházmegye Esperesi Hivatalától
Szám: 57-1951.

Főtiszteletelű Igazgatótanács!

A felsődetrehemi beszolgáló lelkipásztornak 12-1951. sz.
jelentése arról tesz jelentést, hogy a felsődetrehemi lelkészi lakás
tetőzetét 1951. május hó 7-én „lebontották”. Szóbeli jelentése szerint
pünkösöd másodnapján a parókia falai még állottak. Ugyancsak
szóbeli jelentése szerint a parókia lebontása előtt az istállót is
„lebontották” és „elvittek”.

Mindez a beszolgáló lelkész tudta nélkül történt.

Fenti jelentéssel kapcsolatban szóbeli jelentést és
felvilágosítást a felsődetrehemi lelkigondozó testvérünk, Geréb
Dániel teol. hallgató aa. adhat.

Kérem a főtiszteletű Igazgatótanácsot arra, hogy fenti jelentést az ügy fontosságára és halaszthatatlanságára való tekintettel, soron kívül méltóztassék kivizsgáltatni, illetve azt az illetékes helyre továbbítani.

Teljes tisztelettel, /aláírás/ /esperes/

Tordán, 1951. május hó 16-án

2147/951/IV.

Giurgiu Eugen imputernicit miniszterial

Cluj

Felsődetreheimi egyházközségünkben Rajonul Turda több mint egy esztendeje csak beszoigáló lelkész van. Az aranyosgyéresi lelkészünk, aki Felsődetreheembe beszoigál, jelenti, hogy a parókia fedelét május 7-én lebontották. Tájékozódunk az ügyről és kitűnt, hogy a parókiához tartozó mintegy négy hold kiterjedésű gyümölcsöst a felsődetreheimi kollektív gazdaság múlt év júniusában átvette. A papi lakást azonban nem vette használatba. Az átvételről az egyháznak semmiféle írása nincs. A parókia fedelének a kollektív gazdaság által történt lebontása előtt az istállót is lebontották és az anyagát elszállították.

A parókia egyik fala ledőlt, úgyhogy az épület nagyobb javításra szorulna. E helyett az egyházközség Alsódetreheemben szeretne építkezni.

A detreheimi egyházközségünk két községben, Felsődetreheemben és Alsódetreheemben van. A hívek többsége Alsódetreheemben található, és itt van alkamas papi lakásnak való épület is. Az alsódetreheimi hívek akciót indítottak templom építése céljából, úgyhogy a nagyobb lélekszámú Alsódetreheemben lenne papilak és templom, a kisebb lélekszámú Felsődetreheemben pedig maradna az eddigi, nemrég renovált templom.

Tisztelettel kérjük, hogy szíveskedjék az egyházközségbe kiszállni és odahatni, hogy a papi lakás anyaga az egyházközségnek kiadassék, hogy azt az építendő templomnál felhasználhassa.

Kolozsvár, 1951, május 21.

*Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának Levéltára, I. 256/1896.
(Detreheimi körlelkészség) 23. sz. irat.*

*(A kolozsvári református egyházkerület Igazgatótanácsának utasítása
a Deteremtelepen építendő papilak tervrajzának módosítását
illetően. 1959)*

A Kolozsvári Református Egyházkerület Igazgatótanácsától
1959.II. sz.

A Tordai Református Egyházmegye Nagytiszteletű Esperesi
Hivatalának

Aranyosgyéres

Nagytiszteleted felkérésére Kós Károly főgondnok elkészítette a detreheimi papilak megnagyobbított méretű vázlatát azzal, hogy ennek figyelembe vételével kell átrajzolni a tervrajz többi darabjait is. A két szoba közti választófalat egy ajtóval be kell rajzolni az átrajzolt tervbe, viszont a középső ablakot nem kell berajzolni. Egyben arra is felhívjuk Nagytiszteleted figyelmét, hogy a költségvetést (devizt) legalább a befejező részében (Recapitulare és Extras de materiale) át kell dolgoztatni a legújabb utasításoknak megfelelően. Ha a rajoni építészeti hivatal ezt nem követeli, az Igazgatótanács Nagytiszteleted belátására bízva a dolgot.

A Kolozsvári Református Egyházkerület Igazgatótanácsa
Kolozsvár, 1959. március 13.

/Aláírás/

Melléklet: 10 drb tervmásolat

1 drb ceruza-tervrajz

Tordai Református Egyházmegye Levéltára. Ügyiratok. 1959.I.D.102.

(A detrehemtelepi református lelkész folyamodványa kölcsönért a papilak építésének befejezése végett. 1961)

Alsófelsődetreheimi ref. egyházközség lelkipásztori hivatalától
Szám: 14–1961.

Nagytiszteletű Esperesi Hivatal
Alsófelsőszentmihály

Nagytiszteletű Esperes Úr! Egyházközségünk évek óta nagy nehézségek között építi papilakását. Mindössze nyolcvan családunk van, aki kisebb vagy nagyobb mértékben támogatta ezt a munkát. Anyagi erőnk kimerül. A lakás fedél alatt áll, s sürgősen el kellene készíteni, amihez az egyházmegye segítségét kérjük.

Megboldogult Esperesünk idejében az egyházmegyei tanács megszavazott 5.000 leit részünkre. Ebből 3.000 leit meg is kaptunk. Tisztelettel kérve Nagytiszteletedet, hogy a következő tanácsülésen a még bent lévő 2.000 lei megígért összeget szíveskedjen előterjeszteni s számunkra kiutalni.

Egyházközségem nevében kérésünket még egyszer Nagytiszteleted jóindulatába és pártfogásába ajánlom.

Tisztelettel

Detrehemtelep, 1961. III. 21.

Domahidi Ernő lelkipásztor

Tordai Református Egyházmegye Levéltára. Ügyiratok. 1961.

*A konfirmált növendékek anyakönyve (Detrehemtelepi Református
Egyházközség levéltára)*

1903. április 13.: Barta Vilma, Bartók Eszter, Imre Eszter, Imre Katalin, Nagy Eszter, Soós Ilona, Soós Ráki, Soós Zsigmond.

1903. május 21.: Bányai Klára, Cserei Zsuzsánna, Erős István, Gábris Sándor, Halmágyi Sándor, Jakab Anna, Jakab Vilma, Jakab Zsuzsánna, Nagy Anna (1), Nagy Anna (2), Nagy János, Nagy Miklós, Nagy Zsuzsánna, Sárosi Anna, Sárosi Sándor, Szász Klára.

1905. június 1.: Albert Károly, Böte Dániel, Daróczi József, Halmágyi Róza, Jakab Anna, Ludosán Sándor, Moldvai Borbála, Moldvai György, Mustár János, Nagy Lina, Nemes István, Péter Ignác, Péter Sándor, Szabó Katalin, Szabó Róza, Szász Ilona, Venczel György, Veres Róza.

1907. május 9.: Adorján Vilma, Fazekas Miklós, Fazekas Zsuzsánna, Jakab Eszter, Jakab Szilveszter, Páll Zsuzsánna, Péter György, Péter István, Sárosi Juliánna, Simon János, Veres Ida.

1908. május 28.: Fehér Dániel, Györ Sándor, Imre Sándor, Nagy György, Pálfi Zsigmond, Pataki György, Péter László, Soós János, Szász Sándor, Venczel Márton, Veress Mihály.

1910. május 5.: Albert Biri, Bartók Biri, Biró Regina, Dandóczi Rózsa, Decsi Jolán, Fazekas Katalin, Fehér Eszter, Gábris Ferenc, Halmágyi Anna, Imre Anna, Jakab József, Jakab Péter, Jakab Sándor, Keszeg Erzsébet, Moldvai János, Moldvai Zsigmond, Nagy Katalin, Nagy Mátyás, Nemes Juliánna, Sárosi József, Simon Judit, Szász János, Szász Pál, Székely Ráki, Tasnádi Eszter, Török Zsuzsánna, Venczel Erzsébet.

1912. május 16.: Adorján Sándor, Albert Mária, Biró Eszter, Danczi Amália, Erős Rákhel, Kovács Mária, Moldvai István, Moldvai Márton, Nagy György, Nagy Mária, Nagy Miklós, Németi Zsigmond, Nyitrai Sándor, Péter Anna, Péter Kis Eszter, Simon Zsuzsánna, Tasnádi Mihály, Téglás Juliánna, Venczel Mária.

1914. május 21.: Albert Sándor, Erős Ágnes, Erős József, Fazekas József, Fehér István, Fehér Zsigmond, Jakab Péter, Keszeg Eszter, Keszeg Vilmos, Kocsis Mária, Kozel János, Lengyel József, Lengyel Sándor, Moldvai Sándor, Nagy Eszter, Nyitrai Juliánna, Pálfi Ilona,

Péter Rákhel, Somodi Erzsébet, Sós Zsigmond, Szász Ferenc, Szász (Gyárfás) József, Szász Katalin, Tasnádi Lajos, Tóth Ágnes, Venczel Klára, Veres Eszter.

1916. június 1.: Albert Ferenc, Albert István, Bíró Anna, Gál Lídia, Fülöp Imre, Halmágyi Mária, Jakab Péter, Keszeg Pál, Kocsis Róza, Lengyel Sándor, Mikola Vilma, Molnár Borbála, Nagy József, Nagy Klára, Nagy Zsófia, Nyitrai Ilona, Pálfi Róza, Péter Sándor, Simon Sándor, Soós Ferenc, Szabó Ágnes, Szász Károly, Szász Klára, Tasnádi Ferenc, Tasnádi Zsuzsánna, Veres Zsigmond, Zöld József.

1918. május 9.: Adorján Pál, Albert Anna, Bartalics János, Erős Ilona, Fábián Sándor, Fülöp Antal, Kiss Eszter, Imre Regina, Jakab Ferenc, Jakab Zsuzsa, Kis Anna, Lengyel Mária, Lengyel Zsigmond, Mikola Gyula, Nagy Péter, Németi Jusztina, Nyitrai József, Pálfi Ferenc, Pálfi Károly, Simon József, Soós György, Szabó József, Szász Anna, Székely Mária, Tasnádi Antal, Tasnádi Katalin, Tóth Mihály, Venczel Kati.

1920. május 13.: Adorján Zsuzsánna, Albert Zsigmond, Bagosi János, Danczi Sándor, Decsi Emma, Dobai Anna, Erős Anna, Imreh Klára, Jakab Anna, Nagy Károly, Nagy Miklós, Némethi Anna, Nyitrai István, Nyitrai János, Simon Karolina, Simon Klára, Simon Zsuzsánna, Soós Ágnes, Szabó Dénes, Szász Sándor, Székely Ágnes, Székely László, Tárnok Lajos, Tasnádi Márton, Venczel Károly.

1922. május 25.: Albert Eszter, Csergő Anna, Decsi Dina, Erdős Katalin, Erős Lajos, Fehér Eszter, Halmágyi János, Jakab Ilona, Keszeg Lídia, Kocsis Károly, Kozel Ferenc, Kozel Mátyás, Kozel Róza, Kovács János, Moldvai Ferenc, Molnár Regina, Nyitrai Krisztina, Pálfi Eszter, Pálfi Rákhel, Simon Ferenc, Simon József, Simon Lajos, Simon Péter, Soós Sándor, Szász Rákhel, Székely Anna, Tasnádi Ágnes.

1924. április 9.: Albert Ilona, Balogh Mária, Bíró Balázs, Csergő Ágnes, Deák Erzsébet, Fejér Ferenc, Imreh Katalin, Kónya Kata, Kónya Klári, Lung Berta, Lengyel Jusztina, Némethi Ilona, Péter Jusztina, Román Péter, Szász Ilona, Szász Rákhel, Szabó Sándor, Tasnádi János, Tóth Klára.

1926. május 13.: Bőjte József, Csergő József, Dobai Erzsébet, Eröss Ferenc, Eröss István, Jakab Anna, Jakab Zsuzsánna, Kozel Erzsébet,

Kozel Ilona, Lengyel Eszter, Nagy György, Nagy Miklós, Pálffy György, Péter György, Rancsó Eszter, Simon Juliánna, Szabó Ilona, Székely Katalin, Székely Zsigmond, Tökés Jenő.

1928. *április 15.*: Albert Erzsébet, Bőjthe József, Csergő Eszter, Eröss Regina, Fábíán János, Gál Mária, Halmágyi Julianna, Gál Mária, Gávris Jenő, Keszeg Ferenc, Kiss József, Kozel Béla, Nagy Anna, Németi Ágnes, Pálfi Sándor, Péter Berta, Péter Mózes, Rancsó Balázs, Simon Pál, Sárosi Ilona, Szász József, Székely Ferenc, Tóth János, Tökés Mária.

1929: Dobai Ferenc, Gaál Mária, Imre Borbála, Kiss József, Simon József.

1930: Bartók Árpád, Nagy Zsuzsánna, Szász Ilona, Szász Lajos, Tóth János.

1931: Csergő Lajos, Fazekas Sándor, Gávris József, Halmágyi Tibor, Lengyel János, Németi András, Simon Ilona, Szász János, Szász Regina.

1932: Balogh József, Imre Márton, Kiss Irén, Péter Mária.

1933: Danczi Eliza.

1934: Balogh Emma, Balogh István, Bőjthe Sándor, Dobai Zsuzsika, Fábíán Ilona, Fazakas László, Gávris Sándor, Halmágyi Erzsébet, Halmágyi József, Halmágyi Vilmos, Jakab Sándor, Keszeg Gizella, Keszeg Margit, Kovács Ferenc, Lengyel Róza, Moldvai István, Nagy Judit, Péter Dániel, Rancsó Dezső, Sárosi Sándor, Simon Anna (1), Simon Anna (2), Simon József, Soós Lajos, Soós Regina, Szász Etelka, Szász István, Szász Lajos, Venczel József.

1935. *május 30.*: Kovács Eszter, Maczur József, Soós Krisztina, Szabó Erzsébet, Venczel Erzsébet.

1936. *április 26.*: Balogh Béla, Bartus Ilona, Halmágyi Anna, Kiss Emma, Moldvai Lajos, Moldvai Sándor, Németi Erzsébet, Péter József, Simon Juliánna, Simon Pál, Szabó Erzsébet, Szabó József, Szász Gizella, Vigh Juliánna, Venczel Juliska.

1937. *április 11.*: Balogh Ilona, Bőjthe Dániel, Csergő János, Csete Mihály, Dobai József, Fazakas József, Fazakas Rákhel, Halmágyi Ilona, Imre Ilona, Kovács Juliánna, Simon András, Simon Ilona, Simon Zsuzsika, Szabó Károly, Szász Ferenc, Venczel Árpád, Venczel Juliánna.

1938. május 26.: Fejér Lajos, Moldvai Béla, Moldvai Ilona, Moldvai Róza, Soós Erzsébet, Szász Ilona, Vígh Piroska.

1939. május 21.: Bartók István, Fazakas (?), Nagy Júlia.

1940. május 5.: Bányai Eszter, Csete János, Eröss Irén, Fazakas Anna, Hágó Eszter, Jakab Sándor, Keszeg Albert, Keszeg Dezső, Moldvai György, Nagy Júlia, Nagy Kata, Nagy Pál, Sárosi András, Sárosi József, Simon Ilona, Simon Miklós, Simon Pál, Simon Zsuzsa, Szokolczi Ilona, Szász György, Vígh Sándor.

1941. május 25.: Albert Károly, Fülöp Jolán, Halmágyi János, Halmágyi Juliska, Keszeg Vilmos, Kovács Mariska, Moldvai Ágnes, Péter Juliska, Szabó József, Tasnádi Juliska, Tóth Aranka.

1945: Balogh Piroska, Keszeg István, Keszeg József, Kovács Gizella, Kovács Kálmán, Moldvai Zoltán, Péter Eszter, Szász Etelka, Sós Ferenc, Venczel Márton.

1946. április 14.: Lengyel Irma, Fülöp Etelka, Kocsis György, Nagy Lajos, Nagy Sándor, Török Antal.

1947: Fazakas Eszter, Fazakas Júlia, Kocsis Mihály, Moldvai Jenő, Nagy Zsigmond, Rancsó Ilona, Széll Juliska, Tóth Erzsébet, Török József.

1952. szept. 14.: Csergő Béla, Csergő József, Deák Lajos, Eröss Anna, Fazekas Mihály, Halmágyi Eszter, Halmágyi Ferenc, Kedves Róza, Kozel Lajos, Kozel Mátyás, Németi Juliánna, Németi Erzsébet, Moldvai Ferenc, Nyitrai Ottó, Péter Lajos, Simon András, Simon Ferenc, Simon István (1), Simon István (2), Simon Mária, Simon Pál, Simon Sándor, Szász Ferenc, Vígh Antal.

1956. május 13.: Bartók Erzsébet, Bogosi József, Deák Ilona, Eröss Zsuzsanna, Fábíán János, Kozel Rozália, Nyitrai József, Péter György, Simon Etelka, Simon Péter, Tasnádi Piroska.

1957. május 10.: Fazakas Regina, Fazakas Zsuzsanna, Farkas Margit, Imre Márton, Keszeg Ferenc, Moldvai József, Simon Ilona, Simon József, Sztojka Anna, Török Erzsébet.

1959: Bartalics Erzsébet, Bartók István, Czápó Anna, Fábíán Sándor, Jakab Sándor, Nagy Ferenc, Nagy Péter, Simon Magda, Soós László.

1961: Farkas Gizi, Kozel Pál, Moldvai Ida, Nagy Róza, Sárosi Ilona, Sárosi Pál, Simon Irén, Simon István, Soós Sándor.

1962: Bartalis Ibolya, Böjte Dániel, Fábíán Etelka, Keszeg Béla, Nagy József, Nagy László, Simon János, Simon Olga, Soós Erzsébet, Soós Ildikó, Szakolczi Ilonka.

1963: Albert Ilona, Fazakas Ilona, Fazakas Mihály, Fülöp Ibolya, Jakab Anna, Nagy Gizella, Simon Pál, Szász József, Taar Ibolya, Török Zsigmond.

1966: Keszeg Irén, Simon Klára, Soós Elvira, Simon Mária, Szabó József, Török Ibolya.

1967: Albert Juliánna, Bartalis József, Bartók Júlia, Bartók Rozália, Bartók Sándor, Böjte Katalin, Csergő Éva, Fazakas Rozália, Fehér Zoltán, Jakab Sándor, Keszeg Emma, Moldvai István, Moldvai Tibor, Nagy Anna, Nagy Ilus, Nagy Lajos, Nagy Miklós, Tasnádi Irén, Tóth Zoltán, Vencel Róza.

1968: Albert Margit, Balogh István, Böjthe Klára, Fehér István, Fülöp Annamária, Keszeg Albert, Keszeg Sándor, Moldvai Béla, Moldvai József, Moldvai Sándor, Nagy Miklós, Sárosi István, Simon Miklós, Simon Zoltán, Szabó Lenke, Szakolczi Anna, Szász József.

1969: Böjthe Mária, Fazakas József, Fazakas Sándor, Fehér Piroska, Jakab Rozália, Keszeg István, Szabó Edit, Szász Jenő, Zilahi József.

1970: Fazakas Ilona, Nagy György, Nagy Károly, Simon Piroska.

1971: Fülöp Antal, Keszeg Attila, Keszeg Vilmos, Kiss Katalin, Kovács József, Moldvai Piroska, Péter Éva, Sárosi Ilona, Szakolczi Mihály, Szász Júlia, Szász Sándor, Szekeres László, Török Júlia, Zilahi Sándor.

1972: Böjthe Ilona, Csergő Emma, Fazakas Júlia, Jakab Emma, Jakab Erzsébet, Jakab Jolán, Kocsis Erzsébet, Moldvai Zoltán, Móré József, Osváth Ildikó, Szász Árpád, Szász Tibor, Török Lina.

1973: Fülöp Eszter, Rancsó Attila, Simon István, Vencel Jolán.

1974: Balogh József, Bartha József, Nagy Gyöngyi, Nagy Ibolya, Péter Rozália, Simon Ibolya, Soós Éva, Szabó Hajnalka, Szakolczi János, Szekeres Gábor, Török Olga.

1975: Barabás Ilonka, Fazakas István, Fazakas Juci, Halmágyi József, Keszeg Levente, Kocsis János, Kovács Irénke, Moldvai Márton, Simon Aranka-Hajnalka, Szász Ilonka, Török János.

1976: Bartók Katalin, Bogosi Juliska, Csergő Jolán, Fazakas József (1), Fazakas József (2), Kocsis József, Moldvai Rezső.

1977: Albert Tünde, Bartók Margit, Bihari Sándor, Fazakas Eszter, Fazakas Irén, Fehér Ferenc, Nagy Sándor, Sárosi András, Simon Zoltán, Szász Tünde, Vigh Csaba.

1979: Albert Ildikó-Mária, Bogosi Ilonka, Bogosi Marika, Csergő Béla, Fazakas László, Fazakas Mihály, Fülöp Hajnalka, Halmágyi Anna, Halmágyi Pál, Lehóc József, Moldvai Jenő, Móré Károly, Nagy Lajos, Papp Éva, Simon Ida, Simon Tibi, Szász Ödön, Székely Gyula, Tóth Gyöngyi-Éva, Török Csaba, Vigh Timea.

1980: Fazakas Anna, Fazakas Tibor, Lehóc Eszter, Móré László, Sárosi Piroska, Simon Jolán, Simon József.

1981: Barta Lajos, Bihari Károly, Bogosi Gyöngyi, Csergő Lehel, Fábián Piroska, Fehér Sándor, Imre Márton, Jakab György, Simon Domokos, Simon Rózsika, Szász Angéla, Szász János, Szász Ottó.

1982: Albert Edit, Bogosi Tibor, Halmágyi Mihály, Jakab György, Kocsis Emil-Tibor, Simon Edit-Ilona, Szász Jolán-Enikő.

1983: Bartók Piroska, Moldvai Irén, Soós József, Szász Matild-Erzsébet, Szekeres Ibolya.

1984: Albert Sándor, Bihari Csaba-Attila, Bogosi József, Cămărășan László, Moldvai Endre, Moldvai Ferenc, Nagy Péter, Péter Attila, Simon Irén, Soós Klementina.

1985: Bartók István, Fábián Sándor, Fazakas Ibolya, Halmágyi Margit, Nagy Enikő, Nagy István, Nagy Juliánna, Nagy Mária-Zsuzsánna, Nagy Piroska, Simon Annamária, Simon József, Simon Sándor-Attila, Székely Gyöngyvér-Teréz.

1986: Bihari Krisztina, Boșca Alenta-Gabriela, Fábián Zoltán, Fehér Erzsébet-Ildikó, Jakab Sándor, Simon Ibolya, Simon Piroska.

1987: Berecki Erzsébet, Berecki Sándor, Cămărășan Anna-Júlia, Móré Aranka, Péter Károly-Tivadar, Sárosi József, Simon Ibolya, Simon István, Simon József, Soós Erzsébet-Csilla, Tóth Csilla-Adél.

1988: Albert Blanka-Melinda, Jakab Péter, Moldvai Lajos, Nagy Annamária, Rácz Etelka-Matild, Simon Éva, Tasnádi Annamária, Török Gyula.

1989: Fazakas György, Keszeg Johanna-Magdolna, Péter Gitta-Imola, Simon Mária-Szidónia, Soós Júlia, Soós László, Szász István, Szász Jenő-Zoltán, Tóth Tamás-Róbert.

1990: Jakab Sándor, Péter Róbert-István, Sárosi Sándor, Simon Cecília, Soós Enikő-Erzsébet, Szász Andor, Tóth Andrea-Ildikó.

1992: Csergő Regina-Jutka, Moldvai Melinda, Rus Gabriella, Simon János, Tóth Zoltán.

1993: Cămărășan Cosmina-Mária, Jakab Mária-Magdolna, Jakab Tibor, Keszeg Béla, Simon János, Soós Ildikó, Szakolczi Vanda.

1994: Bartók Sándor, Fábián Etelka-Helga, Fejér Henrietta, Gávris Sándor, Kozel Melinda, Mihály Csongor-Lajos, Simon Andrea-Erzsébet, Simon Rozália, Soós Annamária, Szász Sándor-Attila, Táncos Anikó-Elza.

1995: Bartók Árpád, Keszeg Katalin, Keszeg Sándor, Nagy Judit, Nagy Lajos-Levente, Simon Margit, Simon Melinda, Soós Emese, Szakolczi Katalin-Júlia, Szász Jolán, Rus Annamária, Rus Mimóza-Adél, Tasnádi Árpád.

1997: Fazakas Ildikó-Emőke, Moldvai Tibor, Nagy Endre-Zoltán, Szász Csilla-Andrea, Szász Gáspár-Loránd, Táncos József.

1998: Berecki Károly, Bihari Hajnal-Szerénke, Gávris Katalin, Jakab Levente, Keszeg Sarolta-Arabella, Sárosi Andrea, Simon Júlia, Török Andrea.

2001: Fazakas Erzsébet, Fehér Zoltán, Gávris Tibor, Jakab Hajnal-Timea, Mihály Beáta-Zsuzsanna, Moldvai Ákos, Nagy Andrea-Gyöngyvér, Simon Aranka, Török Levente.

2002: Bihari Sándor-Attila, Keszeg István-Hunor, Keszeg Péter-Róbert, Simon Pál-Cătălin, Simon Zoltán-Norbert, Szabó Sándor-Miklós, Szász Norbert-Sándor.

2003: Baciú Johanna-Andrea, Keszeg Erika-Rozália, Lengyel Márta-Emőke, Simon Levente, Török Zoltán-Tibor.

A detreheimi egyházközség presbiterei

1905–1932: Balogh József, Borosnyai László, Bőjthe Sándor, Demeter Ferenc, Fazekas Miklós, Halmágyi József, Fazekas János, Incze Miklós, Jakab János, Keszeg József, Kozel Mátyás, Lengyel Sándor, Moldvai György, Nagy György, Nyitrai István, Pálfi Károly, Pálfi Zsigmond, Páll Károly, Péter Dániel, Péter László, Rancsó Dezső, Sárosi József, Sárosi Sándor, Simon József, Simon Péter,

Szabó Sándor, Szász Sándor, Székely József, Szentkirályi Gábor, Tóth Mihály, Venczel József.

1947–1955: Adorján Sándor, Albert Sándor, Bartók István, Csergő József, Erős Lajos, Jakab Sándor, Moldvai György, Moldvai Zsigmond, Nagy Miklós (Alsódetrehem), Nagy Miklós (Felsődetrehem), Nagy Sándor, Pálfi Miklós, Péter Sándor, Simon Péter, Simon Ferenc.

1955–1966: Balogh István, Csergő József, Keszeg Albert, Keszeg Dezső, Keszeg Ferenc, Keszeg Vilmos, Kovács Kálmán, Moldvai István, Moldvai Lajos, Moldvai Zsigmond, Némethi András, Péter Mózes, Péter Sándor, Soós Ferenc, Soós József, Szabó Károly.

1974–2004: Farkas Bálint, Keszeg Dezső, Moldvai Ferenc, Moldvai István, Moldvai Józsefné, Moldvai Tibor, Péter Mózes, Rancsó Dezsőné, Soós Sándor, Szász Györgyné, Török Bálint, Török Miklósné, Venczel Sándor, Vigh Antal.

A 2004-es évben: Moldvai Lajos főgondnok, Szász Jenő gondnok, Fehér Erzsébet, Keszeg Levente, Moldvai József, Nagy Ferenc, Péter Ibolya, Simon Attila, Simon Zoltán, Szabó Sándor, Szász Ferenc, Szász József, Szász Ottó, Török Miklós.

Óvodai csoport, 1957

Sírfeliratok

1.

Ifj. KOZEL LAJOS

Sz. 1939 – mh. 1960

Megszáradt a fű,

Elhullt a virág,

De Istenünk beszéde

Mindörökre megmarad.

Szerettünk, féltettünk,

elvesztettünk,

Gyászba borult az életünk

De Krisztusnál újra együtt

leszünk

Szüleid

2.

ITT

NYUGSZIK

TÓTH

KÁROLY

ÉLT

64 ÉVET

SZÜLETETT

1897 I HO 28

MEGHALT

1961 X /.../

NYUGODJON BÉKÉBEN

3.

ITT

NYUGSZIK

ÖZV

MOLDVAI

JÓZSEFNÉ

SZÜLETETT

KISS

ILONA

ÉLT 65

ÉVET

SZÜLETETT

1898 /.../

MEGHALT

1963 II. 6

/.../

4.

ITT

NYUGSZIK

MOLDVAI

JÓZSEF

ÉLT 69

ÉVET

SZÜLETETT

1889 V /.../

MEGHALT

1958 V. 3

/.../

5.

ITT
NYUGSZIK
CSERGŐ
JÁNOS
ÉLT 79
ÉVET
SZÜLETETT
1889 VII HO /.../
MEGHALT

/.../

6.

ITT NYUGSZIK
MOLDVAI REZSŐ
1962. IX. 16 – 1985. IV. 28
ÚTON JÁRÓ IDE TEKINTS
ITT NYUGSZIK EGY
FELEJTHETETLEN
KINCS
MOLDVAI GYÖRGY
1926.I.24 –
NEJE
MOLDVAI RÓZSIKA
SZÜL. KISS
1929.IX. 11 –
ÓVTUNK VÉDTÜNK
FÉLTETTÜNK
MÉGIS ELVESZÍTETTÜNK

Kántalóénekek

(S) Felköttem én karácson estélin,

Felköttem én karácson estélin.

Kisétáltom kapum elejibe,

Kisétáltom kapum elejibe.

Feltekintek a csillagos égre,

Feltekintek a csillagos égre.

S ott látok egy aran ringó böcsőt,

Ott látok egy aran ringó böcsőt.

Benne fekszik világ ura, Jézus,

Benne fekszik világ ura, Jézus.

(S) Ott ringacsa asszonyi Mária,

Ott ringacsa asszonyi Mária.

Kérdi tőle világ ura, Jézus,

Kérdi tőle világ ura, Jézus,
Mért sírsz, mér sírsz, asszonyi Mária,
Mért sírsz, mér sírsz, asszonyi Mária?

(S) Hogyne sírnék, két vér acsafiú,

Hogyne sírnék, két vér acsafiú.

Eszik, isszák egymás piros vérit,

S eszik, isszák egymás piros vérit.

Felszántom a cinterem elejit,

Felszántom a cinterem elejit.

Televetem Ádám magjaival,

Televetem Ádám magjaival,

Boronálom anyai jajszóval,

Boronálom asszonyi jajszóval.

Kocsis János sz.1932

Detrehemtelep

Lejegyezte Keszeg Vilmos 1978

(S) Elindult Szent József

Terhes mátkájávol,

(S) A szent Szűz Márjávol.

Szállást keresnének,

Szállást nem kapnának,

Istállóban hálnok.

Betlehem végiben

Egy puszta istálló,

Egy puszta istálló.

(S) Ott született Jézus,

A bornyúk jászjábo,

(S) A szénamurvábo.

Istálló ajtóba

Arany csillag ragyog,

Arany csillag ragyog.

(S) Azt jelenti nekünk,

(S) A mi messiásunk,

(S) A mi messiásunk.

Tengernek a habja

Ha mind tenta volna,
(S) Ha mind tenta volna,
A mezőn amennyi
Fűszál penna volna,
Ha mind penna volna,
S az erdőn amennyi
Levél papír volna,
Az egen amennyi
Fényes csillag ragyog,
Ha mind kislány volna,
S ha mind írni tudna,
Jézusnak a kínját
Le sem írnák soha,
Le sem írnák soha.

Kocsis János sz. 1932

Detrehemtelep

Lejegyezte Keszeg Vilmos 1978

Népdalok

Virágos kenderem

Virágos kenderem
Elázott a tóba,
Lám, megmondtam, rózsám,
Ne menj a fonóba.

Elejtettem orsóm,
Nincs, aki feladja,
Bánatos szívemet
Ki megvigasztalja.

Moldvai Józsefné Sebesi Rózsika sz. 1936

Detrehemtelep

Gyűjtötte Demény Piroska 1975

Utca, utca, bánatutca

Utca, utca, bánatutca,
Bánatköből van kirakva,
Azt is az én babám rakta,
Hogy én sírva járjak rajta.

Megyek az úton lefelé,
Senki se mondja, gyere bé.
Csak egy kislány mondja nékem,
Gyere bé, te szerencsétlen.
Moldvai Józsefné Sebesi Rózsika sz. 1936
Detrehemtelep
Gyűjtötte Demény Piroska 1975

Hull a szilva a fáról

Hull a szilva a fáról,
Most jövök a tanyáról,
Sej, haj, rica, rica,
Kukorica, derce.

Egyik ága lehajlott,
A szeretőm elhagyott.
Ej, haj, rica, rica,
Kukorica, derce.

Ha elhagyott egy hétre,
Elhagyom én kettőre.
Ej, haj, rica, rica,
Kukorica, derce.
Szabó Károlyné Lengyel Etelka sz. 1928
Detrehemtelep
Gyűjtötte Demény Piroska 1974

Felmentem egy hegyre, lenéztem a völgybe

Felmentem egy hegyre, felmentem egy hegyre, lenéztem a völgybe.
Ott láttam a babám, ott láttam a babám tiszta feketébe.
Lovát vasaltatja, hosszú, hosszú útra készül,
Nem jöttél el babám, huszonharmadikán búcsúcsókot adni.

Ennek a kislánynak, ennek a barnának dombon van a háza.
Sugár jegenyefa, magos jegenyefa nőtt az udvarába.
Sűrű a levele, földre lehajlik az ága,
Huszonhármas baka, meg egy kislány sétál az árnyékába.

Farkas Bálint 1904

Detrehemtelep

Gyűjtötte Demény Piroska 1974

Helynévmutató

Alsódetrehem – Tritenii de Jos (Kolozs megye)
Aranyosegerbegy – Viișoara (Kolozs megye)
Aranyosgerend – Lunca (Kolozs megye)
Aranyosgyéres – Câmpia Turzii (Kolozs megye)
Aranyospolyán – Poiana-Turda (Kolozs megye)
Aranyosszentmihály – Mihai Viteazu (Kolozs megye)
Bágyon – Bădeni (Kolozs megye)
Bálint – Balinț (Temes megye)
Bukarest – București
Csíkszereda – Miercurea Ciuc (Hargita megye)
Csomafája – Ciumăfaia (Hargita megye)
Detrehemtelep – Triteni Colonie (Kolozs megye)
Facseti – Făget (Temes megye)
Fehéregyháza – Albești (Maros megye)
Felsődetrehem – Tritenii de Sus (Kolozs megye)
Gyergyószentmiklós – Gheorgheni (Hargita megye)
Györgyfalva – Gheorgheni (Kolozs megye)
Gyulatelke – Coasta (Kolozs megye)

Igazfalva – Dumbrava (Temes megye)
Kolozs kara – Cara (Kolozs megye)
Kolozsvár – Cluj-Napoca (Kolozs megye)
Köröső – Izvoru Crişului (Kolozs megye)
Magyarfenes – Vlaha (Kolozs megye)
Magyarkapus – Căpuşu Mare (Kolozs megye)
Magyarnemegye – Nimigea de Jos (Beszterce-Naszód megye)
Magyarózd – Ózd (Maros megye)
Marcelháza – Szlovákia
Marosbogát – Bogata (Maros megye)
Marosludas – Luduş (Maros megye)
Marosvásárhely – Târgu Mureş (Maros megye)
Medgyes – Mediaş (Szeben megye)
Mezőbodon – Papiu Ilarian (Maros megye)
Mezőbő – Boian (Kolozs megye)
Mezőcsán – Ceanu Mare (Kolozs megye)
Mezőkók – Pădureni (Kolozs megye)
Mezőörke – Urca (Kolozs megye)
Mezőszentjakab – Iacobeni (Kolozs megye)
Miriszló – Mirăslău (Fehér megye)
Monostor – Mămăstire (Temes megye)
Mosnica – Moşniţa Veche (Temes megye)
Nagyenyed – Aiud (Fehér megye)
Nagysármás – Sărmaşu (Maros megye)
Nagyvárad – Oradea (Bihar megye)
Nyárádszentmárton – Mitreşti (Maros megye)
Radnót – Iernut (Maros megye)
Szászfenes – Floreşti (Kolozs megye)
Szentpéter – Szlovákia
Teke – Teacă (Kolozs megye)
Temesrékás – Recaş (Temes megye)
Torda – Turda (Kolozs megye)
Vice – Viţa (Beszterce-Naszód megye)

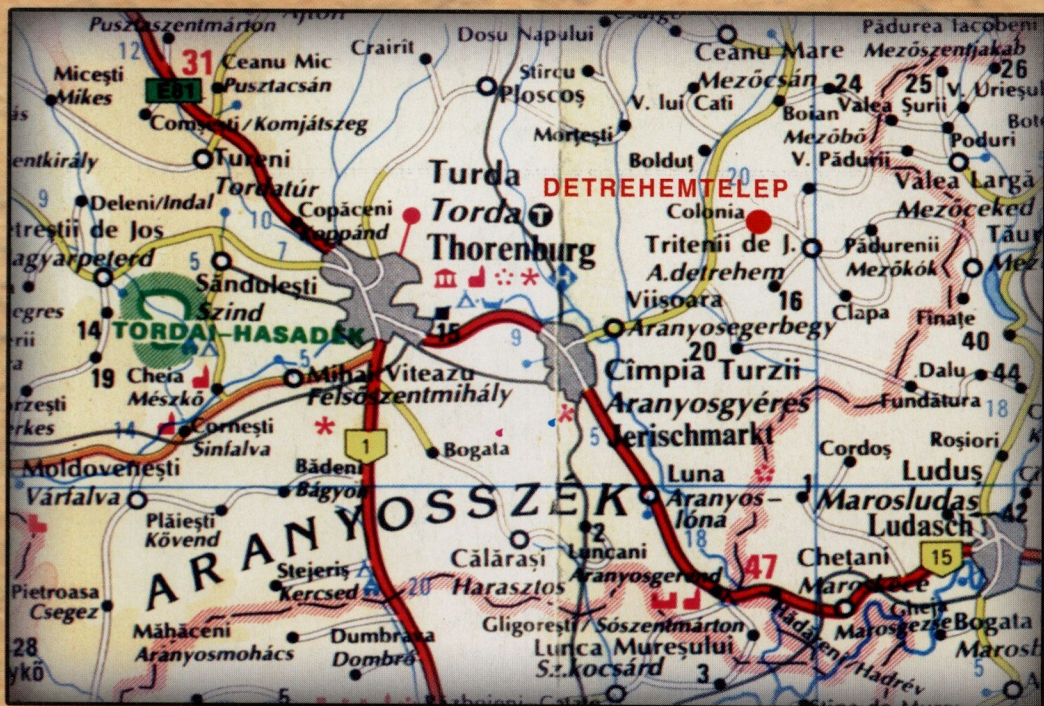
Scurt istoric al satului Triteni Colonie

- În anul 1894 a fost aprobată legea care reglementa înființarea localităților noi.
- Terenurile au fost cumpărate de către statul maghiar.
- În anul 1903 au fost construite 53 case de către statul maghiar. Casele, compuse din 3 încăperi, au fost identice. Tot atunci a fost construită și clădirea școlii.
- Fiecare gospodărie a fost compusă din cca 20 iugăre.
- Satul a fost populat cu familii de religie reformată între anii 1903–1906, familii provenite din localitățile: Viișoara (30 familii), Câmpia Turzii (6 familii), Trittenii de Sus (4 familii), Trittenii de Jos (2 familii), Mitrești (1 familie), Slovacia (6 familii), Timiș (3 familii), Jászberény (1 familie).
- Pe baza unui contract, coloniștii se obligau să achite valoarea gospodăriei pe parcursul a 50 de ani. În urma reformei agrare din 1921 coloniștii au fost privați de marea parte a acestor terenuri.
- Comunitatea reformată s-a format în anul 1854, cu sediul în satul Trittenii de Jos.
- Biserica reformată din satul Trittenii de Sus a fost construită în anul 1911–1912.
- Biserica reformată din Triteni Colonie a fost construită în anul 1992–1994.

	<i>Tartalomjegyzék</i>	
A telepítés		1
Detrehemtelep telepítésének előzményei, a szomszédtelepülések		5
A telep születése		11
Felhasznált források		21
Juhász András: Beszámoló a detreheimi református egyház-telepítő- község detrehemtelepi gyülekezeti házának építéséről		36
A felsődetreheimi református templom harangjának felirata		40
Mihály Lajos: A detrehemtelepi templomépítés története		41
A detrehemtelepi templom harangjának felirata		42
Murádin Jenő: Teleptől faluig (Részletek)		43
Függelék		45
1894-ik évi V. törvénycikk a telepítésről		45
Alapkönyve Felsődetrehem, Alsódetrehem, Mezőkók ev. ref. egyh. és ref. egyesült egyházainak. 1861 (Részletek)		55
(Esperesi felirat Fehér István alsódetreheimi lelkész áthelye- zésének megakadályozása végett. 1899)		58
1900. évi másolat az alsódetreheimi körlelkézség területén teljesített lelkészi szolgálatokról		60
(Péter Antal alsódetreheimi lelkész folyamodványa a föld- művelésügyi miniszterhez a parochiális földek ügyében. 1900)		68
(Lelkészi jövedelem az 1900-as évben)		69
(Miniszteri rendelet a betelepítés megkezdését illetően)		72
(Az erdélyi református egyházkerület Igazgatótanácsának értesítése. 1903)		76
Az erd.ref. ehker. Igtanácsának fölirata a karai, felső- detreheimi, marosludasi és fehéregyházai állami telepítések ügyében (a telepítések lakosságát gondozó lelkész föld- járadékának igénylése)		76
(Decsy István református lelkész folyamodványa a telepes- lakosság kepefizetési kötelezettségével kapcsolatban. 1905)		77
(A telepes családok névsora. 1907)		80
(A telepen tartandó istentisztelet. 1906)		81

(A felsődetreheimi templom építése. 1908–1913)	86
(Detrehemtelepen építendő imaház. 1914)	87
(Jelentés az iskolai oktatásról. 1920)	88
(Jelentés a felsődetreheimi parókia feldúlásáról. 1920)	90
(Decsy István lelkész halála, 1923)	91
(A detrehemtelepi imaház szükségessége)	92
(A detrehemtelepi nőszövetség műsoros estély tartására kért engedélyt. 1934)	93
(A felsődetreheimi református templomnak és egyházi vagyonnak a görögkeleti egyház részére történő kisajátítás elleni tiltakozás. 1939)	93
(Támogatás igénylése a felsődetreheimi templom renoválására. 1939)	94
(Jelentés a detrehemtelepi iskolai oktatásról. A tanító elleni panasz. 1939)	95
(Albert Lajos és felesége házának és földjének a detrehemtelepi egyházközségnek való adományozása. 1940)	98
(A felsődetreheimi református egyház ingatlanjai és ingóságai. A leltározó bizottság román nyelvű jelentése)	101
(Felirat a felsődetreheimi református templom javítása érdekében. 1957)	104
(Az 1957-ben visszaigényelt ingatlanok. Fordítás. Kivonat)	107
(A felsődetreheimi református templom ingóságainak és ingatlanjainak leltára. A leltározó bizottság román nyelvű tájékoztatója a marosújvári esperesi hivatalnak. 1949)	108
(Tiltakozás a felsődetreheimi lelkészi lakás kisajátítása ellen. 1951)	109
(A kolozsvári református egyházkerület Igazgatótanácsának utasítása a Deteremtelepen építendő papilak tervrajzának módosítását illetően. 1959)	111
(A detrehemtelepi református lelkész folyamodványa kölcsönért a papilak építésének befejezése végett. 1961)	112
A konfirmált növendékek anyakönyve	113
A detreheimi egyházközség presbiterei	119
Sírfeliratok	121
Kántálóénekek	122

Népdalok	124
Helynévmutató	126
Scurt istoric al satului Triteni Colonie	128

ISBN 973-7935-12-8